

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Institut mezioborových studií Brno

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Brno 2009

Bc. Pavel Popovský

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Institut mezioborových studií Brno

**Morální a sociální aspekt křesťanství
(pohled studenta sociální pedagogiky)**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:

doc. PhDr. Eduard Radvan, CSc.

Vypracoval:

Bc. Pavel Popovský

Brno 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Morální a sociální aspekt křesťanství (pohled studenta sociální pedagogiky)“ zpracoval samostatně a použil jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Brno 15.3.2009

.....
Bc. Pavel Popovský

Poděkování

Děkuji panu doc. PhDr. Eduardu Radvanovi, Csc. za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé diplomové práce.

Také bych chtěl poděkovat své manželce Marcele Popovské a svým dětem za trpělivost, morální podporu a pomoc, kterou mi poskytly při zpracovávání této práce, a kterých si nesmírně vážím.

Bc. Pavel Popovský

Obsah

Úvod	1
1. Objasnění důležitých pojmů	3
1.1 Pojem „morální“ z křesťanského pohledu	3
1.2 Pojem „sociální“ z křesťanského pohledu	5
1.3 Pojem „křesťanství“	5
1.4 Pojem „Ježíš Kristus“	5
1.5 Pojem „křesťan“	7
2. Křesťanský pohled na člověka	10
2.1 Křesťanský pohled na člověka jako na celek tří složek	11
2.2 Křesťanský pohled na složku tělesnou	13
2.3 Křesťanský pohled na složku duševní	15
2.4 Křesťanský pohled na složku duchovní	16
3. Křesťanské řešení naplnění základních potřeb člověka jako předpoklad morálně a sociálně zralé osobnosti	23
3.1 Maslowova hierarchická teorie potřeb obecně	23
3.2 Potřeby biologické a fyziologické	25
3.3 Potřeby jistoty a bezpečí	30
3.4 Potřeby sociální (sounáležitosti a lásky)	32
3.5 Potřeba úcty a uznání	34
3.6 Potřeby seberealizace, sebenaplnění a sebetranscendence	37
4. Křesťanské řešení v morální a sociální oblasti lidského života	41
4.1 Křesťanské pojednání o cestě od „mravního“ k Bohu a o jejich vzájemné spojitosti	41
4.2 Podmínky a způsoby křesťanského řešení v morální a sociální oblasti lidského života	44
4.2.1 Předpoklady již Bohem splněné	48
4.2.2 Předpoklady na straně člověka	53

5. Kvalitativní výzkum – Výzkumná zpráva o „fenomenologickém zkoumání“	58
5.1 Název studie	58
5.2 Abstrakt	58
5.3 Úvod	59
5.4 Metody	60
5.5 Jednotlivé rozhovory	63
5.6 Dílčí zhodnocení rozhovorů	104
5.6.1 dílčí zhodnocení první kategorie respondentů	104
5.6.2 dílčí zhodnocení druhé kategorie respondentů	105
5.6.3 dílčí zhodnocení třetí kategorie respondentů	105
5.6.4 dílčí zhodnocení čtvrté kategorie respondentů	106
5.7 Diskuse a shrnující závěry rozhovorů	106
Závěr	109
Resumé	111
Anotace a klíčová slova	113
Seznam použité literatury a další prameny	114

Úvod

Téma, které je předmětem mé práce, je nazváno „Morální a sociální aspekt křesťanství (pohled studenta sociální pedagogiky)“. **Prvním cílem** mé diplomové práce bude nejdříve snaha o srozumitelné vysvětlení základních křesťanských pojmů a pojmů „morální“ a „sociální“ z křesťanského pohledu. **Druhým cílem** bude pomocí výpovědí a vět z Bible, jež křesťané celého světa přijímají za premisy, srozumitelná deskripce a interpretace morálního a sociálního aspektu křesťanství z pohledu studenta sociální pedagogiky. Abych ukázal na význam, který křesťanství v morální a sociální oblasti lidského života sehrává, bude mým **třetím cílem** dokázat kladný vliv křesťanství na tyto oblasti pomocí fenomenologických rozhovorů.

Aby mohla být morální a sociální stránka lidského života pozitivně ovlivněna, musí být lidský jedinec ochoten se měnit a k tomu je nutně zapotřebí pozitivní motivace. Z těchto důvodů jsem se ve své práci rozhodl vycházet při dokazování pozitivního vlivu křesťanství na morální a sociální život (*potazmo i na celou společnost*) z teorie předního amerického sociálního psychologa Abrahama Maslowa.

Podle této doposud nejuznávanější teorie motivace lidského chování a vývoje motivační substruktury osobnosti člověka se motivace člověka utváří v rámci obecné struktury lidských potřeb (*tj. pocíťovaných nedostatků, které se v životě každého jedince objevují v určitém pořadí*).¹ Dalším důvodem pro toto mé rozhodnutí byla skutečnost, že společnou bází mezi křesťanstvím a sociální pedagogikou je vytváření souladu mezi potřebami jedince a společnosti s cílem zajistit nápravu sociálních poměrů.

V počáteční kapitole se budu muset vypořádat se základními pojmy: „morální“, „sociální“, „křesťanství“, „Ježíš Kristus“ a „křesťan“. Při vysvětlování těchto pojmů, jakož i názorů v této mé práci, předesílám, že za hlavní měřítko toho co je a co není křesťanské, budu považovat jediný a nezpochybnitelný zdroj křesťanské víry – Bibli. Z tohoto důvodu budu brát za relevantní pouze ty záměry křesťanství, které z ní prokazatelně vycházejí a jsou s ní v naprostém souladu. Pokud bych nezvolil tento postup, dostal bych se do spletnosti lidských nauk a tradic, které byly v průběhu historie různými církvemi, spolky a organizacemi hlášány, učeny, vyžadovány a následně třeba zase měněny.

Po zodpovězení těchto základních otázek se budu **ve druhé kapitole** zabývat nejenom křesťanským pohledem na člověka jako celek, ale i na každou ze tří složek lidské osobnosti zvlášť (*tělesnou, duševní a duchovní*), protože lidské potřeby se dotýkají a vycházejí ze všech těchto oblastí.

---

¹ Srovnej Bedrnová, Eva, Nový, Ivan, a kol., Psychologie a sociologie řízení, Praha: MANAGEMENT PRESS, 2007, s. 64-65, ISBN 978-80-7261-169-0.

Ve třetí kapitole se pokusím podrobně a při tom srozumitelně popsat a vysvětlit křesťanské řešení naplnění základních potřeb člověka, které je předpokladem morálně a sociálně zralé osobnosti. Postupně se budu zabývat potřebami „základními“ - nejnižšími (*biologickými a fyziologickými*), přes vyšší (*jistoty a bezpečí, sociálních - sounáležitosti a lásky, úcty a uznání*), až k těm „nejvyšším“, (*sebetranscendence, seberealizace a sebeaktualizace*).² Ke každé z těchto potřeb předložím křesťanské návody a principy potřebné pro jejich uspokojení, protože jen materiálně, duševně i duchovně naplněný člověk může být pro své bližní příkladem a přínosem.

Ve čtvrté nejdůležitější a nosné kapitole nejprve objasním spojitost morální (*a potažmo sociální*) oblasti člověka s Bohem poté shrnu podmínky a způsoby křesťanského řešení v morální a sociální oblasti lidského života.

A protože si uvědomuji, že v takto pojaté práci nelze dost dobře realizovat klasický kvantitativní výzkum, provedu v **páté kapitole** výzkum kvalitativní se zaměřením na dokázání hypotézy kladného vlivu křesťanství na morální a sociální oblast lidského života. Zvolenou metodou bude fenomenologický polostrukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami učiněný s deseti respondenty, kteří se stali křesťany až v dospělém věku. Dotazovaní budou různého pohlaví, věku a sociálního postavení, které osobně dlouhodobě znám a jejichž výpovědi jsem schopen potvrdit. Z tohoto důvodu zahrnu do vzorku mých respondentů pouze ty respondenty, kteří křesťany zůstávají až doposud, a ne ty, kteří někdy v minulosti křesťany byli, ale v současnosti už jimi nejsou. Z komparace morální a sociální kvality života u mých dotazovaných v období „předkřesťanském“ a „křesťanském“ by měl být zřejmý pozitivní vliv křesťanství na jejich morální a sociální život a tím podepřeny premisy, na kterých byla založena teoretická část práce.

---

² Srovnej Bedrnová, Eva, Nový, Ivan, a kol., Psychologie a sociologie řízení, Praha: MANAGEMENT PRESS, 2007, s. 65, ISBN 978-80-7261-169-0.

1. Objasnění důležitých pojmů

Pro mou práci je nezbytné vymezit významově nejdůležitější základní pojmy. Je to stejné jako u kterékoliv vědy – pokud chceme porozumět, o čem učí a na čem se toto učení zakládá, je nezbytné ze všeho nejdříve porozumět významu základních pojmů a definicí, bez nichž se žádná z těchto věd neobejde. Troufám si říci, že nestačí jen jim porozumět. Musíme si je osvojit, protože bez těchto základních informací si budeme s těmito vědami „rozumět“ asi stejně tak jako si ve starověku rozuměli lidé při stavbě „Babylonské věže“ poté, co jim Bůh zmátl jazyky.³ Přestože těmto zkušeným stavitelům nechyběl stanovený cíl, chuť, snaha a odvaha, nebylo jim to nic platné – byli rozptýleni, aniž by byli schopni dosáhnout svého vytouženého cíle.

S ohledem na téma mé práce se na začátku zaměřím na definice pojmů „morální“ a „sociální“ (*obecně i ve smyslu morální a sociální stránka osobnosti*). Protože se však budu zabírat křesťanskými názory a pohledy na tuto oblast, nemůžu neovysvětlit pojmy jako jsou „křesťanství“, „Ježíš Kristus“ „křesťan“.

1.1 Pojem „morální“ z křesťanského pohledu

Někdy v průběhu osmdesátých let minulého století Encyklopedia Britannica uveřejnila řadu o 55 svazcích nazvanou „Velké knihy západního světa“. Jedním z redaktorů této řady, která obsahuje přední myslitele západní kultury a jejich spisy o nejdůležitějších otázkách (*z oblasti filosofie, teologie, práva, dějin, vědy a také o lásce*), které nejvíce utvářely myšlení a osudy lidské populace, byl význačný filosof Mortimer Adler. Když se tohoto redaktora ptal jeden recenzent, proč je tématu o Bohu věnováno tak mnoho prostoru, nesmlouvavě odpověděl: „Je to proto, že z této jediné otázky vyplývá pro život více důsledků než z kterékoli jiné“. S Adlerovým závěrem se nebude přít snad ani ten, kdo není zastáncem žádného náboženské vyznání. Nic, absolutně nic nemá přímější vliv na morální volby lidí a na cíle společnosti než víra či nevíra v Boha. Osudy jednotlivců a národů jsou s touto otázkou nerozlučně spojeny.⁴

Morálka bývá definována jako například „*souhrn mravních norem*.“⁵ Mám zde však na mysli „vyšší morálku“ než jenom pouhého neosobního policajta lidského chování. Myslím na osobnostně zvnitřnělý a zažitý mravní hodnotový systém myšlení, chování a jednání, který se projevuje ne podle toho, že musím, ale podle toho, že chci. Nepojednávám o relativní morálce tak jako ji chápali relativisté, když říkali: „co je pravda pro mě, nemusí být pravda pro tebe“ a že „žádné morální přesvědčení není lepší než jiné.“⁶

3 Srovnej Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2001, Starý zákon, První Mojžíšova, kapitola 11, verš 5-9, s. 14, ISBN 80-85810-28-X.

4 Srovnej Zacharias, Ravi, Skutečná tvář ateismu, Praha: Návrat domů, 1998, s. 16, ISBN 80-85495-14-7.

5 Linhart, Jiří, a kolektiv, Slovník cizích slov, Litvínov: Dialog, 2005, s. 252, (bez ISBN).

6 Lutzer, Erwin, Nepřítel z ráje, Praha: Návrat domů, 1999, s. 45, ISBN 80-7255-001-2.

Uznávaný představitel křesťanské etiky o relativismu píše: „*Relativismu se v naší kultuře daří velmi dobře. Když jsem sledoval jedno televizní interview, slyšel jsem, jak jedna žena přiznala, že má poměr s manželem jiné ženy. Vedena pocitem, že někteří diváci by to stále ještě mohli považovat za nevhodné, dodala: „To, co dělám, samozřejmě nemusí být pro každého správné, ale pro mě je to nejlepší.“*“
Nebo, pokračuje tentýž autor o podobných názorech relativismu: „*Pokud si přejete holou pravdu, nestarejte se o správné a nesprávné. Konflikt mezi správným a nesprávným je nemoc mysli.*“⁷

Postmoderní světový názor tvrdí, že relativita sahá za naše vnímání pravdy až k její podstatě, ze které je prý patrné, že žádná (*obecná*) pravda (*tudíž ani žádná morálka- PP*) neexistuje, protože je podmíněna společenstvím, kam patříme. Na základě této premisy postmoderní myslitelé rezignovali na osvícenské hledání jediné univerzální, nadkulturní a nadčasové pravdy⁸ (*a tím i morálky – PP*). A to je, myslím, hrubá chyba.

Do ruky se mi dostala knížka nazvaná: „*Problémy dětí a mládeže*“, kde je tato nedobrá situace trefně popsána: „*Vědomí toho, co je dobré a zlé, bylo zmateno a popleteno naukami o relativismu a harmonii. Relativismus říká, že závisí na situaci, je-li čin dobrý nebo špatný. Jean J. Rousseau řekl: „Cokoli cítím, že je dobré, je dobré. Cokoli cítím, že je špatné, je špatné.“ Někdo jiný prohlásil: „Lidé si mohou dělat, co chtějí, pokud to nebudou dělat na ulicích.“ Hnutí Nového věku (New age) zase učí, že cokoli, co sjednocuje a vytváří harmonii, by se mělo považovat za dobré. Tímto způsobem se snaží přeměnit věci, které jsou zlé za dobré.*“⁹

Základem a zdrojem kritiky mnou popisovaného veškerého relativismu a studnicí křesťanské morálky založené na biblických zásadách jakožto směrovek pro život je láska k Bohu a bližnímu. To také vychází ze slov samotného Ježíše, když na dotaz, které přikázání je první ze všech, odpovídá: „*První je toto: „Slyš, Izraeli, Hospodin, Bůh náš, jest jediný pán; miluj Hospodina, Boha svého, z celého svého srdce, z celé své mysli a z celé své síly!“ Druhé pak je toto: „Miluj bližního svého jako sám sebe!“ Většího přikázání nad tato dvě není.*“ To jako jeden z mála pochopil i zákoník, který se jej na tuto otázku ptal „*I řekl mu ten zákoník: „Správně, Mistře, podle pravdy jsi řekl, že jest jediný Bůh a že není jiného kromě něho; a milovati jej z celého srdce, z celého rozumu i z celé síly a milovat bližního jako sám sebe je víc, než přinášet Bohu oběti a dary.*“¹⁰

7 Lutzer, Erwin, *Nepřítel z ráje*, Praha: Návrat domů, 1999, s. 46, ISBN 80-7255-001-2.

8 Grenz, Stanley, *Úvod do postmodernismu*, Praha, 1997, s. 17, ISBN 80-85495-74-0.

9 Harrison, Roy, *Problémy dětí a mládeže*, Příbor: Dětská misie, 1997, s. 22, (bez ISBN).

10 *Srovněj Bible*, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2001, Nový zákon, Marek, kapitola 12, verš 29-33, s.1296, ISBN 80-85810-28-X.

1.2 Pojem „sociální“ z křesťanského pohledu

Pojem „sociální“ je přídavné jméno ve významu „*týkající se společnosti*“. ¹¹ V tomto obecném smyslu je jen velmi obtížné, abychom našli příklady chování, které by bylo „ne-sociální“. Snad by šlo o jen druhotné projevy fyziologických dějů, zvláště pak nepodmíněně reflexních. Od počátků existence lidstva se totiž chování člověka vztahuje k jiným lidem či prvkům sociálního prostředí. A ve společenském kontextu je také dotvářeno - zvláště pak jednání, které je vlastně socializovanou formou lidského sebeprojevu. ¹² Ve své práci se však zaměřím pouze na zúžený význam pojmu „sociální“, a to ve smyslu „prosociální“ (*společensky prospěšný či přínosný*).

Morálka a sociální odpovědnost, o kterých mluvím, se pak projevují nesobeckým morálním a sociálním myšlením, chováním a jednáním v každodenním životě. Pokud bychom chtěli použít jeden termín pro takový způsob života, dal by se použít termín altruismus: nesobecké prosociální myšlení, chování a jednání. Abychom postihli, jak je ono „sociální“ ve smyslu společensky prospěšné či přínosné v křesťanské nauce myšleno, musíme objasnit další základní pojmy jakými jsou: „křesťanství“, „Ježíš Kristus“ a „křesťan“. To, jak rozumíme pojmy křesťanství a tomu kdo je to Ježíš Kristus a křesťan, se promítá také v tom, jak rozumíme termínům morální a sociální.

1.3 Pojem „křesťanství“

„Základním kamenem křesťanství je učení o Ježíši Kristu. Křesťanství však nestojí na nějakém stěžejním bodě učení, ale na osobě. Jeho středem je sám Ježíš Kristus – to, kým je, co učinil a co stále dělá.“ ¹³ Křesťanství tedy není jedním z náboženství či filosofických směrů, i když sem bývá řazeno; je to živý, osobní a konkrétní vztah s konkrétní osobou (*stejně jako např. manželství*) – se zmrtvýchvstalým Ježíšem Kristem.

1.4 Pojem „Ježíš Kristus“

Ježíš je druhá osoba Boží Trojice (*vedle Otce a Ducha Svatého*). Je Boží syn a Bůh. *„Ježíš je věčná bytost stejná jako Bůh a je právě tolik Bohem jako Otec, se stejnými vlastnostmi a kvalitami. Nebyl stvořen, ale narodil se. V tom, že Ježíš je Bůh, je Bible jednoznačná. Není jen nějakým bohem (jak si to představují Svědkové Jehovovi) ani polobohem, ale Bohem z Boha, světlem ze světla, pravým Bohem z pravého Boha, zplozeným, nikoli učiněným, téže bytosti s Otcem....(Nicejské vyznání víry, z roku 325 po Kristu).“* ¹⁴

11 Linhart Jiří, a kolektiv, Slovník cizích slov, Litvínov: Dialog, 2005, s. 344, (bez ISBN).

12 Srovnej Řezáč, Jaroslav, Sociální psychologie, Brno: Paido, 1998, s. 23, ISBN 80- 85931-48-6.

13 Ekman, Ulf, Doktríny, Brno: Postilla, 2000, s. 65., ISBN 80- 902693-8-9.

14 Ekman, Ulf, Doktríny, Brno: Postilla, 2000, s. 66-67, ISBN 80- 902693-8-9.

Ježíš se mnohokrát ztotožňuje ve své podstatě s Bohem Otcem. Proto byl také „svými“ ukřižován. Na důkaz lze uvést čtyři citáty z evangelia sv. Jana a jeden citát z listu sv. apoštola Pavla Filipským, kde se o Ježíšově Božské podstatě mluví:

a) Ve 30. verši 10. kapitoly Ježíš o sobě před židy prohlašuje: „*Já a Otec jsme jedno.*“¹⁵;

b) v 9. verši 14. kapitoly Ježíš vyčítá Filipovi slovy: „*Tak dlouho jsem s vámi, Filipe, a ty mě neznáš? Kdo vidí mne, vidí Otce. Jak tedy můžeš říkat: Ukaž nám Otce?*“¹⁶;

c) dále v 18. verši 1. kapitoly apoštol Jan o Ježíši říká: „*Boha nikdy nikdo neviděl; jednorozený Syn, který je v náruči Otcově, nám o něm řekl.*“¹⁷;

d) v 23. verši 5. kapitoly se Ježíš ve své rovnosti srovnává se svým Otcem takto: „*aby všichni ctili Syna, jako ctí Otce. Kdo nemá v úctě Syna, nemá v úctě ani Otce, který ho poslal.*“¹⁸

e) A naposled i misijně nejvýraznější apoštol Pavel píše církvi ve Filipech toto: „*Nechť je mezi vámi takové smýšlení, jako v Kristu Ježíši: Způsobem bytí byl roven Bohu, a přece na své rovnosti nelpěl.*“¹⁹

Vydeme-li ze slov Bible, byl Ježíš stoprocentním Bohem i stoprocentním člověkem. Bůh se zkrátka v Kristu stal člověkem. Kdybych měl objasnit důvod, proč se tomu tak stalo, proč se rozhodl žít ve stejných podmínkách jako my a nechat se ukřižovat, pak je opět nejlépe nechat vysvětlení na Bohu samotném – na jeho Slovu, které říká, podle mě v nejdůležitějším a ústředním verši celé Bible: „*Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jednorozeného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.*“²⁰

Motivem tedy byla láska k tobě, ke mně, ke všem lidem. Pokud by však Boží Syn byl jenom ukřižován a tím příběh skončil, pak by Ježíš byl pouze jedním z několika světově známých mučedníků. A křesťanství by bylo prázdným náboženstvím a filosofickým proudem tak jako mnoho jiných. Ale Ježíš byl třetího dne vzkříšen z mrtvých, čtyřicet dnů chodil ve svém těle po zemi, spatřen byl od více než pěti set lidí²¹ a poté byl fyzicky vzat ke svému Otcovi.²² Od té doby již fyzicky na zemi přítomný není, ale je zde přítomný v třetí Osobě Boží - Duchu Svatém.

15 Bible, ekumenický překlad, Praha: ZVON, 1991, Nový zákon, Jan, kapitola 10, verš 30, s.102, ISBN 80-7113-009-5.

16 Tamtéž, kapitola 14, verš 9, s.106.

17 Tamtéž, kapitola 1, verš 18, s.92.

18 Tamtéž, kapitola 5, verš 23, s.96.

19 Tamtéž, Filipským, kapitola 2, verš 5-6, s.188.

20 Tamtéž, Jan, kapitola 3, verš 16, s.93.

21 Srovnej Bible, ekumenický překlad, Praha: ZVON, 1991, Nový zákon, První list Korintským, kapitola 15, verš 6, s.167. ISBN 80-7113-009-5,

22 Srovnej tamtéž, Lukáš, kapitola 24, verš 51, s.90.

1.5 Pojem „křesťan“

Tomuto tématu chci věnovat nejvíce prostoru, protože velmi mnoho lidí obtížně tento pojem vysvětluje. A pokud ano, pak mnohdy pouze říkají své názory vycházející z rozdílných zkušeností a ne to, kdo je křesťanem podle Božích měřítek, která zjevil ve svém „Slovu“. Velmi se mi zamlouvá a souhlasím s výkladem tohoto slova tak, jak jej uvedl a zachytil známý anglický křesťanský spisovatel, učenec a profesor z univerzity v Cambridgi Clive Staples Lewis (1898 -1963) ve své knize „K jádru křesťanství“.

Lewis zde píše: „*slovem křesťan označuji člověka, který přijímá obecné doktríny křesťanství. Lidé se ptají: „Co jste zač, že si osobujete právo rozlišovat, kdo je a kdo není křesťan?“ nebo „Nemůže snad být člověk, který tomuto učení nedokáže uvěřit, mnohem lepším křesťanem, nemůže mít mnohem blíže ke Kristovu duchu, než někteří z těch, kdo mu věří?“ Tato námitka je svým způsobem velmi spravedlivá, velmi dobrosrdečná, velmi duchovní a citlivá. Má všechny přívětivé vlastnosti až na to, že nikam nevede. Nechceme-li špatně skončit, nemůžeme jednoduše užívat jazyka, jak by její zastánci chtěli.*“²³

Tento autor se pak pojem „křesťan“ pokouší objasnit na příběhu jiného a mnohem méně závažného slova: „*Slovo gentleman původně znamenalo něco ověřitelného; byl to člověk, který měl erb a nějaké nemovitosti. Pokud jste někoho nazvali gentlemanem, neskládali jste mu poklonu, ale jen jste konstatovali určitou skutečnost. Když jste řekli, že gentlemanem není, neuráželi jste ho, jen podávali informaci. Ve tvrzeních, že John lže a že je gentlemanem, nebyl žádný rozpor; o nic větší, než řeknu-li, že James je pitomec a že je doktor filozofie. Někteří lidé pak ale – spravedlivě, laskavě, duchovně, citlivě, jen ne užitečně – přišli s tím, že vždyť přeci na gentlemanovi není důležitý ani tak erb nebo pozemky, jako spíš jeho způsoby. Opravdový gentleman je ten, kdo se jako gentleman chová! A z tohoto hlediska je Edward mnohem větší gentleman než John! Mysleli to dobře. Dbát na svou čest, být dvorný a chrabří je dozajista lepší věc než být majitelem erbu. Jenže to není totéž. A nadto to naneštěstí není věc, na níž se všichni shodnou. Říct o někom, že je gentleman v tomto novém, vybraném smyslu přestává být informací, a stává se chválou: upřít mu, že je gentleman se stává urážkou. Přestane-li slovo sloužit popisu a stane se nástrojem chvály, neříká vám nic o tom, k čemu se vztahuje: říká vám jen, jaký k němu má mluvčí vztah (Lahodný pokrm je ten, který má mluvčí rád). Jakmile slovo gentleman zduchovnělo a přišlo o hrubé zrno svého objektivního významu, stalo se zkrátka označením někoho, kdo se nám zamlouvá. Díky tomu je dnes gentleman slovo bez užitku. Slova, jimiž lze vyjádřit uznání, máme habaděj, takže tady jsme je*

---

23 Lewis, Clive-Staples, K jádru křesťanství, Praha: Návrat domů, 1993, s. 7, ISBN 80-7198-173-7.

*nepotřebovali; naproti tomu chce-li ho kdo (řekněme v dějepisné práci) použít v původním významu, nemůže tak učinit bez vysvětlení. Slovo bylo pokaženo.*²⁴

Tento výklad C.S.Lewis ovšem potřebuje vysvětlit. A vysvětlením může být toto: Slovu „křesťan“, podle mého mínění, je nutno rozumět v jeho původním významu a tím byl hanlivý název pro skupinu lidí (*židovskou sektu*). Ten byl poprvé použit v Sýrské Antiochii ležící v dnešním Turecku²⁵ a není odvozen od slova „křesť“, jak se mnozí povrchně domnívají, ale přes latinu z řeckého „christianos“ - česky řečeno „kristovec“, ve významu „ten, který náleží Kristu“ („*držící se Krista*“).²⁶

Pokud to řeknu jinak, tak „křesťanem“ je takový člověk, který ve víře přijímá učení Ježíše Krista jako závazná pravidla pro svůj život. Víra není pocit či emoce; je to dar, který Bůh nabízí každému, kdo po něm touží a který se přijímá rozhodnutím věřit. Toto učení je pak sepsáno skrze apoštoly, kteří je zaznamenali v Knize knih – Bibli, která je pro nás, křesťany, ve víře „Slovem Božím“ a tedy i tou nejvyšší autoritou.

Základním rozlišením toho, kdo je či není křesťanem, velmi citlivě a řekl bych po právu vnímají zvláště nevěřící lidé. Rozlišením je to, zda je to vidět – zda ten či onen jedná podle pravidel učení Kristova. Ježíš sám říká v Matoušově evangeliu, že „*Dobrý strom („kdo se drží Krista“ - PP) nemůže nést špatné ovoce a špatný strom („kdo se nedrží Krista“ - PP) nemůže nést dobré ovoce.*“²⁷ Toto ovoce nazývané jako ovoce spravedlnosti (*kdo se „drží Krista“, drží se spravedlnosti*) je také jasně dané, a to v listu apoštola Pavla Galatským. Tímto ovocem jsou ctnosti jako je „*láska, radost, pokoj, trpělivost, laskavost, dobrotu, věrnost, tichost a sebeovládání.*“²⁸

V této souvislosti však musím podtrhnout, že toto ovoce žádný člověk neprodukuje díky svým precizně vycvičeným morálně - volním vlastnostem, ale čerpá je jen a jen, a to je potřebné stále zdůrazňovat, ze svého Pána a Spasitele ve chvílích osobního a důvěrného obecenství s ním (*když se „drží Krista“*). V těchto intimních chvílích jej Ježíš obdarovává nevysvětlitelnou energií – láskou. S láskou v srdci potom ovoce spravedlnosti není výsledkem dobrých skutků či respektováním náboženských povinností, ale pouze a jakoby mimochodem produktem této lásky.

Tuto skutečnost nádherně popisuje Boží Syn, když říká: „*Zůstaňte ve mně, a já ve vás. Jako ratolest nemůže nést ovoce sama od sebe, nezůstane-li při kmene, tak ani vy, nezůstanete-li při mně. Já jsem vinný kmen, vy jste ratolesti. Kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese hojné ovoce; neboť beze mne nemůžete činit nic.*“²⁹ Pokud někdo přestane tuto sílu čerpat nebo ji doposud čerpat nezačal, pro toho se

24 Lewis, Clive-Staples, K jádru křesťanství, Praha: Návrat domů, 1993, s. 7-8, ISBN 80-7198-173-7.

25 Srovnej Bible, ekumenický překlad, Praha: ZVON, 1991, Nový zákon, Skutky apoštolské, kapitola 11, verš 26, s.125, ISBN 80-7113-009-5.

26 Z řečtiny - „christos“ - mesiáš (*zachránce, osvoboditel, vykupitel*) – tedy ten, který se drží Mesiáše.

27 Tamtéž, Matouš, kapitola 7, verš 18, s.17.

28 Tamtéž, Galatským, kapitola 5, verš 22-23, s.181.

29 Bible, ekumenický překlad, Praha: ZVON, 1991, Nový zákon, Jan, kapitola 15, verš 4-5, s.106-107, ISBN 80-7113-009-5.

křesťanský život stane, ať se snaží sebevíc, utrpením a systémem nesplnitelných příkazů a zákazů. Stejný problém měli i zákoníci a farizeové v době Ježíšově, neboť nepochopili, a pro svou ješitnost a náboženskou pýchu ani nechtěli pochopit, že nejvyšším Božím principem a zákonem je láska z něj pramenící.³⁰

Křesťanem je tedy v konečném důsledku jen ten, kdo má Boha ve svém srdci, protože Bůh je láska.³¹ A láska, ještě na vysvětlenou, je také jasně definovaná, a to v prvním listu apoštola ke Korintským: „*Láska je trpělivá, laskavá, nezávidí, láska se nevychloubá a není domýšlivá. Láska nejedná nečestně, nehledá svůj prospěch, nedá se vydráždit, nepočítá křivdy. Nemá radost ze špatnosti, ale vždycky se raduje z pravdy. Ať se děje cokoliv, láska vydrží, láska věří, láska má naději, láska vytrvá. Láska nikdy nezanikne.*“³²

Zdá se, že právě takto chápanou lásku v dnešním světě postrádáme. Jinak by přece nemohlo být ve světě tolik špatností. Myslím si, že každý člověk o takovou lásku stojí. Potom ale vyvstává otázka „Kde se tedy bere tolik amorálního a asociálního chování“? Křesťanským vysvětlením této problematiky se budu zabývat až ve třetí, či spíše až ve čtvrté kapitole. Nejdříve se musím zabývat křesťanským pohledem na tři složky osobnosti člověka – složku tělesnou, duševní a duchovní poté, ve třetí kapitole, zase křesťanským řešením naplňování všech nejdůležitějších potřeb vázaných k těmto třem složkám.

Závěrem této kapitoly bych chtěl ukázat na úzkou spojitost všech těchto pěti objasněných základních pojmů - jak rozumíme pojmům křesťanství a tomu kdo je to Ježíš Kristus a křesťan, se promítá také v tom, jak rozumíme termínům morální a sociální.

---

30 To vychází ze slov samotného Ježíše, když na dotaz, které přikázání je první ze všech, odpovídá: "První je toto: „Slyš, Izraeli, Hospodin, Bůh náš, jest jediný pán; miluj Hospodina, Boha svého, z celého svého srdce, z celé své mysli a z celé své síly!“ Druhé pak je toto: „Miluj bližního svého jako sám sebe!“ Většího přikázání nad tato dvě není. I řekl mu ten zákoník: "Správně, Mistře, podle pravdy jsi řekl, že jest jediný Bůh a že není jiného kromě něho; a milovati jej z celého srdce, z celého rozumu i z celé síly a milovat bližního jako sám sebe je víc, než přinášet Bohu oběti a dary." (Bible, ekumenický překlad, Praha: ZVON, 1991, Nový zákon, Marek, kapitola 12, verš 29-31, s.54, ISBN 80-7113-009-5.

31 Srovnej tamtéž, První list Janův, kapitola 4, verš 16, s.229.

32 Tamtéž, První list Korintským, kapitola 13, verš 4-8, s.166.

2. Křesťanský pohled na člověka

Křesťanský obraz člověka v mnohém koresponduje s různými filosofickými pohledy a názory. Tyto názory (např. „*existencialismus*“) souhlasí s křesťanstvím když definují člověka jako „bytost schopnou přesahu“. Čas od času totiž lidský jedinec není se svou zabydleností ve světě věcí spokojen, něco postrádá a pociťuje prázdnotu svého bytí. A přece není schopen této beznaděži trvale odolávat. Má „ontologický cit“ pro záležitosti, které nelze řešit vědecky jako „technický problém“. Hledá smysl veškerého dění. Východisko pak nachází v naději (*existenciální prožitek*), která dává životu opět smysl.

Mít naději znamená podle G. Marcela vytvářet otevřený vztah mezi vlastním lidským „Já“ a souvztažným pólem každé naděje, kterým je podle něj „TY“ - křesťanský Bůh, pravé bytí. Člověk ale vedle vztahu k „TY“, má i vztah k „ONO“ - věcem, jimiž lze manipulovat a bez kterých by člověk nemohl přežít. Přeceněním vztahu k věcem se ovšem člověk zabydluje v tomto světě věcí a dochází ke ztrátě vlastního „JÁ“.³³

O tom, že člověk není „věcí“, ale je podivuhodně jedinečný se zmiňuje i král David, když říká: „*Vidím tvá nebesa, dílo tvých prstů, měsíc a hvězdy, jež jsi tam upevnil: Co je člověk, že na něho pamatuješ, syn člověka, že se ho ujímáš? Jen maličko jsi ho omezil, že není roven Bohu, korunuješ ho slávou a důstojností. Svěřuješ mu vládu nad dílem svých rukou, všechno pod nohy mu kladeš: všechen brav a skot a také polní zvířata a ptactvo nebeské a mořské ryby, i netvora, který se prohání po mořských stezkách.*“³⁴ A stejně jednoznačně se Bible vyjadřuje i k tomu, že člověk nesmí být žádnými věcmi (*bohatstvím*) manipulován: „*Kdo doufá ve své bohatství, padne, kdežto spravedlivý budou rašit jako listí*“³⁵

Člověk vždycky hledal odpovědi na otázky typu: „Kdo jsem?“, „Kam směřuji?“, „Jaký smysl má existence?“ Nedávno jsem pročetl knihu doktora Neila Andersona a narazil jsem na výstižné pojednání na toto téma. Doktor Anderson zde píše: „*Opravdu velice rád se lidí ptám: „Kdo jste?“ Zní to jako jednoduchá otázka, která vyžaduje jednoduchou odpověď, ale ve skutečnosti tomu tak není. Kdyby se mě například někdo zeptal: „Kdo jste?“, mohl bych odpovědět:*

„Neil Anderson.“

„Ale ne, to je vaše jméno. Kdo jste?“

„No jsem profesor na semináři.“

„Ale ne, to je vaše povolání.“

33 Srovnej Radvan, Eduard, Soudobá filosofie, Brno: Institut mezioborových studií, 2006, s.34-35.

34 Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2006, část Starý zákon, Žalmy, kapitola 8, verš 4-9, s. 665, ISBN 80-85810-41-7.

35 Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2006, část Starý zákon, Přísloví, kapitola 11, verš 28, ISBN 80-85810-41-7.

„Jsem Američan.“

„To je kde žijete.“

„Jsem baptista.“

To je denominace, která vám nejlépe vyhovuje.“

Také bych mohl říci, že měřím 168 cm a vážím něco mále přes 70 kg. Ale to, kolik měřím a vážím a jak vypadám, také nejsem já. Kdybyste mi usekli ruce a nohy, byl bych to pořád ještě já? Samozřejmě! Kdybyste usekávali dál, nakonec byste se ke mně dostali, protože existovat musím. Ale to, kým jsem, je mnohem víc než to, co vidíte zvenčí.“³⁶

Křesťanství je založeno na Bibli, která se zaměřuje na člověka jako celek a zjevuje mu Boží plán i cestu záchrany. Bible je někdy nazývána „Zamilovaným dopisem Božím pro člověka“. Nechápe-li však člověk svoji identitu, bývá zmatený. Bohužel mnoho lidí prožije celý svůj život, aniž by si uvědomili plný a darovaný potenciál, který jim Bůh nabízí. Umírají a nevědí, kdo doopravdy jsou a kým mohou být.

2.1 Křesťanský pohled na člověka jako na celek tří složek

V této podkapitole bych rád vykreslil obrázek člověka podle učení křesťanského. Výtvarní umělci zobrazují člověka zvenčí, zachycují jeho vnější, tělesný vzhled. Profesori zabývající se anatomií načrtávají vnitřek lidského těla a ukazují kosti, svaly, šlachy, nervy, žíly, cévy a tělesné orgány, které se nacházejí pod kůží. Pod vnější obal chci proniknout i já, ale spíše než o detailní rozbor a popis tělesných částí mi jde o to abych zachytil - nebo se spíše pokusil zachytit, v této části mé práce, těžko postižitelné hodnoty nehmotné. Lékaři mluví v souvislosti s člověkem o anatomii těla. Mě zajímá spíše komplexní anatomie osobnosti, základní části, které dělají z člověka více než pouhý soubor jednotlivých částí těla.³⁷

Nejde mi však o detailní psychoanatomii jako spíše o vykreslení všech složek člověka a to těch viditelných i těch neviditelných. Činím tak abych ukázal, že každá z těchto složek má své specifické potřeby. Vycházím z názoru, že u člověka, aby mohl být morální a tím i sociálně prospěšný, musí být tyto potřeby uspokojeny a uspokojovány, protože lidské potřeby jsou stimulem našeho myšlení, chování i jednání. V mé práci se zaměřím na křesťanskou nabídku a podmínky naplnění těchto potřeb. Při členění potřeb, jak jsem uváděl v úvodních částech práce, použiji významnou a uznávanou teorii Abrahama Maslowa.

X X X

³⁶ Anderson, Neil, Vítězství nad temnotou, Praha: Návrat domů, 2004, s. 10, ISBN 80-7255-092-6.

³⁷ Srovnej Crabb, Larry, Osobnost člověka (její potřeby a cesty k jejich naplnění), Praha: Návrat domů, 1995, s. 78-79, ISBN 80-85495-36-8.

Biblické pasáže ukazují na to, že člověk je stvořen (*Bohem*) k Božímu obrazu. Není tedy produktem evoluční náhody, ale činu věčného a svrchovaného Boha. Člověk se dle křesťanského názoru (*vycházejícího ze Starého zákona*) nevyvíjel postupně z vyššího druhu opice, ale svými vlastníma rukama ho učinil sám „Tvůrce vesmíru i země“. Není tedy jen trochu inteligentnějším zvířetem, řídícím se svými zděděnými instinkty, ale jedinečnou bytostí stvořenou k Božímu obrazu. „Kniha knih“ to popisuje následovně: „*I řekl Bůh: "Učiňme člověka, aby byl naším obrazem podle naší podoby. Ať lidé panují nad mořskými rybami a nad nebeským ptactvem, nad zvířaty a nad celou zemí i nad každým plazem plazícím se po zemi." Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím, jako muže a ženu je stvořil. „A Bůh jim požehnal a řekl jim: "Plod'te a množte se a naplňte zemi. Podmaňte ji a panujte nad mořskými rybami, nad nebeským ptactvem, nade vším živým, co se na zemi hýbe." Bůh také řekl: "Hle, dal jsem vám na celé zemi každou bylinu nesoucí semena i každý strom, na němž rostou plody se semeny.*“³⁸

Člověk byl, podle křesťanského názoru založeného na Bibli, stvořen k Božímu obrazu, a proto má přístup k nesmírným zdrojům. Tento názor vychází z přesvědčení (víry), že lidský jedinec se podobá Bohu více než kterékoli jiné stvoření. Člověk je podle tohoto mínění korunou - pánem stvoření a nikoli posledním produktem evoluční „loterie“. Podle Josefa Hrbaty (*známého římskokatolického monsignora, původem českého emigranta, sloužícího v Tyrolské diecézi*) „*člověk není náhodnou nebo dokonce odpadovou existencí, bezcenným životem, nýbrž bytostí plnou důstojnosti dané Bohem. Přes svou neopatrnost a tělesnou pomíjivost je člověk králem stvoření, on je má dobrotivě chránit a spravovat podle Boží vůle.*“³⁹

Nechci zde polemizovat s Darwinovou teorií. Jen předkládám odlišné křesťanské pojetí původu člověka. Podle něj je člověk pod Bohem, ale nad stvořením. Bůh mu dal úkol, aby se o jeho stvoření staral, panoval nad ním a spolupracoval přímo se svým Stvořitelem. Člověk tedy v křesťanském pojetí je stvořením. Proto není totožný se svým Tvůrcem. Člověk totiž není Bohem ani jeho částí – není tedy ani nějaký polobůh. Přesto se od ostatního stvoření liší, protože byl stvořen k obrazu Božímu. Biblické výroky přiznávají lidem čest, kterou zbytek stvoření nemá, a to jedinečnou podobnost Bohu. Bůh je podle této víry na člověku nezávislý, ale člověk bude vždy závislý na Bohu, bez ohledu zda v něj věří či ne.

A křesťanství v antropologii lidské osobnosti pokračuje takto: Člověk byl stvořen jako trojjediný – s duchem, duší a tělem. Existuje tedy podobnost osobnosti člověka s Boží vlastní přirozeností. Zjevuje se zde podobnost trojjediného člověka

38 Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2001, Starý zákon, První Mojžíšova, kapitola 1, verš 26-29, s.3, ISBN 80-85810-28-X.

39 Hrbata, Josef, Klíč ke starému zákonu, Innsbruck: Osterreichischer Kulterverlag Thaur, 1990, s.103, ISBN 3-85395-152-1.

jako podobenství (*obraz*) trojjediného Boha.⁴⁰ Každá z těchto částí je stejně důležitá. Kdyby jedna z nich chyběla, byl by člověk neúplný. Přesto, že je trojjediný, jeho duch, duše a tělo tvoří nerozlučný celek. Není tedy nějakou roztrojenou bytostí, ale bytostí jedinou a jedinečnou.

Jako důkaz (*samozřejmě založený na křesťanské víře v naprostou pravdivost Bible*) svého tvrzení předkládám závěr dopisu apoštola Pavla církvi v Tesalonice: „*Sám Bůh pokoje nechť vás cele posvětit a zachová vašeho ducha, duši i tělo bez úrazu a poskvrny do příchodu našeho Pána Ježíše Krista.*“⁴¹ A totéž obsahuje i jeho dopis církvi v Jeruzalémě: „*Slovo Boží je živé, mocné a ostřejší než jakýkoli dvousečný meč; proniká až na rozhraní duše a ducha, kostí a morku, a rozsuzuje touhy i myšlenky srdce.*“⁴² (Ve druhém zmiňovaném verši je tělo představováno zmíněnými tělesnými částmi – klouby a kostmi).

Ostatně o téže trojjedinosti člověka se píše i ve Starém zákoně. Pro přesnější znění použiji kralické znění: „*I učinil Hospodin Bůh člověka z prachu země, a vdechl v chrůpě jeho dchnutí života, i byl člověk v duši živou.*“⁴³ Zde vidíme, že celá osobnost člověka je jednotou dvou naprosto rozdílných a oddělených elementů. Fyzické, hmotné části člověka, protože jeho tělo je utvořeno z prachu země, a neviditelné, nehmotné části, která je nazvána „duší“. Tato neviditelná část je však v předchozích dvou verších i na jiných místech Bible přesněji popsána jako spojení duše a ducha. Osobně mám za to, že Bible jasně ukazuje, že duch a duše není totéž, nýbrž jsou to dvě různé složky, které spolu vytvářejí nehmotnou část člověka.⁴⁴ Tento mnou popisovaný a zastávaný výklad antropologie člověka se v křesťanství nazývá „trichotomismus“

Existuje však i „dichotomismus“: skladebné prvky lidské bytosti jsou jen dva a to hmotný, reprezentující lidské tělo a nehmotný, zahrnující výrazy „duše“ a „duch“, které jsou v Bibli podle tohoto názoru pouhými synonymy.⁴⁵ Pro potřeby mé práce však nebudu toto pojetí dále rozebírat. Ve své práci budu nadále popisovat duši a ducha jen zvlášť.

2.2 Křesťanský pohled na složku tělesnou

Z biblického hlediska, jak jsem již řekl, je člověk utvořen ze tří částí: ducha, duše a těla. Každá z těchto tří částí se dá opět dělit na další tři oblasti. Tělo je nejčastěji v Bibli (*Starém zákoně*) překladem hebrejského slova „bášár“, nebo v Septuagintě

40 Srovnej Prince, Derek, *Základy křesťanského života*, Doubek: Postilla, 2006, s. 329, ISBN 80-86442-37-3.

41 Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2001, Nový zákon, První list Tesalonickým, kapitola 5, verš 23, s. 1504, ISBN 80-85810-28-X.

42 Tamtéž, list Židům, kapitola 4, verš 12, s. 1524.

43 Biblií svatá, podle posledního vydání Kralického z roku 1613, Praha: Biblická společnost československá, 1951, Starý zákon, První Mojžíšova, kapitola 2, verš 7, s. 6. (bez ISBN).

44 Srovnej Prince, Derek, *Základy křesťanského života*, Doubek: Postilla, 2006, s. 329, ISBN 80-86442-37-3.

45 Srovnej Horton, Stanley, a kolektiv, *Systematická teologie*, Albrechtice: Křesťanský život, 2001, s.252, ISBN 80-7112-069-3.

(tj. překladu *Starého zákona do řečtiny*) řeckého slova „sarx“, což v rozšířeném smyslu znamená nejenom maso živého či mrtvého člověka nebo zvířete, ale i celé tělo člověka s kostmi i vnitřnostmi a masem. Pokud se však mluví o vnějším tělesném vzhledu lidské bytosti, například u mytí nebo odívání těla, či o jeho nemoci apod., je tělo překladem řeckého výrazu „sóma“

Tělo obecně a zjednodušeně můžeme rozdělit na tři oblasti:

- a) opěrný a pohybový aparát (*soustava kostí, kloubů, svalů a šlach*);
- b) samostatně reagující vnitřní orgány jako srdce, játra, ledviny, žaludek a střeva;
- c) systém nervů a smyslových orgánů s centrálním nervovým systémem, periferní nervy a smyslové orgány (*oči, uši, nos, chuť, hmat, čidla tepla atd.*).⁴⁶

„Tělovost“ je (*hmotnou*) podstatou stvořených bytostí, všeho živoucího, celého lidstva zvláště v protikladu vůči Bohu, jenž je bytostí duchovní. Znakem tělovosti je pomíjivost.⁴⁷ O pozemské dočasnosti lidského těla hovoří výrok apoštola Pavla, který zní: „*Mám-li žít v tomto těle, získám tím možnost další práce. Nevím tedy, co bych vyvolil, táhne mne to na obě strany: Toužím odejít a být s Kristem, což je jistě mnohem lepší; ale zůstat v tomto těle je zase potřebnější pro vás.*“⁴⁸

Z tohoto verše (*a mnoha dalších*) vyplývá, že podstata člověka (*jeho „JÁ“*) není tělesná, ale nehmotná a nezávislá na tomto hmotném těle. Křesťanský názor tuto skutečnost postihuje takto: člověk je duch, má duši a žije v těle (*tělesné schránce*). Ve smrti se neviditelná nehmotná složka člověka – jeho duch a duše uvolní z „hliněné nádoby“. Po smrti se hmotná část člověka (*jeho tělo*) dostane zpátky do země, odkud vyšla (- *Bůh stvořil prvního člověka z prachu země*), a rozloží se zase do svých původních prvků.⁴⁹

Král Šalamoun, který byl obdařen od Hospodina mimořádnou moudrostí, to vystihuje ve starozákonní knize „Kazatel“, když mluví o posledních dnech každého člověka, takto: „*Pamatuj na svého Stvořitele ve dnech svého jinošství, než nastanou zlé dny a než se dostaví léta, o kterých řekneš: „Nemám v nich zalíbení“; než se zatmí slunce a světlo, měsíc, hvězdy, a vrátí se po dešti mraky. V ten den se začnou trást strážcové domu a mužové zdatní se zkříví a mlečky nechají práce a bude jich málo, a ty, kdo hledí z oken, obestře temnota, a zavrou se dveře do ulice a ztiší se hlas mlýnku a vstávat se bude za šveholu ptactva a všechny zpěvy budou znít přidušeně. A člověk se bude bát výšek a úrazů na cestě; a rozkvete mandloň a těžce se povleče kobyłka*

46 Srovnej Margies, Wolfhard, Únik z vězení, Příbram: Křesťanské centrum Příbram, 2006, s. 10, (bez ISBN).

47 Srovnej Novotný, Adolf, Biblický slovník, Praha: Kalich, 1956, s. 1088-1090, (bez ISBN).

48 Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2001, Nový zákon, Filipským, kapitola 1, verš 22-24, s. 1493, ISBN 80-85810-28-X.

49 Srovnej Prince, Derek, Základy křesťanského života, Doubek: Postilla, 2006, s. 332, ISBN 80-86442-37-3.

*a kapara ztratí účinnost. Člověk se vydá do svého věčného domu a ulicí budou obcházet ti, kdo nařikají nad mrtvými. Pamatuj na svého Stvořitele, než se přetrhne stříbrný provaz a rozbije se mísa zlatá a džbán se roztříští nad zřídlem a kolo u studny se zláme. A prach se vrátí do země, kde byl, a duch se vrátí k Bohu, který jej dal.*⁵⁰

Nikde v Bibli není ale ani náznak, že by po smrti stejný osud pohřbu a rozkladu, jaký očekává lidské tělo, očekával i nehmotnou část člověka – jeho ducha a duši. Naopak na mnoha místech „Písma“ (např. i na výše jmenovaném) se uvádí, že osud duchovní části člověka je po smrti zcela jiný než osud jeho těla.

2.3 Křesťanský pohled na složku duševní

Pokud Židé hovořili o duši, jejich hlavním výrazem použitým v Bibli bylo hebrejské slovo „nefeš“ a řecké „psyché“. Stejně jako lze na tři oblasti rozdělit složku tělesnou, lze rozdělit i složku duševní (*reprezentovanou duší*) a to na:

- a) rozum a myšlení se schopností logického uvažování, počítání a zapamatování
- b) pocity, nálady, hnutí mysli (*emoce – PP*)
- c) vůle.⁵¹

Duše je považována (*podle trichotomismu*) za princip fyzického neboli animálního života. Z tohoto pohledu i zvířata mají jakousi základní elementární duši, protože lze na nich sledovat emoce. Lidé a živočichové se tak odlišují od rostlin částečně i tím, že jsou schopni vyjadřovat svou individuální osobnost.⁵²

Zamyslíme-li se více hlouběji nad popisem a ohodnocením struktur a funkcí těla a duše, neexistují mezi teologií a jinými humanitními vědami žádné podstatnější rozdíly. Již od doby filosofů starého Řecka se má za to, že osobnost člověka netvoří pouze fyzické tělo se svými fyziologickými procesy, ale spolu s tělem i neviditelná duše se svými projevy duševními.

Duše nám pomáhá uvědomit si sama sebe. Duše také přijímá vjemy prostřednictvím fyzických smyslů. Duše je zaznamenává a ony potom formují naše chování.⁵³ Tuto pravdu odhaluje opět výše zmiňovaný moudrý král Šalamoun, když vyučuje svůj Izraelský lid (*s ohledem na přesnost k původním jazykům jsem zde použil starší slovenský překlad profesora Roháčka*): „Lebo jako niekto zmyšľá vo svojej duši, taký je...“⁵⁴ Jiný možný překlad tohoto verše zní: „Lebo jako niekto zmyšľá, takým sa stane“. Lidská mysl, která je oblastí duše, je vůdcem anebo předchůdcem

50 Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2001, Starý zákon, Kazatel, kapitola 12, verš 7, s. 851, ISBN 80-85810-28-X.

51 Srovnej Margies, Wolfhard, Únik z vězení, Příbram: Křesťanské centrum Příbram, 2006, s. 10, (bez ISBN).

52 Srovnej Horton, Stanley, a kolektiv, Systematická teologie, Albrechtice: Křesťanský život, 2001, s.251, ISBN 80-7112-069-3.

53 Srovnej Ekman, Ulf, Doktríny, Brno: Postilla, 2000, s. 123, ISBN 80-902693-8-9.

54 Biblia, Roháčekův překlad, Svetová biblická spoločnosť, Starý zákon, Príslovie, kapitola 23, verš 7a, s. 657, (samizdatové vydání – bez ISBN).

všech skutků. Obráceně řečeno naše skutky jsou přímým výsledkem našich myšlenek. (či emocí – PP).⁵⁵ Proto je tak velmi důležité chránit si svou mysl.

Negativnímu, nemorálnímu či asociálnímu chování předchází nejdříve odpovídající myšlenky. V této souvislosti mi přichází na mysl verš apoštola Jakuba, který praví: „Žádný, když bývá pokoušín, neříkej, že by od Boha pokoušín byl; neboť Bůh nemůže pokoušín býti ve zlém, aniž on koho pokouší. Ale jeden každý pokoušín bývá, od svých vlastních žádostí jsa zachvacován a oklamáván. Potom žádost když počne, porodí hřích, hřích pak vykonaný zplozuje smrt.“⁵⁶ Tím je de facto názorně a chronologicky popsán vývoj zlých skutků (hříchů).

Tento chronologický postup však platí nejenom pro zlé skutky, ale obecně pro jakékoliv. Každé žádosti předchází v naší mysli (tzn. v oblasti duše) nějaká myšlenka či emoce (vyvolaná vnějším podnětem z okolního světa či podnětem našeho intimního, vnitřního světa), která buď „zapadne do ztracena“ nebo ji vyhodnotíme jako žádostivou a začneme se jí zabývat.⁵⁷ A pokud je tato myšlenka či emoce nadále v našich myšlenkách žádostivá, pak vyvolá naši reakci – jednání. Duše, přesněji její oblast mysl, tedy vyhodnocuje naše myšlenky a tím i rozhoduje, jaká bude naše reakce na ně.

2.4 Křesťanský pohled na složku duchovní

Bibliční pisatelé používají pro duši dva základní výrazy. Ve Starém zákoně termín „rúach“ a v zákoně Novém „pneuma“. Význam obou těchto slov je v zásadě totožný a znamená kromě „vítr“, „dech“, „vzduch v pohybu“ také „veškeré nehmotné vědomí člověka“ (duše a duch mohou ve smrti opustit tělo, a přesto existovat ve svém oddělení od těla).⁵⁸

Duchovní složku osobnosti člověka reprezentuje pojem „duch“, který je opět možno rozdělit na tři části (i když nemá tak zřetelné obrysy jako tělo a duše). Duch:

- a) působí poznání Boha
- b) vytváří vztah k Bohu a přináší prožitek Boha
- c) uschopňuje ke způsobu života v souladu s poznanou Boží vůlí, tj. uschopňuje nás s pomocí našeho nově „naprogramovaného“ svědomí k poslušnosti (už zde neplatí „nemůžu, ale musím“, nýbrž „můžu a chci“).⁵⁹

55 Srovnej Meyer, Joyce, Bojisko v mysli, Banská Bystrica: Syloam, 2007, s. 11-12, ISBN 80-969473-8-9.

56 Biblií svatá, podle posledního vydání Kralického z roku 1613, Praha: Biblická společnost československá, 1951, Nový zákon, List Jakubův, kapitola 1, verš 13-15, s. 236 (bez ISBN).

57 Z psychologie víme, že stranu subjektu percepce (vnímající osoby) ovlivňují faktory jak fyziologické tak psychologické. A z těch psychologických jsou to především zkušenosti, motivační zaměření a emocionální stav vnímajícího. (Srovnej Bedrnová, Eva, Nový, Ivan, a kol., Psychologie a sociologie řízení, Praha: MANAGEMENT PRESS, 2007, s. 167, ISBN 978-80-7261-169-0).

58 Srovnej Horton, Stanley, a kolektiv, Systematická teologie, Albrechtice: Křesťanský život, 2001, s.250, ISBN 80-7112-069-3.

59 Srovnej Margies, Wolfhard, Únik z vězení, Příbram: Křesťanské centrum Příbram, 2006, s. 10, (bez ISBN).

„Duch je považován za vyšší sílu, která etabluje lidské bytosti ve světě duchovním a umožňuje jim mít společenství s Bohem. Ducha lze odlišit od duše tím, že duch je sídlem duchovních kvalit jedince, kdežto osobnostní rysy tkví v duši. Ačkoli ducha a duši lze rozlišit, nelze je oddělit - duše přežívá smrt, protože jí duch dodává energii, přesto však ani duši, ani ducha nelze oddělit, poněvadž duch je zapracován do samé tkáně duše. Jsou sloučeni a stmeleni v jedinou substanci.“⁶⁰

Pokud jsem řekl (na začátku předcházející podkapitoly), že u popisu a ohodnocení struktur a funkcí těla a duše neexistují mezi teologií a jinými humanitními vědami žádné podstatnější rozdíly, pak zcela jiné to je s pojmem „duch“. Duch jako vnitřní celistvý rozhodující činitel člověka je vědám a také jiným náboženstvím úplně cizí. O ducha se sice zajímají, ale o naprosto odlišném (např. hovoří o duchu v umění, literatuře apod.), nikoli v biblickém významu. Z těchto uvedených důvodů se lidským duchem musím zabývat poněkud obšírněji než tělem a duší.

Všechny vědy o člověku podávají jen dualistickou strukturu osobnosti člověka. Tedy jen tělo a duše. Duch člověka jako samostatný a rozhodující činitel osobnosti člověka je světským vědám neznámý. Tento fakt je na jednu stranu pochopitelný a také logický. Duch člověka tak, jak ho popisuje „Boží slovo“, není obvyklými vědeckými prostředky prokazatelný. Ale „Kniha knih“ o něm přesto vypovídá velmi přesně: „... Je - li tělo přirozené, je i tělo duchovní.“⁶¹, nebo : „Sám Bůh pokoje nechť vás cele posvěti a zachová vašeho ducha, duši i tělo bez úrazu a poskvrny do příchodu našeho Pána Ježíše Krista.“⁶²

Důvod, proč lidský „duch“ není obvyklými prostředky prokazatelný a tudíž vědou poznatelný, tkví v jeho vázanosti na Boha. K tomu je nutno ještě podotknout důležitý fakt, že duch přirozeného člověka - nekřesťana (tzn. toho kdo nenáleží Kristu - viz podkapitola 1.4) je mrtvý! Je sice přítomný, ale mrtvý. Tím se myslí skutečnost, že je přerušen osobní vztah s Bohem. Pokud u přirozeného člověka - nekřesťana - přesto dojde k jakési rozpravě s Hospodinem, pak to má duševní povahu. Duše se snaží navázat svými rozumovými a emocionálními prostředky kontakt se svým Tvůrcem. Tato možnost je do jisté míry velmi významná, protože člověk, jehož duch je mrtvý a tudíž neschopný komunikace s Bohem, by jiným způsobem možnost navázat s Bohem vztah neměl.

To se ale v okamžiku, kdy se člověk stane křesťanem (tzn. uvědomí si svou vinu, učiní pokání a odevzdá život Ježíši Kristu a tím se „chytne a drží Krista“ – viz. podkapitola 1.4), změní. Děje se to tak, že osobnost, tedy především vůle člověka,

60 Horton, Stanley, a kolektiv, Systematická teologie, Albrechtice: Křesťanský život, 2001, s.251, ISBN 80-7112-069-3.

61 Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2001, Nový zákon, První list Korintským, kapitola 15, verš 44b, s. 1464, ISBN 80-85810-28-X.

62 Tamtéž, První list Tesalonickým, kapitola 5, verš 23, s. 1504.

často utlačovaná utrpením a zoufalstvím a zároveň přitahovaná lákavou Boží přítomností a nadějí na pomoc, se rozhoduje pro Ježíše jako Spasitele (- *Zachránce*) a Pána. Tento okamžik je z hlediska antropologie nesmírně důležitý. Starý životní stav duchovní smrti skončil. Narodil se nový člověk s novým způsobem života a současně stará existence byla odevzdána smrti. S vysvětlením tohoto tvrzení začnu od začátku – to znamená od toho okamžiku, kdy došlo ke stavu duchovní smrti.

V příběhu o stvoření světa a lidí vybídl Hospodin prvního člověka, aby si podmanil veškeré stvoření a měl z něho samozřejmě i užitek. Jenom ze „stromu poznání dobrého a zlého“ nesměl jíst. Jinak v den, kdy bys z něj pojedl, umíraje zemřeš⁶³ (*doslovný překlad-PP*)! Adam s Evou neuposlechli a pojedli ze zakázaného ovoce tohoto stromu a v ten den (*přesně v okamžiku tohoto prvního hříchu*) také duchovně zemřeli. Zároveň se důsledkem tohoto hříchu (*hřích = minout se cíle - PP*) stali smrtelnými (*doslova umírajícími*), což se vztahovalo i na jejich tělo. V Novém zákoně je tato skutečnost vyjádřena takto: „*Mzdou hříchu je smrt...*“⁶⁴ Proces smrti byl tímto činem uveden do pohybu, i když žili dále ještě po mnoho let. Zemřeli ovšem ihned duchovně a byli vyhnáni ze zahrady v Edenu a nesměli se tam vrátit.⁶⁵

Tak jako jsme od svých „prvních rodičů“ zdělili fyzický život (*pomíjivý - PP*), zdělili jsme od nich také duchovní smrt.⁶⁶ Každý člověk, který přichází na tento svět, se rodí fyzicky živý, ale duchovně mrtvý - tzn. oddělený od Boha. Blíže (*v širším kontextu a jaký dopad má tento fakt na morální a sociální aspekt lidského jedince*) o tom píší v kapitole čtvrté. Když se však člověk navrátí zpět ke svému Bohu stvořiteli a k Ježíši Kristu (*tzn. uvědomí si svou vinu, učiní pokání a odevzdá život Ježíši Kristu*) stav duchovní smrti se dramaticky promění.

Tato skutečnost je vyjádřena ve druhé části výše uvedeného verše (*tj. „mzdou hříchu je smrt ...“*). Tento verš pokračuje následovně: „*..., ale darem Boží milosti je život věčný v Kristu Ježíši, našem Pánu.*“⁶⁷ To, co se při tom odehraje, ovšem není přistoupení na nějakou novou ideologii, životní filosofii, či přitakání novému duchovnímu a náboženskému směru. Jde o „nové narození“.⁶⁸ Je to nové narození z Ducha svatého a z (*vody - PP*) Božího Slova, kterým je posledku Ježíš sám. Narození nového člověka - vskutku duchovně nového druhu stvoření - jde ruku v ruce s odpuštěním viny, získáním věčného života a statutu Božího dítěte. Náš duch

63 Srovnej Bibli svatá, podle posledního vydání Kralického z roku 1613, Praha: Biblická společnost československá, 1951, Starý zákon, První kniha Mojžíšova, kapitola 2, verš 17, s. 6, (bez ISBN).

64 Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2001, Nový zákon, Římanům, kapitola 6, verš 23a, s. 1436, ISBN 80-85810-28-X.

65 Srovnej Bibli svatá, podle posledního vydání Kralického z roku 1613, Praha: Biblická společnost československá, 1951, Starý zákon, První kniha Mojžíšova, kapitola 2, verš 15 – kapitola 3, verš 19, s. 6-7, (bez ISBN).

66 Srovnej Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2001, Nový zákon, Římanům, kapitola 5, verš 12, s. 1435, ISBN 80-85810-28-X.

67 Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2001, Nový zákon, Římanům, kapitola 6, verš 23b, s. 1436, ISBN 80-85810-28-X.

68 Srovnej Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2001, Nový zákon, Jan, kapitola 3, verš 3-7, s. 1356, ISBN 80-85810-28-X.

je obnoven na rozdíl od naší duše okamžitě. Tento proces obnovy ducha by se dal popsat asi takto: poté, co se člověk „znovunarodí“, vstupuje do něj Boží Duch a nalézá domov v jeho duchu.⁶⁹

Lidská duše však po tomto „znovuzrození“ okamžitě obnovena není. Je doposud nestálá a vrtkavá. Lidská duše má zjevnou tendenci se o něco opírat, což způsobuje, že se střídavě přiklání jak na stranu hříšného „těla“ (*keré je od pádu prvých lidí v otroctví hříchu*), tak na stranu obnoveného „ducha“.⁷⁰ Děje se tak proto, jak jsem už psal výše, že duše přijímá a zaznamenává vjemy prostřednictvím fyzických smyslů, které potom formují lidské chování. Zároveň přicházejí jiné podněty z nyní již obnoveného ducha, ve kterém sídlí Duch Svatý. Tento Boží Duch chce vést každého znovuzrozeného křesťana tak aby se připodobňoval ke Kristu Ježíši, byl na něm závislý, a mohl být Bohem obdarován láskou, kterou bude schopen předávat svému okolí.

Proti životu poslušnosti a víry se však nepřetržitě staví tělo. Z tohoto důvodu uvnitř křesťana zuří neustálý boj. Takový věřící byl sice vysvobozen od zlého, ale tělo se svými soběstřednými žádostmi se stále pokouší dobýt zpět pozice, které mu byly vzaty. Děje se tak proto, že člověk byl ve své „předkřesťanské“ minulosti navyklý k sobeckému životu ve vzpouře a hříchu. Nyní ve svém obnoveném vnitřním člověku (*duchu*) žízni po Bohu, ale jeho tělo je stále vzpurné.⁷¹

Tuto zkušenost zažil také apoštol Pavel a vysvětluje ji takto: *„Víme, že zákon je svatý - já však jsem hříšný, hříchu zaprodán. Nepoznávám se ve svých skutcích; vždyť nedělám to, co chci, nýbrž to, co nenávidím. Jestliže však to, co dělám, je proti mé vůli, pak souhlasím se zákonem a uznávám, že je dobrý. Pak to vlastně nejsem já, kdo jedná špatně, ale hřích, který je ve mně. Vím totiž, že ve mně, to jest v mé lidské přirozenosti, nepřebývá dobro. Chtít dobro, to dokážu, ale vykonat už ne. Vždyť nečiním dobro, které chci, nýbrž zlo, které nechci. Jestliže však činím to, co nechci, nedělám to já, ale hřích, který ve mně přebývá. Objevuji tedy takový zákon: Když chci činit dobro, mám v dosahu jen zlo. Ve své nejvnitřnější bytosti s radostí souhlasím se zákonem Božím; když však mám jednat, pozoruji, že jiný zákon vede boj proti zákonu, kterému se podřizuje má mysl, a činí mě zajatcem zákona hříchu, kterému se podřizují mé údy.“*⁷²

Existuje řešení pro tuto choulostivou a na první pohled schizofrenní situaci? Tentýž Pavel biblické řešení, které je vlastně pokračováním předchozích veršů, nabízí církvi v Římě: *„Jak ubohý jsem to člověk! Kdo mě vysvobodí z tohoto těla smrti? Jedině Bohu buď dík skrze Ježíše Krista, Pána našeho! - A tak tentýž já sloužím svou*

69 Srovnej Ekman, Ulf, Doktríny, Brno: Postilla, 2000, s. 123, ISBN 80-902693-8-9.

70 Srovnej Margies, Wolfhard, Únik z vězení, Příbram: Křesťanské centrum Příbram, 2006, s. 13, (bez ISBN).

71 Srovnej Ekman, Ulf, Doktríny, Brno: Postilla, 2000, s. 123, ISBN 80-902693-8-9.

72 Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2001, Nový zákon, Římanům, kapitola 7, verš 14-23, s. 1437, ISBN 80-85810-28-X.

*myslí zákonu Božímu, ale svým jednáním zákonu hříchu. Nyní však není žádného odsouzení pro ty, kteří jsou v Kristu Ježíši, neboť zákon Ducha, který vede k životu v Kristu Ježíši, osvobodil tě od zákona hříchu a smrti. Bůh učinil to, co bylo zákonu nemožné pro lidskou slabost.*⁷³

Jakým „záračným“ způsobem jsou však lidi osvobozeni? I na tuto otázku dává Pavel odpověď, když pokračuje: *„Jako oběť za hřích poslal svého vlastního Syna v těle, jako má hříšný člověk, aby na lidském těle odsoudil hřích, a aby tak spravedlnost požadovaná zákonem byla naplněna v nás, kteří se neřídíme svou vůlí, nýbrž vůlí Ducha. Ti, kdo dělají jen to, co sami chtějí, tíhnou k tomu, co je tělesné; ale ti, kdo se dají vést Duchem, tíhnou k tomu, co je duchovní. Dát se vést sobectvím znamená smrt, dát se vést Duchem je život a pokoj. Soustředění na sebe je Bohu nepřátelské, neboť se nechce ani nemůže podříditi Božímu zákonu. Ti, kdo žijí jen z vlastních sil, nemohou se líbit Bohu. Vy však nejste živi ze své síly, ale z moci Ducha, jestliže ve vás Boží Duch přebývá. Kdo nemá Ducha Kristova, ten není jeho. Je-li však ve vás Kristus, pak vaše tělo sice podléhá smrti, protože jste zhřešili, ale Duch dává život, protože jste ospravedlněni. Jestliže ve vás přebývá Duch toho, který Ježíše vzkřísil z mrtvých, pak ten, kdo vzkřísil z mrtvých Krista Ježíše, obživí i vaše smrtelná těla Duchem, který ve vás přebývá. A tak, bratří, jsme dlužní, ale ne sami sobě, abychom museli žít podle své vůle. Vždyť žijete-li podle své vůle, spějete k smrti; jestliže však mocí Ducha usmrcujete hříšné činy, budete žít. Ti, kdo se dají vést Duchem Božím, jsou synové Boží.*⁷⁴

Jelikož lidská duše je i po „znovuzrození“ tak vrtkavá a má zaužívanou tendenci poslouchat a jednat podle lidského těla, které je náchylné k hříchu, musí být lidská „duše“ uzdravena, což vyžaduje (*oproti okamžitému obnovení ducha*) určitý proces.⁷⁵ Proces, který má pro uzdravení lidské duše tu nejvyšší důležitost, začíná „znovuzrozením“ člověka (*tzn. potom, co si uvědomí svou vinu, učiní pokání a odevzdá život Ježíši Kristu*), které je, jak jsem již psal, znovuzrození ducha. Do této doby „znovuzrození“ byla duše takřka absolutní vládkyní vnitřního člověka orientovaná na sobecké tělesné vášně. Seděla takzvaně na pomyslném trůnu. Brala si, co chtěla podle toho, jak byla pužena tělesnými žádostmi a silami. Náhle jí během jediného okamžiku (*tj. okamžiku znovuzrození*) vyrostl nadřizený v podobě „znovuzrozeného“ ducha, čímž ztrácí pozici samovládkyně a tím samostatnost a nezávislost při ovládání směřování člověka.

Tuto situaci Bible nazývá smrtí starého člověka nebo smrtí tělesnosti. Neumírá při tom tedy duše, ale přichází jen o své výsostné postavení. Apoštol Pavel tuto situaci

73 Tamtéž kapitola 7, verš 24 - kapitola 8, verš 3a, s. 1437-1438.

74 Tamtéž kapitola 8, verš 3a - 14, s. 1438.

75 Srovnej Margies, Wolfhard, Únik z vězení, Příbram: Křesťanské centrum Příbram, 2006, s. 12-13, (bez ISBN).

popsal následovně: „*Víme přece, že starý člověk v nás byl spolu s ním ukřižován, aby tělo ovládané hříchem bylo zbaveno moci a my už hříchu neotročili. Vždyť ten, kdo zemřel, je vysvobozen z moci hříchu.*“⁷⁶ Duše tedy, jak jsme řekli, neumírá, naopak je jí nadále zapotřebí a má po mnohých změnách ještě dojít cti. Neumírá ani tělo, nýbrž jen jejich vzájemné společenství výkonů a hodnot (*tedy jejich hříšné vládnutí – PP*).⁷⁷

X X X

Sečteno a podtrženo: křesťanství rozlišuje 3 typy lidí podle toho, která složka osobnosti ovládá lidské myšlení, chování a jednání. V této souvislosti můžeme rozeznat:

a) člověka tělesného – přirozeného, který není znovuzrozený (*tzv. který doposud není křesťanem*);

b) člověka duševního - sice znovuzrozeného (= *křesťana*) s obnoveným duchem od Boha, ale jehož duše je doposud zaměřená na věci těla a jeho žádosti;

c) člověka duchovního, který je schopen rozsuzovat věci kolem sebe, co má smysl a hodnotu a co zase ne, ale přitom sám nemůže být správně posuzován od nevěřících lidí; takový člověk má mysl Kristovu.

To znamená, že nově obrácený křesťan může být svojí duší zaměřen na tělo. Navzdory své úžasné zkušenosti s Ježíšem se může chovat stejně sobecky jako někdo neobrácený (*tzv. nekřesťan*). Zde ale začíná práce Ducha Svatého, který ho postupným procesem posvěcování spravuje, očišťuje a působí velké změny v jeho křesťanský nedospělém chování. Proto Bible také mluví o boji těla proti duchu. Jednají-li křesťané v Duchu (*tzv. jejich duše poslouchá a jedná podle obnoveného ducha, který je ve společenství s Bohem - Duchem Svatým*), nenaplnují žádosti těla, ale přinášejí ovoce Ducha (*tzv. Ducha Svatého*).⁷⁸ Tímto ovocem Ducha je láska, radost, pokoj, trpělivost, laskavost, dobrota, věrnost, tichost a sebeovládání,⁷⁹ které se nenásilně a jakoby mimoděk projevuje i v jejich vnitřních morálních hodnotách, a potažmo i ve společenském rozměru, v jejich chování ke druhým. Osobnost s těmito rysy by se dala nazvat také osobností altruistickou a prosociální.

Je však zřejmé, že člověk s takovým smýšlením, chováním a jednáním nejde s dobou a tudíž se jeví minimálně jako podivín, kterému je třeba se vyhýbat. O křesťanech (*o těch, na jejichž životě je vidět, že se drží Krista*) se běžně povídá a traduje, že jsou „takoví blázni“. Souhlasím s tímto tvrzením. Pro tento konzumní svět jsou křesťané určitým způsobem „blázni“ a to „blázni pro Krista“. Apoštol Pavel to

76 Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2001, Nový zákon, Římanům, kapitola 6, verš 6, s. 1436, ISBN 80-85810-28-X.

77 Srovnej Margies, Wolfhard, Únik z vězení, Příbram: Křesťanské centrum Příbram, 2006, s. 13, (bez ISBN).

78 Srovnej Ekman, Ulf, Doktríny, Brno: Postilla, 2000, s. 125, ISBN 80-902693-8-9.

79 Srovnej Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2001, Nový zákon, Galatským, kapitola 5, verš 22-23a, s. 1484, ISBN 80-85810-28-X.

potvrzuje, když o křesťanech říká: „*My jsme blázni pro Krista*“⁸⁰, nebo „*Protože svět svou moudrostí nepoznal Boha v jeho moudrém díle, zalíbilo se Bohu spasit ty, kdo věří, bláznovskou zvěstí.*“⁸¹ Sv. Pavel mluví o moudrosti tohoto světa také těmito slovy: „*Zahubím moudrost moudrých a rozumnost rozumných zavrhnou.*“^{82, 83}

---

80 Srovnej Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2001, Nový zákon, První list Korintským, kapitola 4, verš 10, s. 1452, ISBN 80-85810-28-X.

81 Tamtéž, kapitola 1, verš 21, s. 1450, ISBN 80-85810-28-X.

82 Tamtéž, kapitola 1, verš 19, s. 1450, ISBN 80-85810-28-X.

83 Zde se nezmiňuji jen o falešné moudrosti nevěřícího světa, ale i o nemoudrosti náboženské (*tzv. formálních křesťanů - většina křesťanů jsou křesťané jen podle jména – PP*). Tuto pokryteckou „moudrost“ popisuje už v období 769-701 před Kristem prorok Izajáš: Panovník praví: „*Protože se tento lid přibližuje ke mně ústy a ctí mě svými rty, ale svým srdcem se ode mne vzdaluje a jejich bázeň přede mnou se stala jen naučeným lidským příkazem, proto i já budu dále podivuhodně jednat s tímto lidem, divně, předivně. Zanikne moudrost jeho moudrých a rozumnost jeho rozumných bude zakryta.*“ (Srovnej Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2001, Starý zákon, Starý zákon, Izajáš, kapitola 29, verš 13-14, s. 901. ISBN 80-85810-28-X.

3. Křesťanské řešení naplnění základních potřeb člověka jako předpoklad morálně a sociálně zralé osobnosti

Přestože byl člověk učiněn k Božímu obrazu, byl stvořen s mnoha potřebami, které vyplývají ze všech třech částí lidské osobnosti. Jsou to potřeby vyplývající: a) z tělesné stránky člověka, b) z duševní stránky a c) ze stránky duchovní⁸⁴. V následující kapitole se budu věnovat právě těmto potřebám. Naplnění těchto potřeb je totiž podle křesťanství nezbytnou podmínkou pro rozvinutí a fixaci zdravého morálního a sociálního (*lépe altruistického a prosociálního*) rozměru každého jedince (*což je podle křesťanství zásadní předpoklad pro vyrovnaný a smysluplný život v naší společnosti*).

Pak je ovšem chybou, že se dnes mnoho křesťanů snaží mnohé z těchto potřeb z důvodu, že byly zneužity k hříchu, ignorovat. Tím, ale vylévají „vaničku i s dítětem“. Neuvědomují si, že Bůh může a také chce každou z těchto oblastí potřeb očistit a posléze využít. Božím záměrem je, aby skrze naplněné potřeby vděčný člověk měl s Bohem vztah, při kterém Bůh může měnit svojí láskou morální oblast lidského života (*jeho charakter*). Takto proměněný a naplněný člověk potom bude ochoten a schopen tuto lásku předávat dál druhým lidem (*tzn. jednat prosociálně a altruisticky*), čímž bude Bůh oslaven a naplní se původní záměry stvoření člověka.⁸⁵

3.1 Maslowova hierarchická teorie potřeb obecně

Obecně lze říci, že smysluplnost každé lidské motivace - tzn. procesu, který determinuje zaměření, energetizaci a setrvání chování (*i myšlení a jednání – PP*), spočívá v dosažení nějakého vymezeného cíle, který vyjadřuje nějakou vnitřní potřebu člověka.⁸⁶ Lidé jsou poháněni dosáhnout svého maximálního potenciálu, ovšem pokud se jim do cesty nepostaví nějaké překážky. Tyto překážky zahrnují hlad, žízeň, nedostatek spánku, neexistence přístřeší, finanční problémy a vůbec všechno, co lidem brání v jejich plném rozvoji.

Teorie potřeb jsou pravděpodobněji nejznámější a nejuznávanější teorie motivace. Jedním z nejvýznačnějších výzkumníků v této oblasti byl americký (*sociální*) psycholog Abraham Maslow (1908 - 1970), který uvedl v roce 1943 svoji slavnou hierarchii potřeb.

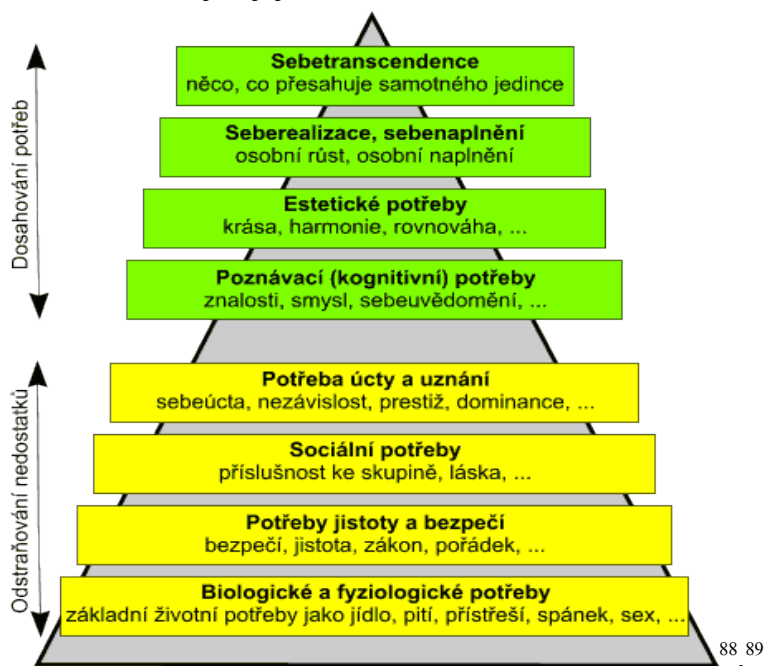
84 Srovnej Ekman, Ulf, Doktríny, Brno: Postilla, 2000, s. 105-106, ISBN 80- 902693-8-9.

85 Srovnej Ekman, Ulf, Doktríny, Brno: Postilla, 2000, s. 105-106., ISBN 80- 902693-8-9.

86 Srovnej Nakonečný, Milan, Základy psychologie, Praha: ACADEMIA, 1998, s. 455, ISBN 80-200-0689-3.

Maslowova teorie tvrdí, že lidé jsou motivováni určitými potřebami. Tyto potřeby tvoří hierarchickou strukturu, která se skládá ze dvou hlavních skupin: z potřeb souvisejících s odstraněním nějakého nedostatku (tzv. *D-potřeby* = angl. „*Deficiency Needs*“) a z potřeb vztahujících se k dosažení něčeho (tzv. *B-potřeby* = angl. „*Being Values*“). Nejsou-li uspokojeny *D-potřeby*, je pocíťována úzkost a následně úsilí odstranit nedostatky - snaha zaplnit chybějící potřebu. Je-li potřeba uspokojena, není pocit žádný. V tom je podstatný rozdíl od potřeb *B-skupiny*: naplnění těchto potřeb přináší dobrý pocit, ba jejich naplněním jsme dokonce motivováni o to více.⁸⁷

Dobrý pohled na zmiňované oba dva druhy potřeb přináší níže uvedená tabulka pyramidového tvaru znázorňující jejich hierarchii.

Věnujme se nejdříve *D – potřebám* (v *podkapitolách 3.2 – 3.5*), které jsou v podstatě zaměřeny na nás samotné. Znamenají spíše „bráti než dávatí“. Bývají také souhrnně nazývány „potřeby odstraňování nedostatku“. Touha k jejich uspokojení se nazývá „Deficitní motivací“ a je vyvolána citelným nedostatkem. Proto cílem této touhy je doplnit, co chybí. Zrekapitulovaně tyto *D – potřeby* vyjadřují lidskou potřebu čerpat ze svého okolí prostředky k uspokojení svých fyzických potřeb. A také k tomu aby mohl prožívat lásku a viděl smysl pro svůj život.⁹⁰

87 Srovnej Internetová adresa, http://www.vedeme.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=85&Itemid=69, článek „Vybrané teorie motivace k vedení lidí“.

88 Srovnej Internetová adresa, http://www.vedeme.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=85&Itemid=69, článek „Vybrané teorie motivace k vedení lidí“.

89 Původní pětiúrovňová teorie Abrahama Maslowa od svého vzniku v roce 1943 byla jejím autorem postupně doplňována a rozšiřována. Model, ve kterém byla v *B- potřebách* pouze seberealizace, byl doplněn o další tři úrovně (*poznávací, estetickou a sebetranscendentní*), čímž se tato teorie změnila na současnou osmi úrovnovou. (Srovnej Internetová adresa, http://www.vedeme.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=85&Itemid=69, článek „Vybrané teorie motivace k vedení lidí“).

90 Srovnej Crabb, Larry, *Osobnost člověka - její potřeby a cesty k jejich naplnění*, Praha: Návrat domů, 1995, s. 72, ISBN 80-85495-36-8.

V rámci D-potřeb existují čtyři hierarchické úrovně: nejprve člověk uspokojuje své základnější potřeby, a teprve když jsou uspokojeny se snaží o naplňování neuspokojených potřeb vyšších. Pokud se objeví nedostatek v nižších vrstvách, člověk se nebude starat o vrstvy vyšší, ale vrací se zpět k uspokojování těch základních. Americký psycholog Lawrence J. Crabb to popsal následovně: „*Když teď nebudu mít co jíst, budu se víc starat o jídlo na dnešek než na zítřek. Když mě bude hluboce znepokojoovat, že zítra umřu hlady, nebudu mít zájem o přednášku typu „Váš účel v životě.“*“⁹¹

Co se týče B-potřeb Maslow píše, že lidé, kteří dosáhli naplnění potřeb saebetrandence, seberealizace a sebenaplnění (*po předchozím naplnění poznávacích a estetických potřeb*), někdy zažívají stav, kdy jsou si vědomi nejen svého plného potenciálu, ale také něčeho, co je samotné přesahuje - plného potenciálu lidstva jako celku. Tento stav, stav sebetrandence či spirituality, nakonec Maslow umístil na samý vrchol své pyramidy.⁹²

3.2 Potřeby biologické a fyziologické

Do této kategorie patří základní životní lidské potřeby nezbytné pro přežití a rozmnožování lidstva. Zahrnujeme sem následující potřeby:

- a) potřeba kyslíku
- b) potřeba tekutin
- c) potřeba potravy
- d) potřeba vyměšování
- e) potřeba tepla
- f) potřeba přístřeší
- g) odpočinku a spánku
- h) sexuální potřeby (potřeby rozmnožování) aj.

Směrodatně o naplňování těchto základních a nejnižších potřeb dle pyramidy třídění Maslowa vypovídá v křesťanství jedno z „kázání (*Ježíše Krista*) na hoře“: „*Neukládejte si poklady na zemi, kde je ničí mol a rez a kde je zloději vykopávají a kradou. Ukládejte si poklady v nebi, kde je neničí mol ani rez a kde je zloději nevykopávají a nekradou. Neboť kde je tvůj poklad, tam bude i tvé srdce. Světlem těla je oko. Je-li tedy tvé oko čisté, celé tvé tělo bude mít světlo. Je-li však tvé oko špatné, celé tvé tělo bude ve tmě. Jestliže i světlo v tobě je temné, jak velká bude potom tma? Nikdo*

⁹¹ Crabb, Larry, *Osobnost člověka - její potřeby a cesty k jejich naplnění*, Praha: Návrat domů, 1995, s. 71, ISBN 80- 85495-36-8.

⁹² Maslow na sklonku své pracovní kariéry (1971) připustil, že sebetrandence nemusí nutně být podmíněna naplněním nižších potřeb, ale přesto člověk o ni usiluje. A ještě jedna věc: dosažení stavu sebenaplnění je ideál, který představuje úplné porozumění tomu, kdo daný jedinec je, pocit hlubokého a integrálního naplnění. Nakonec bych dodal, že i když platnost Maslowovy teorie nebyla dosud potvrzena důkazy, je všeobecně uznávána. Možná s jednou výjimkou: Maslowovým kritikům se nelíbilo (a nelíbí), že se do psychologie vnáší pojmy seberealizace a sebetrandence, které podle jejich názoru do ní nepatří. (Srovnej Internetová adresa, http://www.vedeme.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=85&Itemid=69, článek „Vybrané teorie motivace k vedení lidí“).

nemůže sloužit dvěma pánům. Neboť jednoho bude nenávidět a druhého milovat, k jednomu se přidá a druhým potom pohrdne. Nemůžete sloužit Bohu i majetku.

A Ježíš ve svém vyučování pokračuje: „*Proto vám pravím: Nemějte starost o svůj život, co budete jíst, ani o tělo, co budete mít na sebe. Což není život víc než pokrm a tělo víc než oděv? Pohleďte na nebeské ptactvo: neseje, nežne, nesklízí do stodol, a přece je váš nebeský Otec živí. Což vy nejste o mnoho cennější? Kdo z vás může o jedinou píd' prodloužit svůj život, bude-li se znepokojovat? A o oděv proč si děláte starosti? Podívejte se na polní lilie, jak rostou: nepracují, nepředou a pravím vám, že ani Šalomoun v celé své nádheře nebyl tak oděn, jako jedna z nich. Jestliže tedy Bůh tak obléká polní trávu, která tu dnes je a zítra bude hozena do pece, neobleče tím spíše vás, malověrní?*

Kristus zde, ani v následujících verších, neodsuzuje lidské potřeby, pouze varuje, aby se starosti o tyto potřeby nestaly dominantním a určujícím středem lidského života – takovým středobodem si nárokuje být osobně (*skrže Božího Syna*), samotný Stvořitel. Je to vyjádřeno slovy: „*Nemějte starost a neříkejte: co budeme jíst? Co budeme pít? Co si budeme oblékat? Po tom všem se shánějí pohané. váš nebeský Otec přece ví, že to všechno potřebujete. Hleďte především jeho království a spravedlnost, a všechno ostatní vám bude přidáno. Nedělejte si tedy starosti o zítřek; zítřek bude mít své starosti. Každý den má dost na svém trápení.*“⁹³ Téměř shodná slova pronáší významný Izraelský král David v jednom ze svých žalmů: „*Hledej blaho v Hospodinu, dá ti vše, oč požádá tvé srdce. Svou cestu svěř Hospodinu, doufej v něho, on sám bude jednat.*“⁹⁴

Pro staré Izraelce stejně tak i pro křesťany byla a je součástí Božího požehnání i materiální a tělesná prosperita, o čemž svědčí požehnání zaslíbené Izraelcům před tím, než vstoupili do zaslíbené země: „*Jestliže budeš opravdově poslouchat Hospodina, svého Boha, a bedlivě dodržovat všechny jeho příkazy, které ti dnes udílím, vyvýší tě Hospodin, tvůj Bůh, nad všechny pronárody země: A spočinou na tobě všechna tato požehnání, když budeš poslouchat Hospodina, svého Boha:*“

A nyní Hospodin vypočítává všechna vesměs materiální zaslíbení: „*Požehnaný budeš ve městě a požehnaný budeš na poli. Požehnaný bude plod tvého života i plodiny tvé role, plod tvého dobytka, vrh tvého skotu a přírůstek tvého bravu. Požehnaný bude tvůj koš a tvá díže. Požehnaný budeš při svém vcházení a požehnaný při svém vycházení. Hospodin dá, že tvoji nepřátelé, kteří proti tobě povstanou, budou před tebou poraženi. Jednou cestou proti tobě vytáhnou a sedmi cestami budou před tebou utíkat. Hospodin přikáže, aby s tebou bylo požehnání ve tvých sýpkách*

93 Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2001, Nový zákon, Matouš, kapitola 6, verš 19-34, s. 1239, ISBN 80-85810-28-X.

94 Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2001, Starý zákon, Žalmy, kapitola 37, verš 4-5, s. 691, ISBN 80-85810-28-X.

*a na všem, k čemu přiložíš ruku. Hospodin, tvůj Bůh, ti bude žehnat v zemi, kterou ti dává.*⁹⁵

Stejně jako Abraham Maslow, který zařazuje tyto potřeby do potřeb základních, *(nejnižších v hierarchii)*,⁹⁶ Ani křesťané tyto potřeby neabsolutizují. Bůh totiž s láskou naplňuje základní lidské potřeby, ale není to jeho konečný cíl. Směřuje člověka k tomu, aby obrátil zrak výše. Nežádá modlitby, dobré skutky, návštěvy bohoslužeb či něco podobného ve formě zautomatizovaných náboženských úkonů jakožto předpokladů naplnění některých z těchto potřeb. Bohu jde v první řadě o trvalý a intimní vztah s člověkem. Nechce se stát pouhou neosobní „hodinovou prostitutkou“ v nouzi.

Ve skutečnosti se však za tyto „pozemské“ věci (*blaho, hodnoty, užitek, dostatek...*) dnes mnoho křesťanů modlí. Problémem není fakt, že se za ně modlí – problémem je pokud jsou jim na prvním místě, protože podleli konzumnímu způsobu života. Ale to se jistě nejedná o křesťany ve smyslu: „poslanců Kristových chodících po cestách Božích“. Chodit po cestách Božích pro křesťany znamená nejenom přijímat z Božího zdroje, ale také dávat. Pro mnoho lidí, včetně křesťanů, jsou žel samotné osobní potřeby a jejich naplnění konečnou stanicí. Nikdy se dál nedostanou.

Tito lidé byly lapeni do tenat současného moderního modlářství – náboženství konzumu. Žijí soběstředně ze dne na den s cílem užít si. Heslem dnešní doby je: „Žijeme přece jen jednou, tak si dopřávejme plnými doušky“. Opakem tohoto postoje je služba lásky, na které jsou založena i dvě „nejvyšší“ křesťanská přikázání. Těmito přikázáními je milování Hospodina z celého svého srdce, síly, mysli a duše své a milování bližního svého jako sebe samého (*bližním se myslí všichni lidé - PP*).⁹⁷ Takové lásky však není člověk schopen sám ze sebe, ale je to láska nadpřirozená získávaná z pravidelného obecenství s Bohem.

Bůh totiž během svého slibu materiálního požehnání Izraeli, ukazuje na nutnou podmínku jeho přijetí: „*Hospodin si tě ustaví za svatý lid, jak ti přísáhl, když budeš na příkazy Hospodina, svého Boha, dbát a chodit po jeho cestách. Všechny národy země budou vidět, že se nazýváš Hospodinovým jménem, a budou se tě bát. Hospodin ti dá nadbytek dobrého: plodu tvého života a plodu tvého dobytka i plodin tvé role v zemi, o které přísahal Hospodin tvým otcům, že ti ji dá. Hospodin ti otevře svou štědrnou pokladnici, nebesa, aby v pravý čas dal tvé zemi déšť a požehnal každé práci tvých rukou. Budeš půjčovat mnohým pronárodům, ale sám si nebudeš muset půjčovat. Hospodin tě učiní hlavou a ne chvostem, budeš vždycky stoupat výš a neklesneš níž, budeš-li poslouchat příkazy Hospodina, svého Boha, které ti dnes*

95 Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2001, Starý zákon, Pátá Mojžíšova, kapitola 28, verš 1-14, s. 249, ISBN 80-85810-28-X.

96 Srovnej Bedrnová, Eva, Nový, Ivan, a kol., Psychologie a sociologie řízení, Praha: MANAGEMENT PRESS, 2007, s. 65., ISBN 978-80-7261-169-0.

97 Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2001, Nový zákon, Lukáš, kapitola 10, verš 27, s. 1325, ISBN 80-85810-28-X.

*udílím, abys je bedlivě dodržoval. Neuchýlíš se napravo ani nalevo od žádného ze slov, která vám dnes přikazují, tím, že bys chodil za jinými bohy a sloužil jim.*⁹⁸

Ani prosperita těch, kteří „chodí po cestách Božích“ jak vyplývá z celé Bible, však není cílem, ale pouze prostředkem přiblížení se k nebeskému „Zdroji“ tohoto obdarování a možností obdarovávat své bližní. Tento nadpřirozený a dnešní společností opomíjený princip je vyjádřen slovy apoštola Pavla, který varuje, s poukazem na osobní příklad, místní církev před zahálčivým životem: „*Stříbra nebo zlata neb roucha nežádal jsem od žádného. Nýbrž sami víte, že toho, čehož mi kdy potřebí bylo, i těm, kteříž jsou se mnou, dobývaly ruce tyto. Vše ukázal jsem vám, že tak pracujete, musíme snášeti mdlé, a pamatovati na slova Pána Ježíše; nebť on řekl: Blahoslaveněji jest dáti nežli bráti.*“⁹⁹ Stejně zní i biblické přísloví: „*Kdo dává chudému, nebude mít nedostatek, ale kdo dělá, že nevidí, sklídí hojnost kleteb.*“¹⁰⁰

U tohoto principu (*tzn. blahoslavenější kdo dává než ten kdo bere*) se musím pozastavit, protože je pro tuto kapitolu důležitý. Mylně byly tyto a jim podobné verše vykládány nutností křesťanského asketismu. Tolik století vyučovaly křesťanské církve o zlu bohatství, že se chudoba stala v myslech věřících téměř synonymem pro zbožnost.¹⁰¹ Zde ale není ani v nejmenším myšleno, že člověk nemůže o materiální potřeby Boha žádat, být obdarován nebo něco vlastnit. Bible hlásá, že člověk nemá mít nedostatek. To znamená má mít dostatek všeho, jak pro sebe, tak i pro druhé ke každému dobrému skutku.

Uplatňuje se zde „zlaté pravidlo“: „čím více člověk dává, tím více dostává“. Takový člověk (*křesťan*) však dostává více. Ne proto, aby mohl sám více spotřebovat, ale aby mohl více dát a ukázat tím svému okolí na existenci, lásku a dobrotivost Boží. A tak křesťan nepožaduje ani askezi ani nepodporuje sebestřednost, lakotu, závist, které jsou obsažené v konzumním způsobu životě. Naopak učí člověka být od těchto zotročujících nectností svobodný. Je to vyjádřeno známým biblickým úslovím: „*Kořenem všeho toho zla je láska k penězům. Z touhy po nich někteří lidé zbloudili z cesty víry a způsobili si mnoho trápení.*“¹⁰²

Ani zde se však nepraví, že hříchem je vlastnit majetek a být bohatý. Hříchem je milování peněz - mít peníze za centrum svého žití. Bohatství není špatné. Špatné je ovšem to, co s námi může udělat. Bohatství se spravedlností může být velkým požehnáním jak pro samého majitele, tak pro jeho okolí.¹⁰³ Vlastnit větší majetek a být

98 Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2001, Starý zákon, Pátá Mojžíšova, kapitola 28, verš 1-14, s. 249, ISBN 80-85810-28-X.

99 Biblií svatá, podle posledního vydání Kralického z roku 1613, Praha: Biblická společnost československá, 1951, Nový zákon, Skutkové s. apoštolů, kapitola 20, verš 33-35, s. 144. (bez ISBN).

100 Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2001, Starý zákon, Přísloví, kapitola 28, verš 27, s. 833, ISBN 80-85810-28-X.

101 Srovnej Cole, Edwin Louis, Komunikace, sex & peníze, Brno: Postilla, 2001, s. 150, ISBN 80-86442-04-7.

102 Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2001, Nový zákon, První list Timoteovi, kapitola 6, verš 10, s. 1513, ISBN 80-85810-28-X.

103 Srovnej Cole, Edwin Louis, Komunikace, sex & peníze, Brno: Postilla, 2001, s. 150, ISBN 80-86442-04-7.

od něj svobodný je však velkým uměním - „*snáze projde velbloud skrze ucho jehly, než bohatý vejde do Božího království.*“¹⁰⁴ Nebezpečí číhá v tom, že člověk může být bohatstvím velmi snadno oklamán. Myslí si, že má dost, ale nemá a potřebuje ještě víc. Nikdy není spokojen.

Křesťanské řešení vyváženosti vztahu k potřebě peněz (*lze aplikovat i na všechny materiální potřeby - PP*) je ukryto v následujících radách, na které jsem nedávno narazil v publikaci autora zabývajícího se odhalením a řešením manželských krizí. Mám zde na mysli E.L.Cola, který vyslovil tyto imperativy:

- „*Nebud' otrokem peněz.*
- *Udělej z peněz svého sluhu.*
- *Peníze jsou na to aby sloužily.*
- *Peníze mají být naším sluhou. My nemáme sloužit penězům.*
- *Peníze se stanou otroctvím pro každého, kdo jim začne sloužit.*
- *Bud pánem svých financí, ne sluhou.*“¹⁰⁵

Pokud bohatý člověk dokáže tyto imperativy naplnit, může se stát pro mnohé velkým požehnáním. Příkladem těch, kterým se to podařilo a stali se tak nejenom lokálním požehnáním, ale pozitivně ovlivnili celou západní kulturu, byli protestantští evangelikálové. Ve svém tvrzení se opírám o výzkum Maxe Webera (1864-1920) - jednoho z předních myslitelů sociálních věd¹⁰⁶, který v protestantismu a zvláště pak v jeho puritánské variantě spatřoval zdroj kapitalistických názorů typických pro moderní západní společnost. Touha protestantských, zejména kalvínských podnikatelů dosáhnout hmotného úspěchu, která napomohla hospodářskému rozmachu západní civilizace, byla u nich motivována záměrem sloužit Bohu a bližnímu. V protestantské učením (*zvláště Kalvínově*) byl totiž úspěch na tomto světě považován za projev Boží přízně.

Protestantská etika zbavila (*protestanty ovlivněnou*) celou západní společnost bezúčelného hromadění peněz a omezením spotřeby podporovala systematickou akumulaci kapitálu. A tak, podle Webera sloužila jako motivační základna rodícího se kapitalismu.¹⁰⁷ Protestanti brali akumulaci kapitálu v důsledku svého aktivního a odpovědného přístupu jako příležitost jeho reinvestování - nikoli jeho nadbytečného

---

104 Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2001, Nový zákon, Matouš, kapitola 19, verš 24, s. 1259, ISBN 80-85810-28-X.

105 Srovnej Cole, Edwin Louis, Komunikace, sex & peníze, Brno: Postilla, 2001, s. 153, ISBN 80-86442-04-7.

106 Max Weber, plným jménem Karl Emil Maxmilian Weber, byl významný německý sociolog, politický ekonom a jeden ze zakladatelů moderní sociologie, který studoval právní a hospodářské dějiny na několika německých vysokých školách. Ve svém sociologickém výzkumu náboženství se soustředil na souvislost mezi náboženstvím a sociálními změnami a usoudil, že evangelikální protestantismus byl hnací silou společenských změn. (Srovnej Internetová adresa, <http://airborn.webz.cz/weber.html>, článek nazvaný: „Max Weber: Protestantská etika a duch kapitalismu“).

107 Srovnej Internetová adresa, <http://airborn.webz.cz/weber.html>, článek nazvaný: „Max Weber: Protestantská etika a duch kapitalismu“

zkonzumování, které naopak je motorem kapitalismu dnešního, na hony vzdáleného jeho původní podobě.

V současnosti není motorem trhu služba Bohu i celé společnosti, ale neodpovědná osobní spotřeba. Příčinu tohoto stavu vidím ve vzdálení se lidstva od Boha a jeho lásky, která jediná dokáže úspěšně bojovat s lidskou sebestředností a sobectvím. Lidé se zkrátka zastavili na tomto nejnižším stupni uspokojování potřeb. Tento způsob života však není smysluplným a plnohodnotným žitím o kterém mluví Abraham Maslow, či křesťanství, ale pouhopouhým přežíváním.

3.3 Potřeby jistoty a bezpečí

Do této v pořadí druhé nejnižší kategorie Maslowovy stupnice patří lidské potřeby jako:

- a) potřeba vyhnout se neznámému, nezvyklému, nebezpečnému
- b) potřeba bezpečí a eventuálně obnovení jistoty

Jistotu a bezpečí člověk má, když stojí na něčem pevném, a to platí jak doslovně, tak obrazně. K existenci jistoty a bezpečí je nutná existence opory, na kterou se mohou spolehnout. Ztráta opory znamená ztrátu jistoty a bezpečí a nástup strachu a depresí.

Mám za to, že potřeba jistoty a bezpečí je potřebou hraniční, protože tvoří přechod mezi potřebami materiálními a sociálními (*resp. duševními*). Pocit jistoty a bezpečí je totiž úzce závislý na:

- a) naplněných potřebách biologických a fyziologických, jejichž realizace je až na malé výjimky přímoúměrně závislé na materiálním dostatku;
- b) jistota a bezpečí jsou však bytostně závislé i na uspokojených potřebách sociálních (*sounáležitosti a lásky*), které zase ovlivňují duševní stránku lidské osobnosti.¹⁰⁸

Křesťané věří, že oporou, na kterou se mohou spolehnout a která se pak může stát zdrojem jistoty a bezpečí podle původního záměru Stvořitele, je jediné Bůh skrze svého Syna Ježíše Krista. Tento původní záměr je vyobrazen v prvním kapitole Bible zabývající se stvořením nebe, země, přírody i člověka: „*Bůh také řekl: Hle, dal jsem vám na celé zemi každou bylinu nesoucí semena i každý strom, na němž rostou plody se semeny. To budete mít za pokrm. Veškeré zemské zvíře i všemu nebeskému ptactvu a všemu, co se plazí po zemi, v čem je živá duše, dal jsem za pokrm veškerou zelenou bylinu. A stalo se tak.*“¹⁰⁹

¹⁰⁸ V této podkapitole se budu věnovat téměř výhradně pocitu jistoty a bezpečí závislém na naplněných potřeb biologických a fyziologických (*zjednodušeně materiálních*). Druhé potřebě, od které se potřeba jistoty a bezpečí odvíjí – tj. potřebě sounáležitosti a lásky, se budu věnovat zevrubněji až v podkapitole následující.

¹⁰⁹ Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2006, část Starý zákon, První Mojžíšova, kapitola 1, verš 29, s. 3, ISBN 80-85810-41-7.

Podle této biblické výpovědi první lidé Adam a Eva při svém stvoření nedostali jen významnou roli autority, ale také se těšili jistotě a bezpečí. O všechny jejich potřeby bylo Bohem postaráno. Měli hojnost jídla a hojnost všeho měla i zvířata, o které pečovali. Mohli jíst ze stromu života a navěky žít v bezpečí a lásce v Boží přítomnosti.¹¹⁰ Nic jim nechybělo jak po stránce materiální, tak sociální. Měli naprostou důvěru ve svého Boha, který pro ně byl nevyčerpatelnou studnicí těchto jistot.

Ale tato situace se pro Adama a Evu a následně i pro všechny jejich potomky, (*tzv. podle křesťanské věrouky pro všechno lidstvo*) změnila v okamžiku, kdy zhřešili tím, že pojedli ze zakázaného „ovoce poznání dobrého a zlého“. Chtěli být jako samotný Bůh. Do té doby znali ve svých myslích jen dobré, ale od toho osudového okamžiku poznali i to zlé. Jelikož si dobrovolně zvolili zlo, ono „zlo“ (*křesťané „zlo“ nazývají hříchem - PP*) si začalo na ně činit nárok. A toto „zlo“ počalo také do jejich životů přinášet zhoubné důsledky, před kterými je chtěl jejich laskavý nebeský Otec ochránit. Automaticky tím, že se odvrátili od svého Boha, se do jejich srdcí vkradl strach jako důsledek ztráty jistoty a bezpečí.

Tento strach se projevil v první řadě strachem z Boha (*když je jejich „Otec“ hledal, schovali se – PP*), protože přišli o jediný „zdroj“ (= *Bůh*) své jistoty a bezpečí. Důvodem bylo to, že poznali kromě „zdroje dobra“ i zdroj zlého. Proto museli opustit „nebeský ráj na zemi“. Důsledkem bylo, že se začali strachovat i o svou nejistou budoucnost. Těmito okolnostmi byli donuceni začít se starat sami – žít v nejistotě a nebezpečí.¹¹¹

Jak jsem se již výše zmínil, křesťané mají za to, že osudovým důsledkem pádu těchto prvních lidí byla ovlivněna i všechna další lidská pokolení. Tedy i naše společnost. Lidem je od té doby známo nejenom dobré, ale i to zlé. A žel to „zlé“ má navrch. Ale „zlé“ není pouze to, co člověk zlého dělá. V první řadě je příčinou „hříšného“ stavu lidského srdce, z kterého všechno toto „zlé“ pochází.

Křesťané však nevěří, že tímto vše skončilo a člověk už napořád musí žít ve strachu, nejistotě a nebezpečí. Právě naopak. Ještě dříve než Bůh Adamovi a Evě ukázal prokleté důsledky jejich činu, zaslíbil jim záchranu, kterou vzbudí z lidského pokolení. Tato záchrana je křesťany přiznávána jedině a pouze Ježíši Kristu. Bible jej nazývá druhým Adamem. Není však Adamem k lidskému pádu jakým byl první Adam, ale k lidské záchraně. Právě proto Ježíš, přestože byl Synem Božím, přišel na svět v lidském těle. A v tomto těle také trpěl když byl bičován, křížován a umíral na kříži smrtí veskrze lidskou.

110 Srovnej Anderson, Neil, *Vítězství nad temnotou*, Praha: Návrat domů, 2004, s. 17, ISBN 80-7255-092-6.

111 Srovnej Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2006, část Starý zákon, První Mojžíšova, kapitola 3, verš 1-24, s. 5-7, ISBN 80-85810-41-7.

Avšak Ježíš Kristus zemřel na kříži nejenom kvůli zaplacení výkupného za lidský „hřích“. Umíral i proto, aby zbavil lidi sklonu k činění tohoto „zlého“. To znamená kvůli osvobození lidského pokolení z otroctví tomuto „zlému“. Toto dílo záchrany je ale pouze darem – nabídkou, nikoli povinností. Platí zde pravidlo jako u kterékoli jiného daru. Žádný dar se nestane pro nikoho skutečností (*tzn. nemá pro něj účinky*), pokud není přijat a užíván. Stejně to je i s tímto darem nebeským, který se přijímá tak, že mu člověk dobrovolně a osobně uvěří. Nelze však přijmout dar záchrany bez „Původce“ této záchrany, kterým je Ježíš Kristus osobně.

Jistota a bezpečí je pak, podle křesťanů, jednou z hodnot daru této záchrany. Je jednou ze součástí právoplatného dědictví všech „věřících“, pokud se nalézají v Kristu, který zaslubuje, že se bude starat o všechny naše potřeby. To je patrné i ze slov apoštola Pavla, když o Bohu říká: „*Můj Bůh vám dá všechno, co potřebujete, podle svého bohatství v slávě v Kristu Ježíši.*“¹¹²

3.4 Potřeby sociální (sounáležitosti a lásky)

Do této v pořadí třetí nejnížší kategorie podle Maslowovy stupnice patří lidské potřeby jako je:

- a) potřeba sounáležitosti a
- b) potřeba lásky (*být milován i milovat*)

Jak jsem již výše předestřel, pocit jistoty a bezpečí nezávisí jen na materiálním dostatku, ale i na naplnění sociálních potřeb jako je sounáležitost a láska. Pavel Pabián, můj známý učitel z mezinárodní křesťanské vzdělávací organizace ACET, která se zabývá přednáškami o preventivních programech zaměřených na problematiku sexu, AIDS, a vztahů mezi učňovskou a středoškolskou mládeží, kdysi napsal článek popisující ztrátu hodnot mladé generace, kde praví: „*Největším problémem se kterým se setkávám u mladých lidí, není promiskuita, vulgarita, násilí, drogy..., to jsou spíše důsledky či projevy skrytého problému, jímž je samota vyplývající z nedostatky jistoty a bezpečí! Z kolika stovek úst mladých lidí jsem už slyšel – nikdo mě nemá rád, nikomu na mě nezáleží, jsem sám(a), když se zabijí, bude to každému jedno... .O co jde? O totální ztrátu jistot.*“¹¹³

V této souvislosti cituje Pavel Pabián jednu z nejvýznamnějších žen 20. století: „*Matka Tereza jednou řekla: To nejhorší není mor a cholera. Nejhorší je nebýt nikým respektován a milován. Ano, potřeba být přijímán a milován je stejně důležitá jako potřeba dýchat, jíst, pít či spát a když ji člověk nemá – umírá. Možná ne tak rychle a nebo ne vždy fyzicky, ale umírá jaksi v duši a není to menší tragedie. Bez vzduchu*

112 Srovnej Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2006, část Nový zákon, List Filipským, kapitola 4, verš 19, s. 266, ISBN 80-85810-41-7.

113 Internetová adresa, http://www.krestanstvi.net/sbory/ks-krupka/acet/200712-tri_ztraty.pdf.

člověk vydrží pár minut, bez vody pár dní...., bez lásky a přijetí, bez těchto jistot se dá přežívat déle, ale žít, opravdu „ŽÍT“ bez nich, nejde.“¹¹⁴

Inspirován Matkou Terezou Pabián ve své úvaze pokračuje: „Uvedu příklad. Rozvod, který se táhne jen několik měsíců. Probíhá v klidu, manželé se neperou, dohodnou se na rozdělení majetku a dokonce i na tom, kdo bude mít dítě v péči. I tento, zdánlivě mírný rozvod znamená takový otřes pro dítě, že může způsobit nejen zhoršení prospěchu ve škole či dočasné psychické problémy, ale může mít i celoživotní následky pro rozvoj osobnosti dítěte a to právě proto, že rozvod je vždy spojen se ztrátou jistoty. Rodina je nositelem vědomí jistoty, opory a bezpečí. Vzhledem k počtu rozvodů a také nefunkčních rodin, se těžko můžeme divit rostoucí frustraci mezi mladými lidmi, kteří jsou nuceni v těchto podmínkách vyrůstat a mnohdy marně hledat svou identitu. Není třeba zdůrazňovat, že zodpovědnost za tento stav neleží na generaci mladých, nýbrž na generaci rodičů.“¹¹⁵

Svou analýzu ztráty sounáležitosti a lásky a tím i ztráty jistoty a bezpečí popíšu i výpovědí další známé osobnosti: „Julian Lennon, syn slavného a světem uctívaného otce nedávno řekl: „Táta uměl zpívat o světovém míru a lásce na zemi, ale svému synovi tento pocit nikdy nedokázal zprostředkovat. Kolik bolesti a zklamání je v tomto výroku, zvláště když uvážíme, že ho řekl dospělý muž.“¹¹⁶

Jelikož můj známý pedagog je muž dlouholeté a bohaté praxe, zařadil do svého článku ještě pár příběhů ze života: „Setkal jsem se s několika dívkami, které jejich partneri takovým způsobem fyzicky týrali, že facka byla braná skoro jako pohazení a ty dívky ani nepomyslely na rozchod a braly to jako normální součást vztahu! Jsme ještě schopni zamyslet se nad výrokem jedné z nich: „Byly to facky a bolely, ale byly jenom moje!“? Víím o dívce, které nebylo ještě ani 15 let a vystřídala ve svém krátkém životě 16 mužů mezi 20 - 42 lety! Sama mi řekla, že sex jí vlastně nic neříká. Ptáte se na důvod takového strašného chování? Hledala „otce“, tedy někoho, kdo jí zprostředkuje pocit jistoty a bezpečí a dá jí vědomí přijetí, podpory a bezpodmínečné lásky.“¹¹⁷ Příkladem potřeby k někomu patřit a strachu z odmítnutí, nám může být obrovská moc tlaku ze strany vrstevníků, party, či kolegů v zaměstnání.¹¹⁸

Také první člověk Adam podle Biblické výpovědi potřeboval k někomu patřit a být od někoho milován. Jeho potřeba byla dokonale naplňována v obecenství s Bohem v zahradě Eden. Křesťané tvrdí, že od chvíle, kdy Adama a Evu jejich neposlušnost odcizila od jejich vesmírného „Otce“ a vnesla nesváry do mezilidských vztahů (příkladem nám může být jejich syn Kain když zabil svého bratra Ábela – PP), prožívá

114 Internetová adresa, http://www.krestanstvi.net/sbory/ks-krupka/acet/200712-tri_ztraty.pdf .

115 Internetová adresa, http://www.krestanstvi.net/sbory/ks-krupka/acet/200712-tri_ztraty.pdf .

116 Internetová adresa, http://www.krestanstvi.net/sbory/ks-krupka/acet/200712-tri_ztraty.pdf .

117 Internetová adresa, http://www.krestanstvi.net/sbory/ks-krupka/acet/200712-tri_ztraty.pdf .

118 Srovnej Anderson, Neil, Vítězství nad temnotou, Praha: Návrat domů, 2004, s. 22, ISBN 80-7255-092-6.

celé lidstvo hlubokou potřebu k někomu patřit. Avšak i tehdy, když lidé přicházejí k jejich zachránci Ježíši Kristu a naplňují svou potřebu patřit Bohu, potřebují stále ještě mít společenství s lidmi.

Právě z těchto důvodů je tak důležité, aby věřící uvnitř církve (*nemyslím tím nějakou známou náboženskou institucí, ale společenství lidí patřících Kristu, jež není organizací, ale organismem nazývaným v Božím Slově „Tělo Kristovo“ - PP*), kromě toho, že nabízejí lidem Krista, nabízeli i své přátelství. Tento pro dnešní svět nepoznaný druh přátelství, nazývaný v řeckém originále Nového zákona „koinonia“, není jen něco pěkného, co by církev měla poskytovat. Je to nutnost, kterou poskytovat musí (*jinak podle mého církví v biblickém slova smyslu není – PP*).

Aby člověk pocíťoval uspokojení z jistoty a bezpečí vycházející kromě materiální dostatku i z naplněné potřeby sounáležitosti a lásky vyžaduje, aby každý jednatel byl - nyní a navždy - bezpodmínečně milován a se zájmem přijímán. A právě takovou lásku, jak věří křesťané, má ke každému z nás samotný Bůh. Lidé jsou pro něj, bez ohledu na jejich jednání, hodni této lásky a proto nemusí být pod tlakem nějak si jeho lásku zasloužovat nebo udržovat. Když této lásce uvěřím a znám ji (*Bůh je láska*), můžu pak spočinout v bezpečí přesvědčenosti toho, že věčný Bůh se pro mě zavázal použít svou nekonečnou moc a moudrost k tomu, aby se postaral o mé blaho.¹¹⁹ Teprve když takovou lásku mám, můžu ji nabízet svému okolí.

3.5 Potřeba úcty a uznání

Zjednodušeně se úcta a uznání dá rozdělit:

- a) na úctu a uznání pocházející z okolního vnějšího světa a
- b) úctu a uznání pocházející z vnitřního světa (*ze sebehodnocení*)

Jakou měrou je tato potřeba úcty a uznání naplňována, v takové míře prožíváme vědomí vlastní hodnoty.

Křesťané v této souvislosti říkají: První lidé Adam a Eva před svým přitakáním zlému (*hříchu*) prožívali úctu a uznání (*od Boha i jeden od druhého*). Od okamžiku jejich stvoření byla tato potřeba plně uspokojována v láskou prosyceném vztahu s nebeským Otcem nenarušeném důsledky hříchu. Vědomí jejich hodnoty bylo součástí či vlastností již obsaženo v jejich osobnosti, takže o něm nikdy nepochybovali. Když zlo ukončilo jejich nevinnost a narušilo jejich vztah se Stvořitelem, staly se dřívější atributy potřebami. Proto vstoupil do života těchto lidí strach, pocit viny a z toho pramenící komplex méněcennosti. Zároveň však přišla i touha se z této zapeklité situace vymanit. Prostě znovu získat úctu a uznání.

---

¹¹⁹ Srovnej Crabb, Larry, Osobnost člověka - její potřeby a cesty k jejich naplnění, Praha: Návrat domů, 1995, s. 71, ISBN 80-85495-36-8.

Snad každý člověk touží být uznáván a přijímán. Americký klinický psycholog Lawrence J. Crabb, tuto touhu po úctě a uznání popisuje obdobně, když poodkrývá myšlenky ukryté v podvědomí snad každého z nás (*ostatně hodnota jakou nám přisuzuje naše okolí se projevuje i na hodnotě, kterou oceňujeme sebe sama*): „Potřebuji si sám sebe vážit jako hodnotného člověka. Někdy si vůbec nepřipadám jako člověk. Potřebuji u sebe cítit neporušenost. Musím se mít rád, přijímat se. Abych se mohl mít rád, musím být někdo. Jestliže pro nikoho nic neznamenám, nemohu se přijímat. Musím být schopen považovat se za důležitého; musím něco znamenat; musím se vidět jako schopného dělat něco, co má pro někoho význam. Ale i kdybych to měl, nestačí to. Pokud se mám doopravdy cítit jako hodnotný člověk, potřebuji, aby mě někdo miloval, bezpodmínečně miloval a přijímal tak, jak jsem, aniž by ode mne něco chtěl nebo mě k něčemu nutil. Kdybych byl milován, protože bych se dobře choval, byl bych pod tlakem chovat se dobře pořád. Víím, že by se mi to nemuselo podařit. Proto bych mohl tuto lásku ztratit. Potřebuji takovou lásku a takové přijetí, které neztratím, i kdybych dělal cokoli.“¹²⁰

Jeden můj kamarád mi v této souvislosti řekl logický a moudrý citát : „Co je pro tebe uznávané, přijímané, cenné a hodnotné je pro tebe také milováníhodné“. Tento citát podle mého výborně vystihuje podstatu problému. Lidská touha po úctě a uznání je vlastně jen odrazem tajné touhy po bezpodmínečné lásce a přijetí.

Křesťanské řešení naplnění potřeby úcty a uznání ukáží na biblickém podobenství o pokladu a perle: „*Anebo je království nebeské jako když obchodník, který kupuje krásné perly, objeví jednu drahocennou perlu; jde, prodá všechno, co má, a koupí ji.*“¹²¹ Člověk je v Božích očích touto perlou. A Bůh šel prodal všechno, co měl, aby nás získal. Cena za lidské vykoupení byla obrovská – byl to život jeho vlastního Syna Ježíše Krista. Ježíš Kristus umíral na kříži z lásky své k nám - „*Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.*“¹²² Křesťanským řešením potřeby úcty a uznání je tedy naplnění člověka Boží láskou. Tato Boží láska potom dokáže změnit lidi natolik, že jsou ochotni zahodit své vlastní sobecké zdroje uspokojení úcty a uznání a kývnout na ten Boží. Zdrojem naplnění potřeby úcty a uznání je tedy v konečném důsledku Bůh se svojí láskou.

Nejvýstižněji o způsobu naplnění úcty a uznání Boží otcovskou láskou nám vypravuje evangelista Lukáš ve známém příběhu o marnotratném synu: Je to příběh o otci, který měl dva syny. Ten mladší si od něj dopředu vyžádal svůj díl dědictví –

120 Crabb, Larry, Osobnost člověka - její potřeby a cesty k jejich naplnění, Praha: Návrat domů, 1995, s. 54, ISBN 80- 85495-36-8.

121 Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2006, část Nový zákon, Matouš, kapitola 13, verš 45-46, s. 24, ISBN 80-85810-41-7.

122 Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2006, část Nový zákon, Jan, kapitola 3, verš 16, s. 93, ISBN 80-85810-41-7.

a otec mu jej dal. Syn odešel do daleké země a svůj majetek rozmařilým životem s kamarády promrhal. Po tom, co nastal v té zemi hlad, našel si práci jako pasáček veprů. Myslel si totiž, že se nají zbytků určených pro prasata, ale ani ty nedostal.¹²³

Tento příběh dále pokračuje: „*Tu šel do sebe a řekl: 'Jak mnoho nádeníků u mého otce má chleba nazbyt, a já tu hynu hladem! Vstanu, půjdu ke svému otci a řeknu mu: Otče, zhřešil jsem proti nebi i vůči tobě. Nejsem už hoden nazývat se tvým synem; přijmi mne jako jednoho ze svých nádeníků.'* I vstal a šel ke svému otci. Když byl ještě daleko, otec ho spatřil a hnut lítostí běžel k němu, objal ho a políbil. Syn mu řekl: *'Otče, zhřešil jsem proti nebi i vůči tobě. Nejsem už hoden nazývat se tvým synem.'* Ale otec rozkázal svým služebníkům: *'Přineste ihned nejlepší oděv a oblečte ho; dejte mu na ruku prsten a obuv na nohy. Přiveďte vykrmené tele, zabijte je, hodujme a budme veselí... ; ... 'Ale máme proč se veselit a radovat, poněvadž tento tvůj bratr byl mrtev, a zase žije, ztratil se, a je nalezen.'*“¹²⁴

Otcova reakce v tomto příběhu vypovídá o tom, jak Bůh jedná s člověkem, když se rozhodne přijít zpět. Je to ono křesťanstvím nabízené řešení pro jakýkoliv nedostatek úcty a uznání. Otec – představitel Boha, nečekal až syn pokorně zaklepe na dveře, ale když jej v dáli spatřil, pohnut lítostí běžel mu vstříc. Když doběhl, padl mu do náručí a políbil ho. Tím to však neskončilo; začal syna obdarovávat. Nejlepší oděv, obuv, navléknutý prsten (*v té době pečetidlo – znak naprosté otcovy důvěry a důkaz synovství*) jakož i veřejná honosná hostina byly pro syna i celému světu znamením, že už není bezprizorným vandrákem, ale jeho legitimní, ctěný, uznávaný, ale především milovaný syn - se všemi jeho právy. Boží láska je větší než jakékoliv popovržení. Boží láska zahrnuje (*kromě jiného i synovskou*) úctu a uznání.

Křesťanský princip nadobytí úcty a uznání je přibližně následující: Základem je zkušenost „znovuzrození“, ve které se člověk stává křesťanem (*začne patřit Ježíši Kristu*), což se odrazí i na potřebě úcty a uznání. Znovuzrozený člověk ví, že je přijat, ctěn a uznán všemohoucím Bohem. Takový člověk už není závislý na úctě a respektu od jiných lidí (*i když i toho se mu dostává od jiných křesťanů*) či obdivu svého okolí. Křesťanovo sebehodnocení nezávisí na názoru lidí zvenku, ale vychází z Bible. Důležité je, co o něm říká Nejvyšší Bůh, ne lidé. Znovuzrozený křesťan se chce líbit Bohu, kterému slouží. Jeho dostatečnost je od jeho Boha, který říká, že je nanejvýš cenný a milovaný. Jeho hodnota je v tom, že Ježíš Kristus ho vykoupil. Nebyl však vykopen

123 Srovnej Bible, ekumenický překlad, Praha: ZVON, 1991, část Nový zákon, Lukáš, kapitola 15, verš 11-16, s. 79, ISBN 80-7113-009-5.

124 Bible, ekumenický překlad, Praha: ZVON, 1991, část Nový zákon, Lukáš, kapitola 15, verš 17-24,32, s. 79, ISBN 80-7113-009-5.

stříbrem nebo zlatem, ale drahocennou krví nevinného Božího Syna.¹²⁵ Proto je jeho cena tak vysoká. Bůh skrze Ducha Svatého mu svědčí a ujišťuje ho, že je Boží dítě.¹²⁶

Přesně o tomto mluví apoštol Jan - „*Hleďte, jak velikou lásku nám Otec daroval: byli jsme nazváni dětmi Božími a jsme jimi.*“¹²⁷: Tato láska je Bohem nabízena pro všechny nevyjímaje. Každý z lidí má pro něj nepředstavitelnou hodnotu i ten, který je všemi ostatními nectěn a neuznáván. Ale sebeúcty nabude člověk až poté, co se ve víře odevzdá Ježíši Kristu (*znovuzrodí se*). Teprve znovuzrozením dokáže člověk přijmout a pochopit, že je dítě Boží, milované Bohem důvěrně a osobně, že On má o něj zájem, nikdy není pro něj příliš zaneprázdněn, a že Bůh touží po přímém a osobním vztahu s ním.¹²⁸ Jen ten kdo zakouší moc bezpodmínečné a podmaňující Boží lásky dokáže mít úctu a uznání nejenom k vlastní osobě (*sebeúcty*), ale je pro něj i naprosto normální a přirozené ctít a uznávat všechny své bližní. A to je oním křesťanským řešením naplnění (*nejenom*) potřeby úcty a uznání v dnešním světě.

3.6 Potřeby seberealizace, sebenaplnění a sebetranscendence

S ohledem na téma práce mě nejvíce zajímají potřeby sebetranscendence, seberealizace a sebenaplnění. Méně už potřeby kognitivní (*znalostí, smyslu, sebeuvědomění*) a estetické (*krásy, harmonie, rovnováhy*), které Maslow v rámci B - potřeb zařadil nejnižše. K potřebám kognitivním a estetickým, řeknu jen tolik, že všechny aspekty těchto potřeb jsou součástí lidské vzdělanosti, která ovšem neporovnatelně převyšuje vzdělanost encyklopedickou. Mám na mysli vzdělanost spíše „filo-sofickou“. Zahrnující více ctnost moudrosti a lásku k této moudrosti než prázdné „nabiflované“ vědomosti odtažené od reality života.¹²⁹

Potřeby seberealizace, ale zvláště potřeby sebenaplnění a sebetranscendence, by se daly také nazvat potřebami duchovními. Tak je nazývá významný profesor psychologie Jaro Křivohlavý ve svém studijním textu „Pastorální péče“. V tomto textu jsou tyto B - potřeby ztotožňovány do jisté míry s tím, co měl na mysli prezident Tomáš G. Masaryk svým heslem: „Vidět svět ze zorného úhlu věčnosti“.¹³⁰

Sjednocujícím aspektem těchto potřeb je aspekt „hledání a nalezení smyslu života“, který je dle mého stěžejním a také hnacím motorem a motivací k naplnění

125 Srovnej Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2006, část Nový zákon, První list Petřův, kapitola 1, verš 18-19, s. 311, ISBN 80-85810-41-7.

126 Srovnej měsíčník LOGOS, Banská Bystrica: Křesťanské vydavatelství MILOŠŤ, 11/08, s. 20, ISSN 1336-7331.

127 Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2006, část Nový zákon, První list Janův, kapitola 3, verš 1, s. 322, ISBN 80-85810-41-7.

128 Srovnej Prince, Derek, Otcovství, Praha: Břetislav Šípek, 1996, s. 11, (bez ISBN).

129 Ve stejném duchu píše i Eduard Radvan, když za vzdělaného člověka považuje spíše člověka „jehož vědomosti překračují sumu znalostí důležitých pro výkon povolání. Vzdělaný není jen ten, kdo je v jednom či několika oborech odborně kvalifikován, ale ten, kdo je schopen prohlédnout na svět a hledat místo ve světě také mimo specializaci a její praktické aplikace, a navíc dokáže kriticky myslet“ (tzn. nenechá se ve svém myšlení strhávat proudem, ale stále si klade otázky a hledá odpovědi, smysly a významy – PP) (Radvan, Eduard, Úvod do filosofie, Brno: Institut mezioborových studií, 2004, s. 6. (bez ISBN)).

130 Srovnej Křivohlavý, Jaro, Pastorální péče, Praha: Oliva, 2000, s.165, ISBN 80-85942-42-9.

těchto B - potřeb („člověk nemůže dobře fungovat, pokud svou nynější činnost nepovažuje za skutečně významnou smysluplnou a svůj budoucí stav za žádoucí.“¹³¹). Hledání smyslu života je obsaženo jak v potřebě seberealizace, sebenaplnění i sebetranscendence.

Katolický filosof a teolog scholastické tradice Tomáš Akvinský ve svých pojednáních napsal: „Každá duše žízni po štěstí a smyslu života“.¹³² Tomuto konstatování přitakává i lidská mysl, které se často setkává s vtíravými otázkami typu „Čím je lidský život? Kdo nám jej dal? Má život cenu? Má smysl? Jakýpak smysl? Jak vzniká život? Proč tu jsme? Kam míříme? Co je náplní a cílem života?“ apod.¹³³

V průběhu celých dějin lidstva se objevovaly různé odpovědi na tyto otázky a vytvářela se různá pojetí života. Tyto otázky jsou svrchním i spodním tónem nejvážnějších myslitelských výbojů a zápasů člověka. Pojednávají o tom nespočetné knihy, publikace či přednášky nejpřednějších myslitelů lidské historie a velikánů dějin filosofie.¹³⁴ Mým záměrem však, vzhledem k tématu mé práce, není předestřít (*byť nejdůležitější*) závěry, ke kterým tito géniové přišli, ale předložit názor stroze biblicky křesťanský.

a) Seberealizace, tvrdí Maslow, vyjadřuje instinktivní lidskou potřebu naplnit své schopnosti a snahu být nejlepším jakým jen člověk může být. Takoví lidé, podle Maslowa, přijímají okolnosti života i sebe sama namísto toho, aby je odmítali nebo se jim vyhýbali; dokážou být spontánní a tvořiví v tvorbě svých myšlenek a činů; zajímají se o řešení problémů často i o řešení problémů jiných lidí a řešení těchto problémů hraje v jejich životě často klíčovou roli (*jsou prosociální - PP*); Cítí s druhými lidmi (*jsou empatictí - PP*) a všeobecně si váží života; mají vnitřní etiku (*jsou morální - PP*); posuzují jiné lidi bez předsudků způsobem, který je možné považovat za objektivní.¹³⁵

Ve všech těchto vlastnostech, které jsou znakem naplněné potřeby seberealizace, spatřuje křesťanství v mnoha ohledech znak těch, kteří byli proměněni Boží láskou. Aby mohli mít lidé takové chování (*tvrdí křesťané*), musí mít s Bohem osobní vztah, který je možné navázat jen na základě zkušenosti „znovuzrození“, ve které člověk odevzdává svůj život do ruk Ježíše Krista (*stane se křesťanem*). O této zkušenosti pojednám blíže v kapitole čtvrté.

131 Crabb, Larry, Osobnost člověka - její potřeby a cesty k jejich naplnění, Praha: Návrat domů, 1995, s. 46, ISBN 80- 85495-36-8.

132 Srovnej o Tomáši Akvinském napsal, McDowel, Josh, Více než tesař, Praha: Nový život, 2000, s. 6, ISBN 80-7130-087-X

133 ThDr. Alexandr Havránek (1923 – 1987) ve své knize o smyslu života říká: „V jedné písni se říká o osiřelém dítěti: „...když už rozum bralo, na matku se ptalo“. To, co zde slyšíme o sirotku, jemuž zemřela matka dříve, než ji mohl poznat i než chápat mohl chápat, oč vlastně jde, lze obrazně přenést na člověka a lidstvo vůbec v jejich vztahu k životu, ke světu a ne-li přímo k Bohu, tedy alespoň k tomu, co je nad světem a za světem, nad životem a za životem. každý lidský tvor počíná „brát rozum“, začíná se ptát po smyslu života, po zdroji a důvodech existence života a světa. (Havránek, Alexandr, Úvahy o pastýřské péči, Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1986, s. 63, č.j. 18/1986).

134 Srovnej Havránek, Alexandr, Úvahy o pastýřské péči, Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1986, s. 63, č.j. 18/1986.

135 Srovnej Internetová adresa, http://cs.wikipedia.org/wiki/Maslowova_pyramida.

Protože znovuzrozený křesťan je Boží láskou vysvobozený od sebestřednosti, nerealizuje už jen své plány, záměry a cíle, ale Boží vůli. Hlavní Boží cíl, kterým je záchrana všech lidí, se stává i jeho cílem (*znovuzrození křesťané své osobní cíle podřizuje cílům Božím*).¹³⁶ Bůh chce, aby křesťané slovy i skutky lásky svědčili o možnosti této Boží záchrany.¹³⁷ Poněvadž tito křesťané jsou sami naplněni Boží láskou, jsou i jejich skutky velmi morální, prosociální a empatické a tím v mnoha ohledech podobné chování jaké vidí Maslow u seberealizovaných jedinců. V naplňování cílů Božího království křesťan nachází své uplatnění a rozvoj vlastního života (*svou seberealizaci*). Konání Boží vůle přináší křesťanům do srdce velkou radost. Je to něco, co má věčnou hodnotu i odměnu u Boha. Je znakem zralosti, když člověk začne láskou¹³⁸ naplňovat potřeby druhých, ne jenom své vlastní.¹³⁹ A to je aspekt křesťanství, který je velmi morální a prosociální.

b) Na samý vrchol své pomyslné pyramidy umísťuje Maslow potřeby sebenaplnění a sebetranscendence. Myslí si, že bychom měli zkoumat a rozvíjet vrcholné zážitky (*transcendentní – tzn. člověka přesahující – PP*), jakož i cestu k dosahování osobního růstu a naplnění. Každý člověk je schopný mít vrcholné zážitky. Ti, kteří je nemají, je nějakým způsobem potlačili nebo zabránili jejich vzniku. Jednotlivci s největšími předpoklady k dosahování vrcholných zážitků jsou zdraví, sebeaktualizovaní a zralí.

Křesťanství všechny tyto potřeby a jejich význam pro život člověka akceptuje. Za těmito potřebami však jasně vidí nalezení hlavního smyslu života - nalezení Boha. „*Hledejte Hospodina, pokudž může nalezen býti; vzývejte ho, pokudž blízko jest*“.¹⁴⁰ Nalezení Boha neznamena pro křesťany pouhou teoretickou víru v existenci Boží. Znamená to osobně přijmout Boha do svého srdce – „znovuzrodit se“ jak vyplývá ze slov samotného Ježíše, která pronesl náboženskému vůdci té doby.¹⁴¹

To, že křesťanská nejvyšší potřeba hledání a nalezení Boha (*znovuzrození*), je klíčem k naplnění veškerých lidských potřeb (*včetně jeho morální a sociální proměny – PP*), Ježíš dokládá slovy: „*Hledejte především jeho království a spravedlnost,*

136 Srovnej měsíčník LOGOS, Banská Bystrica: Křesťanské vydavatelství MILOŠŤ, 11/08, s. 20, ISSN 1336-7331.

137 „*Vy jste světlo světa. Nemůže zůstat skryto město ležící na hoře. A když rozsvítí lampu, nestaví ji pod nádobu, ale na svícen; a svítí všem v domě. Tak ať svítí světlo vaše před lidmi, aby viděli vaše dobré skutky a vzdali slávu vašemu Otci v nebesích.*“ (Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2006, část Nový zákon, Matouš, kapitola 5, verš 14-16, s. 6, ISBN 80-85810-41-7.

138 „*Láska je trpělivá, laskavá, nezávidí, láska se nevychloubá a není domýšlivá. Láska nejedná nečestně, nehledá svůj prospěch, nedá se vydráždit, nepočítá křivdy. Nemá radost ze špatnosti, ale vždycky se raduje z pravdy. Ať se děje cokoli, láska vydrží, láska věří, láska má naději, láska vytrvá. Láska nikdy nezanikne.*“ (Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2006, část Nový zákon, První list Korintským, kapitola 13, verš 4-8, s. 231, ISBN 80-85810-41-7.

139 Srovnej měsíčník LOGOS, Banská Bystrica: Křesťanské vydavatelství MILOŠŤ, 11/08, s. 20, ISSN 1336-7331.

140 Biblií svatá, podle posledního vydání Kralického z roku 1613, Praha: Biblická společnost československá, 1951, Starý zákon, kapitola 55, verš 6, s. 653, (bez ISBN).

141 „*Ježíš mu odpověděl: „Amen, amen, pravím tobě, nenarodí-li se kdo znovu, nemůže spatřit království Boží.’ Nikodém mu řekl: „Jak se může člověk narodit, když už je starý? Nemůže přece vstoupit do těla své matky a podruhé se narodit.’ Ježíš odpověděl: „Amen, amen, pravím tobě, nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha, nemůže vejít do království Božího. Co se narodilo z těla, je tělo, co se narodilo z Ducha, je duch. Nediv se, že jsem ti řekl: Musíte se narodit znovu.”*“ (Bible, ekumenický překlad, Praha: ZVON, 1991, Nový zákon, Jan, kapitola 3, verš 3-7, s. 93, ISBN 80-7113-009-5).

*a všechno ostatní vám bude přidáno.*¹⁴² O stejném principu mluví i král David - „*Hledej blaho v Hospodinu, dá ti vše, oč požádá tvé srdce.*“¹⁴³ Křesťané k tomu blíže vysvětlují: Bez poznání pravého Boha není možné poznat ani smysl lidského života; bez poznání smyslu vlastního života není možné ho naplnit; a bez naplněného života není možné být opravdově šťastným člověkem.

Křesťané mají v Bohu smysl života a naplněny všechny potřeby z Maslowovy hierarchie. Křesťanství učí, že Bůh stvořil člověka i s těmito potřebami, aby člověk mohl být na Bohu závislý a mohl tak mít se svým Stvořitelem intimní a láskyplný vztah, při kterém bude Bůh tyto potřeby uspokojovat. Pokud však tyto lidské potřeby nejsou uspokojovány v Boží přítomnosti, bývají překrouceny a stávají se jediným cílem lidského žití. Toto překroucení ovšem nebylo v původním Božím záměru. Lidské potřeby nebyly stvořeny, aby byly cílem žití, ale prostředkem k plnému žití – tedy prostředkem k hledání a nalezení Boha. Jsou pouhou cestou k potřebě „nejvyšší“.

Křesťanství vidí plný morální a sociální rozměr člověka až na vrcholu této pyramidy, protože teprve člověk, který nalezne Boha, je jeho láskou obdarován a proměňován ze své sobeckosti a sebestřednosti k lásce k sobě i k bližním (*tzn. k plnému morálnímu a prosociálnímu myšlení chování a konání*). O tom však, jak lidé mohou Boha poznat jako svého Otce a jakou má tato zkušenost spojitost s křesťanským řešením morální a sociální oblasti lidského života budu hovořit v následující kapitole.

---

142 Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2006, část Nový zákon, Matouš, kapitola 6, verš 33, s. 9, ISBN 80-85810-41-7.

143 Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2006, část Starý zákon, Žalmy, kapitola 37, verš 4, s. 691, ISBN 80-85810-41-7.

4. Křesťanské řešení v morální a sociální oblasti lidského života

Křesťanství tvrdí, že nabízí řešení ve všech oblastech morálního a sociálního života jedince. Především díky tomu, že křesťané, byť pouze jednotlivci si jsou vědomi nejen svého plného potenciálu, ale také něčeho, co je samotné přesahuje - plného potenciálu lidstva jako celku.

Podle křesťanů tímto „přesahujícím“ nejsou lidské potřeby a jejich naplnění těchto potřeb není prvořadým a konečným konečným smyslem lidského života. Smyslem lidského života je samotný Bůh, který naplňuje naše potřeby.¹⁴⁴ Křesťané tedy věří, že celá Maslowova hierarchie potřeb k tomuto „Nebeskému zdroji“ směřuje a na něj ukazuje. Jedině Bůh je konečným smyslem života a skryt za nejvyšší potřebou. Pokud jsou však lidé orientováni pouze na sebe, za středobod svého života pokládají své ego a nepoodhlédnou výše, život jim proklouzne mezi prsty a nedosáhnou nikdy pravého smyslu života. Tento „přízemní“ styl života popisuje Bible slovy: „*Upír má dvě dcery: Dej! Dej!*“¹⁴⁵

Křesťansky myslící člověk věří, že jen lidé, jejichž život je proměněn a naplněn Bohem a jeho láskou, mohou být natolik morálně proměněni, aby mohli být v pravém smyslu prosociální a altruističtí. To však nepopírá skutečnost, že i nevěřící lidé mohou být morálně na výši. Tito lidé to ovšem mají o mnoho těžší, protože nečerpají z „nebeského zdroje“ a podle Bible tak nikdy nedosáhnou možnosti, jež nabízí pouze Bůh. Kdybych to připodobnil, pak nevěřící člověk se nachází v situaci, kdy ví, že by měl obdarovávat bližní, ale sám trpí nouzi a potřebuje pomoc.

Abych se však mohl zabývat konkrétními podmínkami a způsoby jak dosáhnout morální proměny a altruistického smýšlení, musím nejdříve poukázat na souvislost mezi morální (*potážmo i sociální*) oblastí člověka a samotným Bohem. To znamená ukázat na křesťanskou cestu od nezpochybnitelné existence svědomí a morálky až k samotnému Bohu.

4.1. Křesťanské pojednání o cestě od „mravního“ k Bohu a o jejich vzájemné spojitosti.

Oporu pro křesťanské tvrzení o spojitosti mravních oblastí lidského života a Boha spatřuji mimo jiného také v těchto uvedených historických souvislostech: Již ve 2. polovině 18. století mnozí bývalí zastánci „Náboženství rozumu“ (*tj. osvícenství*), které bylo kdysi tak nadšeně přijímané jako náhrada za rozdělené

¹⁴⁴ Srovnej měsíčník LOGOS, Banská Bystrica: Křesťanské vydavatelství MILOŠŤ, 11/08, s. 20, ISSN 1336-7331.

¹⁴⁵ Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2006, část Starý zákon, Přísloví, kapitola 30, verš 15a, s. 835, ISBN 80-85810-41-7.

a zesvětštělé křesťanství, dospěli k názoru, že rozum sám nakonec není schopen zodpovědět základní otázky o Bohu, morálce (*osobní i společenské – PP*) a smyslu života. Řešení však nehledali v návratu ke kořenům křesťanství (*osobním vztahu s Bohem založeném na Božím Slově*), ale spíše v přestoupení do tábora skepticismu a náboženského relativismu.

Na poli filosofie nám na opodstatněnost upuštění od „pouhého“ osvícensky chápaného „rozumu“ ukazují dva její „velikáni“ - David Hume a Immanuel Kant. David Hume (1711-1776), který jasně zaujal pozice skepticismu, dospěl spolu s jinými filozofy k názoru, že empirická metoda vyžadovaná osvícenským zaměřením na matematický model vědy nikdy nemůže vést k pravdivému a jistému poznání. Immanuel Kant (1724-1804), na rozdíl od svého britského předchůdce D. Huma, věřil, že řešení této situace nevyžaduje skeptické odmítnutí všech metafyzických pojmů jako je Bůh, duše, svoboda...¹⁴⁶

Kant se ve své „Kritice čistého rozumu“ (1781) snažil ukázat na pevnější základ metafyziky. Aby toho docílil, předložil odvážnou hypotézu tvrdící, že lidská mysl je v kognitivním procesu aktivní. Právil, že poznatky o okolním světě neodvozujeme jen ze smyslových zkušeností. Smysly podle něj poskytují jen „hrubé údaje“, které následně mysl člověka zpracovává a soustavně uspořádává. A tento proces uspořádávání počitků, jak dodává, je možný jen díky určitým formálním pojmům přítomných v mysli. Tyto pojmy působí v mysli poznávajících asi jako mřížka nebo filtr poskytující parametry umožňující poznání.¹⁴⁷

Z těchto důvodů také přistupoval Kant k metafyzickým postulátům jako je Bůh, nesmrtelná duše, svoboda z „bezpečnějšího“ směru. Měl za to, že tyto postuláty patří do jiné sféry lidského rozumu - do rozumu v jeho praktické podobě. A tuto praktickou stránku kladl do vztahu s morálním rozměrem veškeré lidské existence. Kant nevnímá člověka jen jako tvora schopného vnímat smyslovou zkušenost, ale také jako morální bytost, protože náš vztah ke světu není omezen na vědecké poznání. Život je „*jakoby scéna, na níž vystupují lidé; je to oblast morální hodnoty. Morální povahu existence Kant stanovil poukazem na to, co chápal jako lidskou morální zkušenost; smysl pro morální podmíněnost či pro to, co by se „mělo“.* Lidé si jsou vědomi „tlaku“, který je nutí činit rozhodnutí, jež lze popsat jen z hlediska morálky, prohlašoval.“¹⁴⁸

Kant tedy ukazoval na morální tlak, který nás nutí činit rozhodnutí. Pokud o tom více přemýšlíme, můžeme přijít k závěru, že v mravním zákonu uloženém v každém z nás se na nás „kdosi“ nebo „cosi“ dobývá. Něco nebo někdo, co je nad nehmotným

146 Srovnej Grennz, J., Stanley, Úvod do postmodernismu, Praha: Návrat domů, 1997, s. 77-80, ISBN 80- 85495-74-0.

147 Srovnej Grennz, J., Stanley, Úvod do postmodernismu, Praha: Návrat domů, 1997, s. 80, ISBN 80- 85495-74-0.

148 Grennz, J., Stanley, Úvod do postmodernismu, Praha: Návrat domů, 1997, s. 80, ISBN 80- 85495-74-0.

světem. Křesťané v tomto „někom“ spatřují Stvořitele nebe i země. Mají pro to dva své „průkazy“ (*něco, co vypovídá o Boží existenci - PP*).

Prvním křesťanským „průkazem“ je svět, který vytvořil. Touto tematikou se zabývat nemíním (*nehledě že něco málo jsem již o tomto řekl v kapitole druhé*). Čím se však zabývat chci, je druhý křesťanský „průkaz“, kterým je mravní zákon, který Bůh, podle křesťanské věrouky, vložil do nitra každého jedince. Toto je pro křesťany lepší důkaz než onen první, protože je to vnitřní informace, ze které se lidé mohou dovědět o Bohu více než z vesmíru. Stejně jako poznáte lépe člověka z jeho hovorů než z domu, který postavil.

Z tohoto druhého „průkazu“ (*tj. z mravního zákona*) shledáváme, že ona bytost stojící za mravním zákonem, je nesmírně zaujatá pro správné jednání, čestnost, nesobeckost a slušnost. V tomto smyslu by se tedy dalo souhlasit s tvrzením mnohých náboženství, že Bůh je „dobrý“. Tím jsem ale trochu předběhl, protože tvrzení, že Bůh je zdrojem „Mravního zákona“, nám ještě nedává důvod, abychom si představili dobrotu Boží ve smyslu shovívavosti, mírnosti a soucitu.

Samotný mravní zákon shovívavý ani v nejmenším není. Je tvrdý a chladný jako nejušlechtlejší ocel. Říká nám, abychom byli přímí a zdá se, že je mu lhostejné, je-li to bolestné, nebezpečné nebo nesnadné. Pokud by byl Bůh podobný těmto neosobním pravidlům a principům, pak rozhodně ohleduplný není. Pokud by Bůh byl pouze jakousi neosobní „mocí“ skrytou za mravním zákonem, která je příbuzná spíše rozumu než čemukoli jinému, není žádného prostoru pro smilování a odpuštění. Je-li to pravda, nemá smyslu očekávat úlevy či výjimky, podobně jako je zbytečné žádat násobilku, aby Vám připustila špatný součin. Musíte se setkat se zamítnutím.

V takovém případě, je-li Bůh takový – neosobní, absolutní dobro, ani nemá smyslu říkat: „Mně se nelíbí a nebudu ho brát na vědomí“. Potíž je v tom, že kus lidského já je na jeho straně a de facto souhlasí s jeho odporem k lidské hamižnosti, lsti a vypočítavosti. Ten či onen by mohl chtít, aby v jejich případě udělal výjimku a tentokrát jim povolil. V hloubi duše však takový člověk ví, že tato „moc“ nad světem skutečně a nezměnitelně nenávidí takové jednání, anebo nemůže být dobrá. Na druhé straně víme, že existuje-li absolutně dobrá „moc“, která musí odsuzovat většinu toho, co děláme. To je ta děsivá situace, ve které, podle názoru křesťanství, všichni lidé trčíme.

Křesťané zastávají názor, že pokud není svět řízen absolutním „dobrem“, pak jsou všechny lidské snahy naprosto beznadějně. A je-li řízen, pak ze sebe děláme každý den nepřátele této „moci“ a neskýtá nám naděje, že by mohlo být zítra lépe, a tak je naše pozice beznadějná. Nesvedeme nic, počítáme-li s ní, a stejně tak nic nesvedeme

bez ní. Absolutní dobro je buďto veliká bezpečnost nebo veliké nebezpečí. Vše závisí na tom jak se k němu postavíme. A lidé se k němu postavili špatně.¹⁴⁹

Pokud zrekapituluji: pro křesťany již samotná existence morálky ukazuje na existenci Boží. Zde se naskýtá otázka: „A jak k tomu přišli?“. Na tuto otázku odpovídají křesťané mnoha způsoby. Kromě odpovědi založených na biblických verších o víře a její neuchopitelnosti křesťané argumentují například i apologetikou typu:

1. „Je ve světě zlo?“. (*Neznám žádného kdyby tento fakt popíral, i když ani tuto možnost nevyklučuji - PP*).
2. Pokud přiznáme. „Je ve světě je zlo“, musí existovat i dobro.
3. Jestliže však existuje dobro a zlo, pak musí existovat nějaký morální zákon, podle něhož lze mezi nimi rozsuzovat.
4. Pokud ale existuje morální zákon, pak musí existovat i dárce morálního zákona.
5. Pro teistu toto vše ukazuje na existenci Boha.¹⁵⁰

Doposud jsem v této kapitole mluvil o Bohu jako neosobní moci a o osobním „křesťanském Bohu“ moc nemluvil. Ani o jeho řešení této pro lidi zdánlivě bezvýchodné situace. Natož pak o možné proměně morální stránky člověka a tím pozitivním vlivu i na celou společnost, což je téma veskrze sociálně-pedagogické. Těmito otázkami se budu zabývat v následujících podkapitolách.

4.2. Podmínky a způsoby křesťanského řešení v morální a sociální oblasti lidského života

V závěrečných pasážích předchozí podkapitoly jsem předestřel křesťanský názor, že „absolutní dobro“ (*křesťané v něm vidí Boha – PP*) je buďto veliká bezpečnost nebo veliké nebezpečí, v závislosti na tom jak se k němu (*– k Bohu*) postavíme. A že lidé se k „němu“ postavili špatně. Zde nás možná napadne otázka: „A kdy se tak stalo?“ Křesťanství odpovídá: „Rozhodli se tak již první Bohem stvoření lidé Adam a Eva. Tehdy otevřeli svá srdce zlu – hříchu, protože zatoužili být „jako Bůh“.¹⁵¹

Křesťanství učí, že toto jedno lidské rozhodnutí nese doposud katastrofální důsledky v životě všech jejich potomků – celého lidstva. Každý z nás po svém prapředku Adamovi podědil sklon k hříchu. Apoštol Pavel to ve svém listu do Říma říká na několika místech. Například „*skrze jednoho člověka (Adama) totiž vešel do světa hřích a skrze hřích smrt; a tak smrt (následně) zasáhla všechny, protože všichni*

149 Srovnej Lewis, Clive-Staples, Hovory, Praha: Lidová knihovna Slunce, 1945, s. 19-21 (bez ISBN).

150 Srovnej Zacharias, Ravi, Skutečná tvář ateismu, Praha: Návrat domů, 1998, s. 138, ISBN 80-85495-14-7.

151 Srovnej Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2001, Starý zákon, První Mojžíšova, kapitola 3, verš 1-7, s. 23, ISBN 80-85810-28-X.

zhřešili“¹⁵². A o pár veršů dále čteme: „smrt však vládla od Adama až po Mojžíše i nad těmi kdo hřešili jiným způsobem než Adam“¹⁵³ nebo „neposlušností jednoho člověka (Adama) se mnozí stali hříšníky.“¹⁵⁴

Neposlušností tohoto Adama, jak tvrdí Bible, vešel do života lidí hřích. Lidé se stali namísto toho, aby byli obrazem Božím, obrazem zla – hříchu. Člověk je tedy na jedné straně ovlivněn tímto Adamovým hříchem, ale na druhé straně se dennodenně rozhoduje úplně stejně jako on. Tímto rozhodnutím člověk Bohu řekl a doposud říká: „Mám sice mnoho potřeb, ale vystačím si sám“.

Všechny lidské potřeby jsou podle Boha naprosto přirozené a legitimní. Bůh je však stvořil, aby je sám mohl naplňovat.¹⁵⁵ Jestliže však tyto lidské potřeby nejsou uspokojovány v Boží přítomnosti Boží láskou, pak ani člověk nemůže tuto lásku nikomu nabízet. Výjimečné postavení každého z nás jakožto Božího obrazu totiž nikdy neznamenal, že by člověk měl být na Bohu nezávislý, ale že Bůh měl být zdrojem uspokojení těchto potřeb.

V lidském životě se z tohoto titulu uplatňuje jednoduchý princip. Pokud není člověk naplněn nadpřirozenou láskou a pokojem od Boha, není morálně vysvobozen ze své sebestřednosti a proto ani schopen těmito dary obdarovat lidi ve svém okolí. Je to jako bumerang. Nepřijmu-li sám Boží pokoj a lásku, nemůžou být naplněné mé oprávněné potřeby. A pokud nemám naplněné tyto potřeby, není proměněna ani moje morální a sociální stránka láskou. Jestliže však sám jsem bez lásky, nemůžu ji ani rozdávat – nemůžu být tedy ani plně prospěšný celé společnosti. A to zejména tam, kde se kříží mé sobecké zájmy s prioritami mého okolí.

Je to „zakletý kruh“. Pokud lásku nerozdávám, nejsem ji schopen od druhých ani přijímat, i když ji tolik od svého okolí očekávám. Někdo se může v téhle chvíli zeptat: „Proč člověk nemůže rozdávat lásku bez Boha?“. Křesťanství na to dává jednoznačnou odpověď: „Protože člověk je ve své podstatě – bez společenství s Bohem a tím pádem bez obdarování jeho láskou, sobecký tvor, kterému jde v první řadě o naplnění vlastních potřeb bez ohledu na potřeby druhých“.

Křesťanství založené na Bibli také hovoří o důvodech, proč tomu tak je. Od doby přitakání Adama a Evy ke hříchu se totiž v každém z nás, a potažmo v celé společnosti, objevují určité principy a zákonitosti čerpající z našeho sobectví, které se projevují v :

- a) lásce k sobě (*sebelásce*),
- b) lásce k penězům (*kořenem všeho zlého je milování peněz*¹⁵⁶),

152 Tamtéž, část Nový zákon, list Římanům, kapitola 5, verš 12, s. 148.

153 Tamtéž, verš 14, s. 148.

154 Tamtéž, verš 19, s. 148.

155 Srovnaj Ekman, Ulf, Doktríny, Brno: Postilla, 2000, s. 105-106., ISBN 80-902693-8-9.

c) lásce k rozkoši (*rozkoši v uspokojování potřeb – potřeby přestaly být prostředkem k hledání pravého smyslu života – Boha, ale cílem - PP*)¹⁵⁷

Toto Adamovo sobectví a sebestřednost, což lze také pojmenovat amorálním a asociálním chováním, je zřejmé v každém z nás již od narození. Dokonce bych si troufal říci, že již od početí, protože již v okamžiku početí začíná boj o přežití. Každá živá spermie s cca. 5 milióny dalších se snaží co nejrychleji a na úkor ostatních absolvovat závod smrti k vytyčenému cíli – být první u vajíčka, proniknout první jeho stěnou a spojit se s ním v děloze matky. Kdo zaváhá, vypadá ze hry a končí smrtí. Vyhrát můžou jen ti nejsilnější. Takzvaný zákon přírody je zákonem džungle. Je založen na pudu sebezáchovy. Je prostě v nás. Je někde uvnitř součástí naší bytosti. Jde nám téměř vždy na prvním místě o sebe. Můžeme se sice snažit hrát divadlo tomuto světu s nasazenými maskami, ale je jen otázka času, kdy budeme prohlédnuti, zvláště od našich blízkých. Problém je ale ten, že lidi neznají recept, jak vystoupit z tohoto jeviště.

Za doby „budování socialismu“ byl v naší společnosti vyučován materialistický či liberálně teologický názor, že se člověk rodí ne zlým, ale dobrým a že záleží jen a jen na vlivu výchovy a prostředí, zda takový zůstane i po celý svůj život. Z křesťanského hlediska jde ovšem o to, že člověk je již od svého narození zlý – náchylný k hříchu (*Bible považuje takového člověka za „otroka hříchu“*). Pravdivost křesťanského pohledu na člověka (*opět tím myslím pohled Bible a ne nějaké, době poplatné, „humanisticko – křesťanské“ vlny*) dokazuje i praktická lidská zkušenost. Jako příklad mi může posloužit chování malého dítěte, při kterém nám, zvláště rodičům, dochází dech a ptáme se „Kde se to zlo v tom našem malém bere?“, „Od koho to mohl pochytit?“.

Křesťanská odpověď zní: „Člověk se nemusí nějak zvláště přemáhat aby jednal sobecky – je to v něm od narození“. V této souvislosti vždy uvádím takový příklad: „Abys přes den činil zlé, nemusíš ráno brzy vstávat a modlit se za to“. Jde to samo „jako po másle“ a bez přemáhání. Tato pravda ovšem není příjemná. Přiznáme si ji pouze výjimečně a zásadně osamotě. Před druhými musíme být „borci“, protože každá zjevná slabost se trestá vyloučením ze „stáda“. Pokud sebereme odvalu a přiznáme si nepříjemnou pravdu o vlastní sebestřednosti, vzniká problém, co s tím dál dělat. Sžítat se vlastní špatností?

Podle Ježíše tento stav, kdy poznáme, že se sami změnit opravdově nedokážeme, je tím nejlepším časem pro otevření našeho srdce Boží pomoci. Zde nemluví

156 Srovnej Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2001, Nový zákon, První list Timoteovi, kapitola 6, verš 10, s. 1513, ISBN 80-85810-28-X.

157 Srovnej Prince, Derek, CD obsahující nahrávku z MC kazety č. 4265 – přednáška na téma: Vítězství církve, Banská Bystrica: Křesťanské vydavatelství MILOSTĚ, 2007, čas : 00:22:22.

jen o změně vnějšího chování, ale toho něčeho uvnitř každého z nás, z něhož to zlé vychází. Lidská náklonnost ke hříchu, která je v naší bytosti (*srdci*) silně zakořeněna.

Starozákonní prorok Jeremiáš o tom mluví takto: *“Nejlstivější jest srdce nade všechno, a nejpřevrácenější. Kdo vyrozumí jemu?”*¹⁵⁸ Apoštol Matouš v tom pokračuje, když říká *„Z srdce zajisté vycházejí zlá myšlení, vraždy, cizoložstva, smilstva, krádeže, křivá svědectví, rouhání.”*¹⁵⁹ Z celého kontextu této kapitoly Matoušova evangelia je pak dobře znát, že nejde o taxativně vyjmenovaný souhrn zlých skutků, ale pouze o zmínku těch nejmarkantnějších.

Při opravdové proměně člověka nejde jen o nabarvení shnilého jablka pěknou barvou. To by bylo jen morálním či náboženským pokrytectvím v té podobě, jak o něm mluví Ježíš: *„Běda vám zákoníci a farizeové, pokrytci! Očišťujete číše a talíře zvenčí, ale uvnitř jsou plné hrabivosti a chtivosti. Slepý farizeji, vyčist' především vnitřek číše, a bude čistý i vnějšek. Běda vám, zákoníci a farizeové, pokrytci! Podobáte se obilným hrobům, které zvenčí vypadají pěkně, ale uvnitř jsou plné lidských kostí a všelijaké nečistoty. Tak i vy se navenek zdáte lidem spravedliví, ale uvnitř jste samé pokrytectví a nepravost.”*¹⁶⁰

Křesťané k tomu dodávají: Tomu, kdo pozná, že se sám vlastní úsilím změnit nedokáže, Bůh nabízí řešení – samozřejmě pokud o ně stojí. Tímto řešením je výměna srdce kamenného, které je spoutáno otroctvím hříchu, za srdce svobodné. O této Bohem nabízené možnosti se v Bibli mluví mnohokrát. A pro příklad možnosti svobodné lidské volby ze dvou životních cest uvedu mnou oblíbené citace ze dvou starozákonních proroků: Jeremjáše, Ezechiele a Izajáše.

Skrze proroka Jeremjáše Bůh zaslubuje svému lidu, který je v babylonském otroctví, jež je pro dnešní lid předobrazem otroctví hříchu, toto: *„Neboť to, co s vámi zamýšlím, znám jen já sám, je výrok Hospodinův, jsou to myšlenky o pokoji, nikoli o zlu: chci vám dát naději do budoucnosti. Budete mě volat a chodit ke mně, modlit se ke mně a já vás vyslyším. Budete mě hledat a naleznete mě, když se mne budete dotazovat celým svým srdcem. Dám se vám nalézt, je výrok Hospodinův, a změním váš úděl.”*¹⁶¹ Tolik Jeremjáš.

V knize proroka Ezechiele se o této výměně srdcí již mluví podrobněji. Hospodin zde vybízí Ezechiele, aby zvěstoval toto Boží slovo: *„A dám jim jedno srdce a vložím do jejich nitra nového ducha, odstraním z jejich těla srdce kamenné a dám jim*

---

158 Bible svatá, podle posledního vydání Kralického z roku 1613, Praha: Biblická společnost československá, 1951, část Starý zákon, Proroctví Jeremiáše proroka, kapitola 17, verš 9, s. 678.

159 Tamtéž, část Nový zákon, Evangelium S. Matouše, kapitola 15, verš 19, s. 19.

160 Bible, ekumenický překlad, Praha: ZVON, 1991, část Nový zákon, Matouš, kapitola 23, verš 25-28, s. 34, ISBN 80-7113-009-5.

161 Bible, ekumenický překlad, Praha: ZVON, 1991, část Starý zákon, Jeremjáš, kapitola 29, verš 11-14a, s. 718, ISBN 80-7113-009-5.

*srdce z masa, aby se řídili mými nařízeními, zachovávali moje rády a jednali podle nich. I budou mým lidem a já jim budu Bohem.*¹⁶² Tak končí svá slova Ezechiel.

A nakonec Izajáš v této souvislosti hlásá: „*Omyjte se, očistěte se, odkliděte mi své zlé skutky z očí, přestaňte páchat zlo. Učte se činit dobro. Hledejte právo, zakročte proti násilníkovi, dopomozte k právu sirotkovi, ujímejte se pře vdovy. Pojděte, projednejme to spolu, praví Hospodin. I kdyby vaše hříchy byly jako šarlat zbělejší jako sníh, i kdyby byly rudé jako purpur, budou bílé jako vlna. Budete-li povolní a poslechnete, budete požívat dobrých darů země. Když však odmítnete a budete se zpěčovat, bude vás požírat meč.*“¹⁶³

Jak je vidět, nabízí Pán Bůh člověku možnost svobodné volby ze dvou životních cest. První cestou je život, který si člověk řídí sám – je to cesta svévole, na níž se řídíme svou vlastní asociální sobeckou vůlí. A té jde vždy především o vlastní dobro, tudíž takový člověk není ani trochu altruistický či prosociální. Druhou cestou je život proměněný samotným Bohem. Proměněný od sobectví k lásce k Bohu i bližnímu. A to už je život v mnoha ohledech společný s úsilím sociální pedagogiky.

O těchto dvou možnostech volby směřování našeho života mluví i apoštol Matouš, když cituje slova samotného Božího Syna „*Vejděte těsnou branou; prostorná je brána a široká je cesta, která vede do záhuby; a mnoho je těch, kdo tudy vcházejí. Těsná je brána a úzká cesta, která vede k životu, a málokdo ji nalézá.*“¹⁶⁴ Pokud máme před sebou tyto dvě cesty, záleží jen a jen na nás samotných, pro kterou se rozhodneme. Aby však bylo naše rozhodnutí opravdové, musí být svobodné.¹⁶⁵ A toto křesťanské řešení – proměna Bohem (*pokud se tedy člověk pro ni rozhodne*), jak hlásají křesťané, zásadně promění morální a sociální oblast lidského života.

Podmínky a způsoby křesťanského řešení morální a sociální oblasti lidského života nejsou ani trochu laciné. Tyto podmínky a způsoby jsou zahrnuty ve dvou předpokladech, které jsou nezbytné pro morální (*a tím i sociální*) proměnu člověka. Tyto předpoklady rozdělím na „předpoklady již Bohem splněné“ a „předpoklady na straně člověka (*kteřé je třeba splnit*)“.

4.2.1 Předpoklady již Bohem splněné

Jedná se o předpoklady, který již Bůh ze své lásky k člověku splnil. Bůh našel pro lidstvo východisko ze sobectví (*hříchu*), které je zapsáno ve verši „*....darem Boží milosti je život věčný v Kristu Ježíši, našem Pánu.*“¹⁶⁶ Tato nabídka je zapsána v Bibli jen o pár řádek dále: „*Nyní však není žádného odsouzení pro ty, kteří jsou v Kristu*

162 Tamtéž, Ezechiel, kapitola 11, verš 19-20, s. 760.

163 Tamtéž, Izajáš, kapitola 1, verš 16-20a, s. 626-627.

164 Tamtéž, část Nový zákon, Matouš, kapitola 7, verš 13-14, s. 17.

165 Srovnej Popovský, Pavel, bakalářská práce, Co může křesťanství nabídnout současnému člověku, Brno: Institut mezioborových studií, 2007, s. 4-9.

166 Bible, ekumenický překlad, Praha: ZVON, 1991, část Nový zákon, Římanům, kapitola 6, verš 23, s. 49, ISBN 80-7113-009-5.

*Ježíši, neboť zákon Ducha (Svatého), který vede k životu v Kristu Ježíši, osvobodil tě (mě) od zákona hříchu a smrti. Bůh učinil to, co bylo zákonu nemožné pro lidskou slabost: Jako oběť za hřích poslal svého vlastního Syna v těle, jako má hříšný člověk, aby na lidském těle odsoudil hřích, a aby tak spravedlnost požadovaná zákonem, byla naplněna v nás, kteří se neřídíme svou vůlí, nýbrž vůlí Ducha. Ti, kdo dělají jen to, co sami chtějí, tíhnou k tomu co je tělesné; ale ti, kdo se dají vést Duchem, tíhnou k tomu, co je duchovní. Dát se vést sobectvím znamená smrt, dát se vést Duchem je život a pokoj.*¹⁶⁷

Současný člověk je (podle křesťanského učení - PP), a v tom je i jeho bída a potažmo bída celého světa, spoután v hříchu a přestoupení. Z tohoto důvodu je ztracen a vinen, duchovně mrtvý, v nepřátelství a vzpouře proti Bohu a pod nadvládou zla (v Bibli nazývaného hebrejsky „satan“ a řecky „diabolos“, tj. „protivník; obviňovatel“).¹⁶⁸ Pro překonání tohoto stavu však existuje plán: „Boží plán záchrany“! Jeho nekonečná láska ho (tzn. Boha) zavazovala k tomu, aby obnovil své obecnství s padlým a odsouzeným lidstvem. Aby tak mohl učinit, musel splnit všechny požadavky své vlastní spravedlnosti. Jak? Ve svém Synu Ježíši Kristu a skrze něho! V listu Pavla Římanům vidíme, jak musel svoji spravedlnost dokázat: „Nyní však je zjevena Boží spravedlnost bez zákona, dosvědčovaná zákonem i proroky, Boží spravedlnost skrze víru v Ježíše Krista pro všechny, kdo věří. Není totiž rozdílu: všichni zhřešili a jsou daleko od Boží slávy; jsou ospravedlňováni zadarmo jeho milostí vykoupením v Kristu Ježíši. Jeho ustanovil Bůh, aby svou vlastní smrtí se stal smírnou obětí pro ty, kdo věří. Tak prokázal, že byl spravedlivý a ospravedlňuje toho, kdo žije z víry v Ježíše.”¹⁶⁹

Ježíš místo nás osobně naplnil požadavky zákona (tedy požadavky Boží spravedlnosti) vlastní spravedlností bez poskvrny a bezvadným neustálým zachováním každého ustanovení.¹⁷⁰ Ježíš nepřišel Boží spravedlnost danou zákonem zrušit, ale naplnit.¹⁷¹

Boží nabízenou odpovědí na problém člověka a lidstva je, jak vidíme, především sám Ježíš Kristus. Jeho příchodem byla odpověď na existenci hříchu dokonána. Jeho vlastní smrtí a zmrtvýchvstáním. A tak lidstvo nakonec nezachrání Ježíšův morální příklad, jeho učení nebo skutky, ale pouze to, co vykonal na kříži. Ježíš přišel na tento svět s jediným záměrem - zemřít místo nás za naše hříchy na kříži.

167 Tamtéž, kapitola 8, verš 1-6, s. 150.

168 Srovnej Ekman, Ulf, Doktríny, Brno: Postilla, 2000, s. 65., ISBN 80-902693-8-9.

169 Bible, ekumenický překlad, Praha: ZVON, 1991, část Nový zákon, Římanům, kapitola 3, verš 26, s. 146-147, ISBN 80-7113-009-5.

170 Srovnej Prince, Derek, Základy křesťanského života, Doubek: Postilla, 2006, s. 136, ISBN 80-86442-37-3.

171 Srovnej Bible, ekumenický překlad, Praha: ZVON, 1991, část Nový zákon, Matouš, kapitola 5, verš 17-18, s. 14, ISBN 80-7113-009-5.

Bible nepopisuje Ježíše především jako vysoce morálního, mírného a přátelského člověka, ale jako obětního beránka, vydaného za nás. Jan Křtitel, když uviděl Ježíše u řeky Jordánu, zvolal: „*Hle, Beránek Boží, který snímá hřích světa.*“¹⁷² Obětní beránek proto, že starozákonní rituály (*tzn. židovské náboženské rituály před narozením Ježíše*) vyžadovaly, aby byly v chrámě obětovány různé zvířecí oběti za hřích lidu. U těchto obětí byla vždy požadováno zvíře bez jakékoliv vady. Tyto oběti za hřích mohli zástupně za lidi přednášet před Boha pouze židovští kněží.

Probíhalo to tak, že člověk, který se dopustil hříchu, vložil ruce na zvířecí oběť, kterou přinesl. Bylo to pro něj více než ztotožnění (*čili: „toto je má oběť“*). Bylo to obětní zastoupení (*neboli: „toto obětuji namísto sebe“*).¹⁷³ Poté proviněný zvířecí oběť podřízl a krví své oběti byl pokropen. Část krve z této oběti pak kněz obětoval jako oběť smíření Bohu. Pokud se jednalo o hřích všeho lidu, obětování mohl provádět pouze židovský velekněz a to tak, že zástupce lidu položil ruce na oběť, kterou kněz podřezal a část z krve obětoval přímo ve svatyni svatých. Na tomto místě sídlil Bůh. Tuto nejsvětější svatyni od ostatních částí chrámu oddělovala opona. Mezi Bohem a lidmi byla tedy opona a nikdo kromě velekněza nemohl do přítomnosti svatého Boha vstoupit, aniž by nezemřel.¹⁷⁴ Krví zvířecích obětí byl lidský hřích přikryt. Přikrývala sice lidské hříchy, ale nestačila na změnu lidského zlého srdce (*zlé podstaty*), z něhož tyto hříchy vychází. I proto musely být tyto rituály pravidelně opakovány. Tak jako se opakují lidské hříchy.

Dokonalost jednorázové Ježíšovy oběti na kříži popisuje apoštol Pavel ve svém dopise Jeruzalémským židům: „*Ale když přišel Kristus, velekněz, který nám přináší skutečné dobro, neprošel stánkem zhotoveným rukama, tj. patřícím k tomuto světu, nýbrž stánkem větším a dokonalejším. A nevešel do svatyně s krví kozlů a telat, ale jednou provždy dal svou vlastní krev, a tak nám získal věčné vykoupění. Jestliže již pokropení krví kozlů a býků a popel z jalovic posvěcuje poskvrněné a zevně je očišťuje, čím více krev Kristova očistí naše svědomí od mrtvých skutků k službě živému Bohu! Vždyť On přinesl sebe sama jako neposkvrněnou oběť Bohu mocí Ducha (svatého), který nepomíjí.*“¹⁷⁵

Vyvrcholením Ježíšova života a služby bylo podle křesťanů jeho zástupné utrpení a smrt. To bylo detailně předpovězeno již dlouho před narozením Krista prostřednictvím proroka Izajáše. Mimochodem skutečnost, že se nejedná o proroctví dodatečně napsané po smrti Krista, potvrzují archeologické nálezy světové veřejnosti

172 Bible, ekumenický překlad, Praha: ZVON, 1991, část Nový zákon, Jan, kapitola 1, verš 29, s. 92. ISBN 80-7113-009-5.

173 Srovnej Horton, Stanley, a kolektiv, Systematická teologie, Albrechtice: Křesťanský život, 2001, s. 357, ISBN 80-7112-069-3.

174 Srovnej Bible, ekumenický překlad, Praha: ZVON, 1991, část Nový zákon, Židům, kapitola 9, verš 1-10, s. 212., ISBN 80-7113-009-5.

175 Bible, ekumenický překlad, Praha: ZVON, 1991, část Nový zákon, Židům, kapitola 9, verš 11-14, s. 212, ISBN 80-7113-009-5.

známé jako „Kumránské svitky“ či „Svitky od mrtvého moře“, které se shodují s Izajášovým proroktívím, jež je zaznamenáno v Bibli.

Bohem vedený Izajáš zde prorokuje: *„Jenže on (Ježíš) byl proklán pro naši nevěrnost, zmučen pro naši nepravost. Trestání snášel pro náš pokoj, jeho jizvami jsme uzdraveni. Všichni jsme bloudili jako ovce, každý z nás se dal svou cestou, jej však Hospodin postihl pro nepravost (hřích - PP) nás všech. Byl trápen a pokořil se, ústa neotevřel; jako beránek vedený na porážku, jako ovce před stříhači zůstal němý, ústa neotevřel. Byl zadržen a vzat na soud. Kdopak pomyslí na jeho pokolení? Vždyť byl vyťat ze země živých, raněn pro nevěrnost mého lidu. Byl mu dán hrob se svévolníky, s boháčem smrt našel, ačkoli se nedopustil násilí a v jeho ústech nebylo lsti.*

Izajáš dále uvádí důvody proč to Bůh dopustil: *„Ale Hospodinovou vůlí bylo zkrušit ho nemocí, aby položil svůj život v oběť za vinu. Spatří potomstvo, bude dlouho živ a zdárně vykoná vůli Hospodinovu. Zbaven svého trápení spatří světlo, nasytí se dny. Tím co zakusí, získá můj spravedlivý služebník spravedlnost mnohým; jejich nepravosti on na sebe vezme. Proto mu dávám podíl mezi mnohými a s četnými bude dělit kořist za to, že vydal sám sebe na smrt a byl počten mezi nevěrníky. On nesl hřích mnohých, Bůh jej postihl místo nevěrných.“¹⁷⁶*

Ježíš - podle biblické zvěsti Hospodinův spravedlivý služebník, který byl zároveň Božím Synem - sestoupil na zem, aby zastoupil člověka. K této „požehnané výměně“ došlo na „Golgotském kříži“. Zde Ježíš, který sám nikdy nezhřešil, nesl hříchy každého z nás. Bible to vyjadřuje na mnoha místech. Jedním z nich, které vystihují to, co jsem zde popisoval, nalezneme v prvním listu Janově kde stojí: *„V tom je láska: ne že my jsme si zamílovali Boha, ale že on si zamíloval nás a poslal svého Syna jako oběť smíření za naše hříchy.“¹⁷⁷* Podle křesťanské věrouky se jednalo o hříchy veškerého lidstva. Boží Syn zůstal po celý svůj život i službu spravedlivý. Nebyla na něm shledána žádná vina ani nespravedlnost. Jako obětní beránek byl podroben pečlivé kontrole ze strany židovských náboženských vůdců i představitelů římské moci při které na něm (*Ježíši*) nenalezli žádné vady. Byl dokonalou obětí přijatelnou pro Boha, aby odčinil naše hříchy.

Křesťané učí, že tím, kdo zhřešil, byl člověk, proto nebylo možné splatit dluh zvířecí krví. Ta byla pouze dočasným prostředkem k přikrytí (*ne však k odstranění*) hříchů. *„Problém byl v tom, že před Boží tváří nikdo nesplňoval podmínky pro to, aby mohl zaplatit za hříchy. Celou Bibli se proto ozývá volání po prostředníkovi a zástupci, který by byl schopen tyto podmínky splnit. Ježíš je obojí; prostředník i zástupce. Stal se člověkem, ale zůstal dokonale bez hříchu. On jediný splňoval požadavek Boží dokonalosti. Ale Ježíš byl také Bůh. Byl to Boží Syn. Vidíme tedy,*

176 Tamtéž, část Starý zákon, Izajáš, kapitola 53, verš 5-12, s. 674-675.

177 Tamtéž, část Nový zákon, První list Janův, kapitola 4, verš 10, s. 229.

*jak sám Bůh bez cizí pomoci zajistil člověku spasení (= záchranu). Člověk se nemůže pyšnit tím, že by se dostal k Bohu. Bůh se sklonil k člověku, aby ho zachránil a sláva patří jen jemu.*¹⁷⁸ Bible to opisuje takto: „*Je totiž jeden Bůh a jeden prostředník mezi Bohem a lidmi, člověk Kristus Ježíš, který dal sám sebe jako výkupné za všechny...*“¹⁷⁹

Ježíš, jakožto prostředník mezi Bohem a člověkem, vzal na sebe hříchy lidstva. Rozhodl se, že ponese to, co sám za sebe nést nemusel. Proto vykoupil člověka tím, že se postavil na jeho místo a obětoval sebe, svoji krev a svůj život. Řecké slovo pro prostředníka je „mesites“, které znamená „jdoucí mezi“ - ten, který stojí mezi dvěma stranami ve sporu a udržuje mezi nimi komunikaci. Dalším významem tohoto slova je „prostředník“, „zástupce“, „rozhodčí“, „ručitel“ či „jistitel“. Ježíš zastoupil nás před Bohem a Boha před námi a zaručil se za náš dluh, který jsme nemohli splatit. Tím mezi námi a Bohem zprostředkoval smír.¹⁸⁰

Součástí tohoto smíru lze popsat třemi slovy: smíření, smírná oběť a vykoupení.

Smíření vychází z řeckého slova „katallage“, „katallasso“ a znamená změnu od nepřátelství k přátelství. Ježíš svojí smrtí na kříži **smířil** svět s Bohem.¹⁸¹ Tato výměna vedla ke stavu pokoje a smíření, který panuje až doposud.

Smírná oběť je překladem řeckého „hilasterion“. Jemu příbuzné slovo „hiláskomai“ nalezneme v Bibli – v sedmáctém verši druhé kapitoly Pavlova listu Židům, který popisuje postavení Ježíše, jenž byl v Boží službě nejvyšším knězem a mohl vykonat **oběť usmíření** za hříchy lidu.¹⁸²

Vykoupení asi nejpřesněji zachycuje význam řeckého slova „apolytrosis-lutroo“. Řecké „lutroo“ souvisí s výkupným, které se platilo za osvobození otroka nebo vězně. Člověk byl stvořen Bohem, byl původně jeho majetkem, ale stal se zajatcem hříchu. Nachází se jakožto otrok, na trhu s otroky. Vykoupení znamená, že Bůh si člověka „koupil nazpátek“. Ale ne za peníze. Jinou formu tohoto slova používá i apoštol Petr když píše: „*Víte přece, že jste z prázdnoty svého způsobu života, jak jste jej přejali od otců, nebyli **vykoupeni** pomíjitelnými věcmi, stříbrem nebo zlatem, ale drahou krví Krista, jakožto beránka bez úhony a poskvrny.*“¹⁸³ Výkupným byla tedy Ježíšova krev.¹⁸⁴ Řecké slovo („lutroo“) je použito například i ve druhé kapitole čtrnáctém verši epištoly Pavla Titovi: „*On se na nás obětoval, aby nás vykoupil ze všeho hříchu a posvětil za svůj vlastní lid, horlivý v dobrých skutcích.*“¹⁸⁵

178 Ekman, Ulf, Doktríny, Brno: Postilla, 2000, s. 159., ISBN 80- 902693-8-9.

179 Bible, ekumenický překlad, Praha: ZVON, 1991, část Nový zákon, První list Timoteovi, kapitola 2, verš 5-6, s. 199., ISBN 80-7113-009-5.

180 Srovnej Ekman, Ulf, Doktríny, Brno: Postilla, 2000, s. 159., ISBN 80- 902693-8-9.

181 Srovnej Bible, ekumenický překlad, Praha: ZVON, 1991, část Nový zákon, Druhý list Korintským, kapitola 5, verš 19, s. 172., ISBN 80-7113-009-5.

182 Srovnej tamtéž, Židům, kapitola 2, verš 17, s. 208.

183 Tamtéž, První list Petřův, kapitola 1, verš 18-19, s. 220.

184 Srovnej Ekman, Ulf, Doktríny, Brno: Postilla, 2000, s. 159., ISBN 80- 902693-8-9.

185 Bible, ekumenický překlad, Praha: ZVON, 1991, část Nový zákon, Titovi, kapitola 2, verš 14, s. 205, ISBN 80-7113-009-5.

Toto vykoupení má mnoho důsledků:

- Končí odcizení Boha a člověka.
- Dluh hříchu je za nás zaplacen.
- Člověk je zbaven svých pout ke hříchu.
- Hřích je odsouzen a Boží svatý hněv vůči lidskému hříchu je utišen.
- Bůh vyjadřuje svoji lásku k člověku, který byl ztracen v hříchu.

Křesťané na celém světě z těchto důvodů věří, že v dějinách nikdy nedošlo k závažnější události a že žádný čin neměl takové důsledky. To vše je součástí Božího plánu s člověkem. Ježíš svou smrtí nám otevřel cestu do nebe, po které může člověk k Bohu přicházet. Poté, co Ježíš skonal, se opona v Jeruzalémském chrámu, která oddělovala Svatyni svatých (*kde sídlil svatý Hospodin*) od hříšných lidí, roztrhla od shora dolů na znamení překlenutí propasti mezi člověkem a Bohem.¹⁸⁶ Pokud jeho smrt byla vítězstvím, tak jak mají za to křesťané, pak jeho vzkříšení z mrtvých bylo ohromným triumfem. Na mnoha místech Bible je řečeno, že Ježíš byl třetího dne svým Otcem vzkříšen fyzicky ze smrti. Sám Ježíš o sobě říká tyto slova: „*Jsem ten Živý; Byl jsem mrtev – a hle, živ jsem na věky věků...*“¹⁸⁷

Prostřednictvím vzkříšení se pro celé lidstvo obrovské dílo vykoupení, které Boží Syn vykonal na Golgotském kříži, stalo realitou. Ježíšovým vzkříšením život zvítězil. Tím byl položen základ pro nový život člověka v Kristu. Byl splněn předpoklad pro vnitřní změnu člověka. To znamená změnu člověka od sobectví (*hříchu*) k lásce. Od amorálního a asociálního chování k morálnímu a prosociálnímu chování. Tento Bohem splněný předpoklad vnitřní změny člověka lze přirovnat k Božímu daru. A protože se jedná o dar, platí zde možnost dar přijmout či odmítnout. Ježíš nabízí darem všem vnitřní proměnu – nový život.

4.2.2 Předpoklady na straně člověka

Jediným předpokladem na straně člověka je přijmout tento dar. Přijmout tento dar zahrnuje splnění těchto předpokladů - učinění těchto kroků: Učinit pokání, uvěřit zvěsti o zástupné smrti Ježíše a jeho zmrtvýchvstání a vyznat svými ústy Ježíše Krista Nazaretského jako svého osobního Pána a Spasitele.

a) učinit pokání. Pokání je první hříšnickovou odpovědí na Boží volání. Starozákonní slovo „činit pokání“ znamená doslovně: „obrátit se“, „vrátit se“, „obrátit se zpět“. V Novém zákoně je výraz „činit pokání“ překladem řeckého slovesa „metanoein“. Toto sloveso má v řečtině stále stejný, jasný a konkrétní základní význam, kterým je „změnit smýšlení“. Spojením starozákonního a novozákonního významu dostaneme úplný obraz

186 Srovnej tamtéž, Matouš, kapitola 27, verš 51, s. 172.

187 Tamtéž, Zjevení Janovo, kapitola 1, verš 18, s. 233.

pokání jako vnitřní změny smýšlení, která působí vnější obrácení (*nebo otočení*) se tváří do zcela nového směru.

Základním významem „pokání“ není tedy emoce ani provádění různých náboženských obřadů, ale rozhodnutí. Není to v prvé řadě prolévání slz, i když je možné aby člověk cítil silné pohnutí a proléval při tom množství slz. Je však možné prolévat celý potok slz a přitom nečinit pokání v biblickém slova smyslu. Pravé biblické pokání je skutečně pouze pevné vnitřní rozhodnutí – změna smýšlení. Jde však o více než jen o intelektuální změnu smýšlení. Jde o to, že celá osobnost se obrátí, a tak podstoupí zásadní změnu základních postojů.¹⁸⁸ Nový zákon tedy vyjadřuje vnitřní povahu pravého pokání.

Dokonalý obraz pravého pokání nalezneme ve známém podobenství o marnotratném synu, které je zaznamenáno v evangeliu podle Lukáše. Zde čteme, jak se marnotratný syn obrátil zády k otci a k domovu a odešel do daleké země, kde promrhal v prostopášnosti a hříchu vše, co dostal od svého otce. Nakonec, když byl hladový, opuštěný a seděl v cárech mezi prasaty a toužil naplnit slupkami určenými pro prasata své břicho, přišel k sobě. V této chvíli učinil zlomové rozhodnutí. Řekl: „*Vstanu, půjdu ke svému otci a řeknu mu ‚otče zhřešil jsem proti nebi i vůči tobě‘*“.¹⁸⁹ A okamžitě také své rozhodnutí - čin obrácení - provedl: „*I vstal a šel k svému otci*“.¹⁹⁰ To je pravé a jediné možné pokání: nejprve vnitřní osobní rozhodnutí a potom vnější čin, uskutečnění tohoto rozhodnutí – čin obrácení se zpět k otci a k domovu.¹⁹¹

Přijmout tento dar (tzn. *nový vnitřně proměněný život v Ježíši Kristu*) znamená nejenom učinit pokání, ale i

b) uvěřit zvěsti o zástupné smrti Ježíše a jeho zmrtvýchvstání. Uvěřit však není věc pocitů či dojmů, ale věc rozhodnutí. Uvěřit znamená osobně si obsah této zvěsti vírou přivlastnit. O tom, že se jedná o dětsky jednoduchou a právě z tohoto důvodu pro dnešní lidi bláznivou zvěst, píše apoštol Pavel toto: „*Slovo o kříži je bláznovstvím těm, kdo jsou na cestě k záhubě; nám, kteří jdeme ke spáse, je mocí Boží*“.¹⁹² Aby se člověk stal věřícím křesťanem, musí kromě pokání i ve víře osobně přijmout evangelium - radostnou zprávu o zástupné smrti Ježíše Krista za mé hříchy a o Kristově zmrtvýchvstání pro mé ospravedlnění.

Třetím předpokladem přijetí nebeského daru (tzn. *nového vnitřně proměněného života v Ježíši Kristu*) je

c) vyznat svými ústy Ježíše Krista Nazaretského jako svého osobního Pána a Spasitele, O této podmínce mluví opět Pavel, když říká, že nestačí jen učinit pokání a uvěřit v něj,

188 Srovnej Horton, Stanley, a kolektiv, Systematická teologie, Albrechtice: Křesťanský život, 2001, s. 375, ISBN 80-7112-069-3.

189 Bible, ekumenický překlad, Praha: ZVON, 1991, část Nový zákon, Lukáš, kapitola 15, verš 18, s. 79, ISBN 80-7113-009-5.

190 Bible, ekumenický překlad, Praha: ZVON, 1991, část Nový zákon, Lukáš, kapitola 15, verš 20, s. 79, ISBN 80-7113-009-5.

191 Srovnej Prince, Derek, Základy křesťanského života, Doubek: Postilla, 2006, s. 86-87, ISBN 80-86442-37-3.

192 Bible, ekumenický překlad, Praha: ZVON, 1991, část Nový zákon, První list Korintským, kapitola 1, verš 18, s. 158, ISBN 80-7113-009-5.

ale jej i vyznat. Toto vyznání má dvě roviny: První rovina obsahuje v modlitbě učiněné osobní (*soukromé*) vyznání, které je směřované přímo Bohu. Aby se Ježíš stal osobním Pánem a Spasitelem (*zachráncem*) tak, jak se o tom píše v Pavlově listu do Říma: „*Vyznáš-li svými ústy Ježíše jako Pána a uvěříš-li ve svém srdci, že ho Bůh vzkřísil z mrtvých, budeš spasen. Srdcem věříme k spravedlnosti a ústy vyznáváme k spasení, neboť Písmo praví: Kdo v něho věří, nebude zahanben. Není rozdílu mezi Židem a Řekem: Vždyť je jeden a týž Pán všech, štědrý ke všem, kdo ho vzývají, neboť každý, kdo vzývá jméno Páně, bude spasen.*“¹⁹³ Druhá rovina zahrnuje veřejné vyznání Krista před lidmi (*spíše bych řekl vyznávání, jelikož se jedná o celoživotní a ne o jednorázový proces*) tak, jak o tom mluví Ježíš v Lukášově evangeliu: „*Pravímť pak vám: Každý kdož by koli vyznal mne před lidmi, i Syn člověka vyzná jej před anděly Božími. Kdož by mne pak zapřel před lidmi, zapřítí bude před anděly Božími.*“¹⁹⁴

Kdo učiní tyto tři kroky (*pokání, uvěří zvěsti o zástupné smrti Ježíše a jeho zmrtvýchvstání a vyzná svými ústy Ježíše Krista Nazaretského jako svého osobního Pána a Spasitele*) - stane se křesťanem. Stane se tím, jehož život patří Kristu. Apoštol Pavel o člověku, který je v Kristu, říká: „*Kdo je v Kristu, je nové stvoření. Co je staré, pomínulo, hle, je tu nové!*“¹⁹⁵ Takový člověk je osvobozen od sobectví (*hříchu*), které v něm bylo od narození pevně zakořeněno (*dědičný hřích*), jelikož bylo jeho přirozeností. Proměna takového člověka (*tzv. proměna jeho srdce - podstaty*) není kosmetická. V Bibli je tato proměna nazývána „*novým narozením*“ či „*znovuzrozením*“. Takový člověk se znovu narodí, nikoliv tělesně, ale duchovně. Ne z těla, ale z Boha. Křesťané považují tuto zkušenost za zásadní a zlomovou v životě člověka.

Právě na tuto zkušenost se ptal Ježíš významného člena židovské rady a náboženského učitele Nikodéma. Apoštol Jan ve svém evangeliu to popisuje takto: „*Mezi farizeji byl člověk jménem Nikodém, člen židovské rady. Ten přišel k Ježíšovi v noci a řekl mu: „Mistře, víme, že jsi učitel, který přišel od Boha. Neboť nikdo nemůže činit ta znamení, která činíš ty, není-li Bůh s ním.“ Ježíš mu odpověděl: „Amen, amen, pravím tobě, nenarodí-li se kdo znovu, nemůže spatřit království Boží.“*

Nikodém na to reaguje otázkou: „*Jak se může člověk narodit, když už je starý? Nemůže přece vstoupit do těla své matky a podruhé se narodit.*“ Ježíš odpověděl: „*Amen, amen, pravím tobě, nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha, nemůže vejít do království Božího. Co se narodilo z těla, je tělo, co se narodilo z Ducha, je*

193 Bible, ekumenický překlad, Praha: ZVON, 1991, část Nový zákon, Římanům, kapitola 10, verš 9-10, s. 152, ISBN 80-7113-009-5.

194 Biblií svatá, poslední vydání Kralické z roku 1613, Praha: Biblická společnost československá, 1951, část Nový zákon, Evangelium Š. Lukáše, kapitola 12, verš 8, s. 76.

195 Bible, ekumenický překlad, Praha: ZVON, 1991, část Nový zákon, Druhý list Korintským, kapitola 5, verš 17, s. 172, ISBN 80-7113-009-5.

duch. Nediv se, že jsem ti řekl: Musíte se narodit znovu. Vítr vane kam chce, jeho zvuk slyšíš, ale nevíš, odkud přichází a kam směřuje. Tak je to s každým, kdo se narodil z Ducha." Nikodém se ho otázel: „Jak se to může stát?" Ježíš mu řekl: „Ty jsi učitel Izraele, a tohle nevíš?"¹⁹⁶

Bible říká, že jsme-li znovuzrozeni z Boha, jsme Bohem také ospravedlněni. Ospravedlnění znamená, přijetí zcela nového postavení před Bohem a podle Božího zákona máme tak právo k němu přicházet. Již nás od Boha neodděluje velká propast hříchu. Opona, která oddělovala Svatyni svatých se svatým a spravedlivým Bohem, je roztržena. Máme ke svému Otci svobodný přístup. Kde bylo nepřátelství (*nepřítelem nebyl Bůh, ale člověk*), tam je nyní pokoj. Kde byla vina a odsouzení, je nyní milost a milosrdenství. Obviněné a usvědčené svědomí byly nahrazeny smluvními Božími zaslíbeními a čistým svědomím. Nyní se člověk těší takovému postavení před Bohem, jako by nikdy nezhřešil. Nemá žádný pocit viny, hanby nebo nedostatku. Je pouze přemožen vědomím, že přišel domů, a také vděčností a láskou k Ježíši, který za něho všechno odčinil.

Proto je znovuzrození člověka záležitostí milosti. Nikoli vlastní snahy člověka. Žádné obřady, rituály, poutě, posty, dary ani jiné takzvané dobré skutky či náboženské zvyky nemohou člověka k Bohu přiblížit. Bůh přijímá jen vyznání, že nemůžeme činit nic, že jsme na dně. Potom můžeme vírou přijat jeho dary, milost a všechno, co pro nás udělal v Kristu Ježíši a být spaseni (*zachráněni*). Budeme očištěni krví Ježíše Krista a naše hříchy budou odpuštěny. Přejde k nám Duch Svatý (*Bůh*) a budeme znovuzrozeni. Staneme se křesťany, kterým je skrze víru v Krista Ježíše odpuštěno a kteří jsou ospravedlněni jeho milostí.

O tomto přesně mluví apoštol víry Pavel ve svém dopise Galatským: „*víme však, že člověk se nestává spravedlivým před Bohem na základě skutků přikázaných zákonem, nýbrž vírou v Krista Ježíše. I my jsme uvěřili v Ježíše Krista, abychom došli spravedlnosti z víry v Krista, a ne ze skutků zákona. Vždyť ze skutků zákona nebude nikdo ospravedlněn.*"¹⁹⁷ Staneme se tak (*Božími*) dětmi svého nebeského Otce a nalezneme s ním pokoj.

Srdce znovuzrozeného člověka je naplňováno láskou, která je čerpána z každodenního společenství s Otcem, protože Bůh je láska. Společenství s Bohem může mít různou formu. Děje se tak například když si s Bohem osamotě povídáme – při chválách, prosbách, uctívání, děkování, žádostech o moudrost v nějaké věci, dále při čtení či studiu Bible - jeho živého slova -, při postech a v mnohých dalších situacích. Nebo také při obecenství s druhými křesťany při bohoslužbách, různých biblických vyučováním, společných modlitebních chvílích nebo při evangelizačně – misijních

196 Bible, ekumenický překlad, Praha: ZVON, 1991, část Nový zákon, Jan, kapitola 3, verš 1-10, s. 93, ISBN 80-7113-009-5.

197 Bible, ekumenický překlad, Praha: ZVON, 1991, část Nový zákon, Galatským, kapitola 2, verš 16, s. 179, ISBN 80-7113-009-5.

akcích. Při setkávání s Bohem čerpáme lásku, kterou potom můžeme rozdávat svému okolí, protože naše srdce bude osvobozeno od otroctví činit zlé skutky. Je osvobozeno od zlých skutků vycházejících z lidské přirozenosti (*tzn. ze sobectví*) k opravdové lásce. Neznamená to však, že zlé skutky již nikdy učinit nemůžeme, ale že je již nikdy učinit nemusíme. Můžeme lidi milovat opravdovou láskou – láskou Boží.¹⁹⁸

---

¹⁹⁸ Srovnej Popovský, Pavel, bakalářská práce, Co může křesťanství nabídnout současnému člověku, Brno: Institut mezioborových studií, 2007, s. 26-36.

5. Kvalitativní výzkum – Výzkumná zpráva o „fenomenologickém zkoumání“

Podle J. Hendla základní forma výzkumné zprávy v kvalitativním výzkumu je následující¹⁹⁹:

5.1 Název studie

„Fenomenologické zkoumání vlivu křesťanství na morální a sociální oblast u respondentů, kteří se stali křesťany až v mládí či dospělosti“.

5.2 Abstrakt

Stručný popis cíle:

Hlavním cílem tohoto fenomenologického zkoumání bylo u deseti respondentů popsat a analyzovat prožitou zkušenost s fenoménem nazývaným v Bibli jako „Znovuzrození“ (*- zkušenosti při které se stali křesťany*). Zejména její dopad na morální a sociální oblast jejich života. Tento popis a analýza jsou výsledkem porozumění významům, jež tomuto fenoménu tyto respondenti přiřkládají (*co pro ně znamená*). Zvolenou metodou byl vstup do jejich vnitřního světa, a to snahou o vstoupení do jejich vnitřního světa.

Stručný popis metody:

Zvolenou metodou byl kvalitativní rozhovor - fenomenologický polostrukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami zaměřený hlavně na historii života deseti dotazovaných (*pět žen a pět mužů*) s požadavkem, aby dotazovaní konstruovali a přiřkládali významy svému jednání v konkrétních sociálních situacích. Fenomenologický rozhovor však byl činěn pouze s respondenty, kteří křesťany zůstávají až doposud a ne s těmi, kteří někdy v minulosti křesťany byli, ale v současnosti už jimi nejsou.

Stručný popis výsledků:

Domnívám se, že ze všech rozhovorů jednoznačně vyplývá důležitost, kterou dotazovaní přiřkládají zkušenosti „Znovuzrození“ (= *zkušenosti při které se stali křesťany*) na pozitivní směřování jejich života. A to jak v oblasti morální tak i sociální. Pro všechny dotazované byla skutečnost, že se stali křesťany, zásadním zlomem (obratem) ve směřování jejich života a měla i pozitivní dopad jejich okolí.

---

199 Srovnej Hendl, Jan, Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace, Praha: Portál, 2005, s. 316, ISBN 80-7367-040-2.

Klíčová slova výzkumné části:

Život, rodina, víra, morální, sebestřednost, Bůh, sociální, křesťan, křesťanství, Ježíš Kristus, svoboda, znovuzrození, materiální, duševní, duchovní, odevzdat se Bohu, vydat se Ježíši Kristu, hřích, změna.

5.3 Úvod

Určení výzkumné otázky:

Každý z deseti rozhovorů se dotazuje na čtyři okruhy otázek:

1. okruh otázek: „Jaký byl Váš život před tím než jste se stal/a křesťanem/kou – tzn. před zkušeností, kterou Bible nazývá znovuzrozením (*zejména v oblasti: chování, názorů a hodnot, pocitů, potřeb a motivů, znalostí, vnímání sebe sama i okolního světa, rodinných poměrů, demografických a v dalších kontextově významných oblastech*)“.

2. okruh otázek: „Proč jste se stal křesťanem/kou? Kdo a co Vás k tomu vedlo“.

3. okruh otázek: „Popište fenomén Vaší zkušenosti (*Váš prožitek*) kdy jste se stal/a křesťanem/kou – tzn. zkušenost popisovanou v Bibli jako znovuzrození“ (*či zkušenost kdy jste „znovuodevzdal/a“ svůj život Bohu*)“.

4. okruh otázek: „Jaký byl a je Váš život jakožto znovuzrozeného/né křesťana/ky? Co Vám křesťanství přineslo, přináší a co Vám naopak vzalo? Porovnejte svůj život před tím, než jste se znovuzrodil/a, a po něm – v čem je stejný a v čem je jiný (*zejména v oblasti chování, názorů a hodnot, pocitů, potřeb a motivů, znalostí, vnímání sebe sama i okolního světa, rodinných poměrů, demografických a v dalších kontextově významných oblastech*)“.

Zdůvodnění výzkumu:

Potvrzení či vyvrácení předpokladu kladného vlivu křesťanství na morální a sociální oblast lidského života, která je vyřčena a popisována v teoretické části mé diplomové práce.

Přehled dosavadních poznatků a literatury:

Nejvíce se opírám o poznatky a výpovědi z celé Bible, které jsou křesťany na celém světě přijímány jako neměnné a pravdivé – tedy za premisy. Nejdůležitější z těchto výpovědí, názorů a poznatků včetně odkazů na literaturu jsou uvedeny v teoretické části mé diplomové práce.

Prezentace teoretického rámce práce:

Opírá se a vychází z teoretické části popsané v druhé, třetí a čtvrté kapitole, které jsou shrnuté v závěrech těchto kapitol a v celkovém souhrnném závěru mé práce.

5.4 Metody

Sledování jedinci:

Fenomenologický rozhovor byl uskutečněn s deseti respondenty - křesťany, kteří se jimi stali až v mládí či dospělosti. Vybrání tedy nebyli křesťané, kteří jsou jimi od dětství. Při posuzování toho, kdo a kdy je křesťan, jsem vycházel ne ze subjektivních dojmů a pocitů, ale z biblických měřítek – viz kapitola první „Objasnění důležitých pojmů“ podkapitola pátá. Mezi respondenty bylo 5 mužů a 5 žen ze třech různých církví (1 x Českobratrská církev evangelická, 6 x Křesťanská společnost a 3 x Apoštolská církev). Všechny 10 rozhovorů jsem vykonával pouze se zletilými a svéprávnými osobami.

Muži byly ve věku 26, 36, 40, 41, a 42 let. Ženy byly ve věku 27, 39, 45, 57 a 67 let. Výběr mužů se mi nepodařil učinit tak, aby v něm byly zastoupeny i vyšší věkové kategorie. Bylo to dáno tím, že jsem při posuzování respondentů vybíral pouze ty respondenty, jichž osobně a dlouhodobě znám a jejichž výpovědi můžu aspoň částečně potvrdit. Se všemi těmito respondenty udržuji již minimálně desetiletý osobní kontakt. Tři muže (1, 2 a 9 rozhovor) znám osobně již několik let před tím než se stali křesťany.

Všichni mnou vybraní a oslovení respondenti souhlasili se svou účastí na rozhovoru. Avšak jeden třicetiletý muž a padesátiletá žena souhlasily, ale těsně před rozhovory onemocněly – vybral jsem proto náhradníky (3 a 10 rozhovor).

Metody sběru dat:

Sběr dat by prováděn kvalitativní metodou - metodou fenomenologického polostrukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami s požadavkem, aby dotazovaní konstruovali a přikládali významy svému jednání v konkrétních sociálních situacích. Rozhovory byly zaměřeny hlavně na historii života respondentů před tím, než se stali křesťany, dále na okolnosti, které je dovedly ke křesťanství, jak prožili fenomén zkušenosti při které se stali křesťany a jejich další už křesťanský život, s důrazem na to, co jim tato zkušenost do jejich života přinesla nebo co jim naopak vzala.

Při rozhovorech jsem se snažil spíše naslouchat, pozorovat a být v empatickém spojení bez předčasného hodnocení. Jen v případě nepochopení otázkám jsem vysvětloval nebo jsem zasáhl, když nějaká část otázky byla vynechána. Činil jsem ve snaze o porozumění významům, jež tomuto fenoménu tyto respondenti přikládají (*co pro ně znamená*), abych vstoupil do jejich „vnitřního světa“.

Prostředí:

Šest rozhovorů bylo činěno tváří v tvář. U zbylých čtyřech rozhovorů byli chvílemi (*s jejich vědomím*) přítomni jejich životní partneři – (rozhovor 2, 3, 6 a 7).

U všech respondentů jsem se zeptal, kde by chtěli provést rozhovor a jejich přání jsem se také podíval.

- a) 1, 5 a 10 rozhovor se konal v mém rodinném domě v obývacím pokoji.
- b) 2, 3, 7, 8 a 9 rozhovor se konal u respondentů (*z toho 2, 3 a 9 rozhovor v bytě a 7 a 8 v jejich rodinném domě*).
- c) 4. rozhovor se odehrál v kuchyňce (*za jídelním stolem*) církevní budovy patřící křesťanskému sboru, jehož je dotazovaný druhým pastorem.
- d) 6. rozhovor se uskutečnil v kanceláři společnosti, které je dotazovaná spolumajitelkou.

Všechny tyto rozhovory probíhaly v klidné, důvěrné, přátelské a otevřené atmosféře. Doba trvání všech těchto rozhovorů byla 2 – 3 hodiny.

Techniky analýzy:

Jako techniku analýzy jsem použil fenomenologickou interpretaci. Jelikož fenomenologický rozhovor je zaměřený na osobní zkušenost popisoval jsem ji jazykem respondenta bez zahrnování teoretických konstruktů, přičemž jsem se snažil vyloučit všechny své apriorní představy o objektu zkoumání (*zaujatost, předsudky a subjektivní teorie*). Mým cílem bylo zodpovědět na otázku „co znamená daná zkušenost?“ Při rozhovoru jsem zaznamenal popisy zkušeností vlastní rukou na záznamový arch tak, jak je respondenti vypověděli (*nezaznamenával jsem však pomlky, povzdechy, opravená přeréknutí, „slovní vatu“, ani neverbální komunikaci*). Následně jsem tyto výpovědi co nejpřesněji přepsal do elektronické podoby, která je přílohou této zprávy. Výjimečně jsem u přepisu do elektronické podoby upravitel pořádek slov ve větě nebo seřadil věty podle časových souvislostí. Hovorová či nespisovná slova jsem neupravoval jen někdy jsem je pro zdůraznění dal do uvozovek. Potom jsem použil reflektující analýzu a interpretaci, abych popsal a vyložil zkušenost těchto respondentů v této zprávě.

Zajištění kvality:

K rozhovoru jsem oslovil jenom ty respondenty, kteří už aspoň 8 let a více jsou křesťany (*vyjma dotazovaného z rozhovoru 9, který je křesťanem sice jen něco přes dva roky, ale kterého jsem zde zařadil pro jeho vysvobození z předluženosti, což zvláště v dnešní době začíná být společenským problémem více než aktuálním*). Jak už jsem popsal výše, vybíral jsem také pouze ty respondenty, jichž osobně a dlouhodobě znám a jejichž výpovědi můžu aspoň částečně potvrdit. Na jednu stranu v této skutečnosti vidím pozitivní přínos pro zvýšení validity výsledků při sběru dat a jejich následné analýze (*zejména co se týče potvrzení pravdivosti kladných dopadů zkušenosti „znovuzrození“ na život mých respondentů*), ale na straně druhé i když si toho nejsem vědom, je zde nebezpečí, že dlouhodobé přátelství s těmito lidmi zapříčinilo můj možný subjektivní pohled na význam jejich zkušenosti.

Někteří autoři ve svých dílech doporučují rozdělení fenomenologického rozhovoru na tři dílčí rozhovory (*každý se zaměřením na jinou oblast*), mezi kterými má být interval 3 -7 dnů, přičemž jednotlivé rozhovory by měly fungovat mezi sebou jako kontrola interní konzistence. Já jsem však vykonal s každým z respondentů jeden kompletní rozhovor zaměřený na všechny potřebné oblasti. Učinil jsem tak ze dvou důvodů. Prvním důvodem byla časová vytíženost mých respondentů (*a tudíž i nejistá míra ochoty či schopnosti podstoupit během tak krátké doby 3 sezení*) a druhým má časová vytíženost. Denně jsem vykonal maximálně jeden rozhovor

Na jedné straně v postupu při výběru respondentů vidím pozitivní přínos pro zvýšení validity výsledků při sběru dat a jejich analýze (*zejména co se týče potvrzení pravdivosti kladných dopadů zkušenosti „znovuzrození“ na život mých respondentů*). Na straně druhé (*i když si toho nejsem vědom*) je zde nebezpečí, že dlouhodobé přátelství s těmito lidmi zapříčinilo můj možný subjektivní pohled na význam jejich zkušenosti.

Důležitým faktorem, který mohl ovlivnit můj subjektivní náhled, je i skutečnost, že sám jsem aktivní křesťan. Bylo by jistě zajímavé, kdyby se o totéž pokusil někdo naprosto nezávislý, který by tuto oblast důkladněji a s větším odstupem prozkoumal.

Při určování validity tohoto zkoumání je nutné obrátit pozornost ještě k jedné věci. Tímto aspektem je skutečnost, že při výběru vzorku mých respondentů, i když jsem je vybíral ze třech různých církví, jsem volil pouze ty respondenty, kteří křesťany zůstávají až doposud, a nikoliv ty, kteří někdy v minulosti křesťany byli, ale v současnosti už jimi nejsou. Učinil jsem tak proto, že neznám dostatečný počet osob, kteří by byli dlouhou dobu křesťany a až potom se vzdali Krista. Ti kteří jsou křesťany a potom odejdou od Boha, jsou ponejvíce ti, kteří odcházejí nedlouho poté, co se křesťany stali.

Změny v plánu výzkumu:

Krátce po zahájení prvního rozhovoru jsem přestal rozhovor nahrávat a začal jsem jej pouze ručně zapisovat na záznamový arch. Od té doby jsem všechny rozhovory zaznamenával jen ručně do záznamových archů. Učinil jsem tak ze dvou důvodů. Prvním byl fakt, že jsem se podvědomě spoléhal hodně na nahrávku a to mě nemotivovalo přesně si vše zaznamenat (*teoretická možnost selhání techniky*). Druhým významnějším faktorem bylo to, že se mi zdálo, že respondent při vědomí toho, že je nahráván, není tak otevřený k podrobnostem o intimních zkušenostech ze svého života. Jiné změny v mém plánu výzkumu jsem neprovedl.

Etické aspekty:

Předběžné kontaktování, včetně podání bližších informací o cílech, průběhu a okolnostech rozhovoru, včetně okruhů otázek, jsem prováděl telefonicky

nebo i osobním kontaktem od září 2008 do ledna 2009. Informoval jsem je rovněž o tom, že co možná nejpřesnější záznam rozhovorů (*pouze někdy chronologicky a pořádkem slov ve větě upravených*) bude součástí mé diplomové práce, u které dám souhlas (*po případném obhájení práce*), k okamžitému zveřejnění v elektronické podobě. Všichni mnou vybraní a oslovení respondenti mi dali poučený (*informovaný*) souhlas se svou účastí na tomto rozhovoru. Na tomto místě bych chtěl poznamenat, že všichni tito dotazovaní pocházejí z takových církví kde je zcela běžné (*i když ne povinností*), časté a normální vykládat i na veřejnosti o intimních a osobních zkušenostech při svém hledání Boha. Všichni tito respondenti také již vícekrát různými způsoby zveřejnili své životní svědectví o hledání a nalezení Boha.

Stejně poučení mých dotazovaných, ale ještě více do hloubky, jsem provedl ještě těsně před započítím každého z těchto rozhovorů a nadto jsem jim ještě zdůraznil, že mají svobodu tento rozhovor odmítnout. Prohlašuji také, že jsem žádné informace související s jejich rozhovorem, žádnému z dotazovaných nezatajil. A přestože je mi známa identita všech mých respondentů, neodhalil jsem jim žádné další osobě. Musím podotknout, že jsem zaznamenal pouze takové informace, u nichž si respondenti přáli, aby byli zveřejněny. U citlivých informací, které by v konečném důsledku mohli vést až k odhalení identity dotazovaných, jsem je na to upozornil (*např: když vykládali do jaké církve chodí a fakt, že jsou moji přátelé, může vést i k odhalení jejich identity*). Znovu připomínám, že všech 10 rozhovorů jsem vykonával pouze se zletilými a svéprávnými osobami.

Výzkumník:

Jak jsem vzpomenu, jsem již téměř 20 let aktivním křesťanem, pověřeným (*ještě s dalšími třemi*) vedením a vyučováním dětí v jednom sboru Českobratrské církve evangelické. Pozitivním vlivem křesťanství na jedince a společnost jsem se zabýval již ve své bakalářské práci nazvané „Co může křesťanství přinést současnému člověku“, kterou jsem úspěšně obhájil v roce 2007. Těmito oblastmi se zajímám od svého obrácení se ke Kristu (*jaro 1989*). Znalosti o této problematice čerpám ze své knihovny, včetně knihoven třech místních církví, z časopisecké literatury a internetových zdrojů. Mnoho ze zkušeností získávám z četných a rozmanitých interakcí na toto téma s křesťany i nekřesťany.

5.5 Jednotlivé rozhovory

1) Rozhovor – čtvrtek 5.2.2009 v 17,00 hod.

Otázka 1:

„Jaký byl Váš život před tím, než jste se stal křesťanem – tzn. před zkušeností, kterou Bible nazývá znovuzrozením (*zejména v oblasti:*

chování, názorů a hodnot, pocitů, potřeb a motivů, znalostí, vnímání sebe sama i okolního světa, rodinných poměrů, demografických a v dalších kontextově významných oblastech)“.

Odpověď 1:

Narodil jsem se v roce 1968 v Hodoníně. Vyrůstal jsem v romské rodině bydlící v činžovním domě. Byl jsem nejmladší dítě ze šesti sourozenců. Tři sourozenci byli v dětském domově a tři jsme byli doma. Otec byl vyloučený člen KSČ, ale přesvědčením komunistou zůstal stále.

Rodiče měli povinnou náboženskou výuku na Slovensku, ale u nás doma se o náboženství nikdy, ani o vánocích, nemluvalo. Otec si rodičovské povinnosti neplnil. Ty pracovní sice ano – byl řidič z povolání, ale po práci šel hned do hospody na karetní hazardní hry. Zde zůstával až do pozdních večerních hodin. Výchovu obstarávala moje maminka a starší sourozenci. Trávili jsme svůj volný čas venku na ulici. V devíti letech jsem začal kouřit.

Můj vztah ke škole byl záporný. V šesté třídě jsem propadl a další ročníky jsem procházel jen z milosti. Těsně před ukončením školní docházky jsem prodělal mozkovou obrnu jako důsledek zápalu mozkových blan po kousnutí klíštětem. Mezi patnáctým a šestnáctým rokem jsem měl částečný invalidní důchod. V šestnácti letech jsem nastoupil do místního dřevozpracujícího závodu jako dělník.

Svým rodičům jsem s ohledem na to, z jakých poměrů pocházeli (*sami vyrůstali v chatrčích*), velmi vděčný za to, jak nás vychovali. Chodívali jsme spát v pravidelnou a rozumnou dobu. Rodiče nám nedovolovali dívat se na televizi do pozdních hodin. U nás se zásadně sprostě nemluvalo. Své dětství pokládám za šťastné. Od sedmnácti let jsem začal často kouřit marihuanu.

Ve dvaceti letech jsem se oženil, ale na rodičovství jsem nebyl vůbec připravený. Své způsoby chování jsem převzal po svém otci. Já i všichni moji sourozenci jsme propadli hazardu. Na žádost mé ženy jsem skončil s marihuanou (*jen dočasně*). Střídavě jsem pracoval a byl nezaměstnaný. Od svatby jsme bydleli s manželkou u její maminky.

V roce svatby se nám narodila nejstarší dcera. Výchova i vedení domácnosti byly na mé ženě. Já jsem byl takové velké dítě, které si „furt“ hrálo. Připadalo mi úplně normální, že své rodině nedávám žádné peníze - stejně jako můj otec. Všechny peníze, které jsem vydělal nebo měl, jsem prohrával v kartách a automatech. Velmi zřídka jsem do rodinného rozpočtu přinesl nějaké peníze. Snad jen dvakrát či třikrát do roka. Nemohl jsem pochopit, proč bych měl „své“ peníze dávat rodině. Vznikaly z toho mezi mnou a mou ženou hádky. Několikrát jsem i odešel od rodiny ke svým rodičům.

Asi ve dvaceti třech letech jsem znovu začal kouřit marihuanu a jednou jsem zkusil i LSD. Na marihuaně jsem byl asi do svých třiceti let. Kouřil jsem ji dvakrát denně. Brzo ráno a pozdě večer. Po pěti letech manželství se nám narodilo druhé dítě – syn. A manželka musela jít opět brzy do práce, aby užívala rodinu.

Já jsem trávil dost času se svým synem. Chvilí jsem byl zaměstnán a chvíli ne. Ve svém otcovství jsem byl stále jako hravé malé dítě bez jakékoliv zodpovědnosti. Například jsem kupoval drahé hračky svému synu za všechny peníze, které byly určené na jídlo. Byla se mnou zábava. Lidem v mém okolí se to líbilo. Když jsem něco viděl a chtěl to, tak jsem nepřemýšlel a koupil to.

Byl jsem velmi pohostinný a „rozdavačný“, ale nedával jsem ze svého. Utrácel jsem z rodinných peněz. Svě peníze jsem prohrál v kartách a na automatech. Otázka financování rodinného rozpočtu a veškerých plateb mě nezajímala. Žil jsem přítomností bez plánů a vizí do budoucnosti.

Asi ve třiceti letech jsem si udělal řidičský průkaz na nákladní auto. Chtěl jsem být řidičem z povolání jako můj otec. Do třiceti let svého života jsem byl dvakrát stoprocentně odhodlán spáchat sebevraždu. Jednou jsem již stál na římse v okně čtvrtého patra pod vlivem marihuany odhodlán skočit dolů. Podíval jsem se však na svého syna spícího v posteli a v představě, že se probudí a bude brečet, protože tam nikdo není, mi ho bylo líto.

Podruhé pod vlivem LSD jsem se postavil na meziměstskou silnici a stál jsem před přijíždějícím kamionem a čekal co se stane až umřu. Rozmyslel jsem si to při představě, jak se to podá mé ženě. Nechtěl jsem, aby se říkalo, že narkoman skočil pod auto. Šlo mi o mou pověst.

Kdykoliv jsem prohrál plat nebo peníze na nákup, i když mi manželka věřila, že je neprohrají, vždy jsem měl chuť někomu ublížit z důvodu, že nedokážu sám sebe „ukočírovat“. Stále jsem chtěl přestat kouřit (*kouřil jsem od devíti let*). Cigareta byla mou největší drogou. Večer jsem se odhodlal přestat, ale ráno jsem si život bez cigarety nedokázal představit. Bylo mi zle ze sebe sama. A tím spíše jsem propadal drogám, aby mě odebraly z reality. Bez marihuany jsem si ani nedokázal představit dívat se na televizi. Tchně mi například sháněla práci, ale já jsem se „zkouřil“ a nepřišel. Nezodpovědnost hraničila u mě se vším. Nastupovaly pocity deprese, že se nedokážu ovládat (*cigarety, drogy, hazard, sliby, nezodpovědnost*). Mé okolí bylo stejné jako já. Vyjma drog i moji bratři.

Otázka 2:

„Proč jste se stal křesťanem? Kdo a co Vás k tomu vedlo“.

Odpověď 2:

Asi ve dvaceti devíti letech jsem šel ke kamarádovi pod vlivem drog hrát počítačové hry. Vedle počítače jsem uviděl Bibli. Otevřel jsem ji a jeden verš mě velmi upoutal. Bylo tam napsané něco jako: „Neviditelné kobylinky budou požírat lidské maso“. Myslel jsem na neštovice. Zdálo se mi to jako horor a zaujalo mě to. Tento kamarád mi dal nějakou literaturu o budoucnosti vycházející z Bible. Ze čtení Bible a této knihy jsem zjistil, že Bible je o lásce – o Ježíšovi.

Do třiceti let svého života jsem neměl ponětí, kdo to je Ježíš. Nikdy jsem o tomto jménu neslyšel. Když se u nás o Vánocích občas mluvilo o „ježíškovi“, myslel jsem, že je to „ježeček“. Ale i přes to jsem bral marihuanu a pod jejím vlivem jsem četl Bibli a modlil se. Ve své představivosti (*umocněnou drogou*) jsem si promítal ve své fantazii příběhy z Bible. I v této době jsem ještě hrával na automatech.

Z Bible jsem si vzal informaci, že se můžu vzepřít satanu a jeho pokušení. A mé zvyky, jako byly krádeže, automaty, drogy, jsem bral jako boj s tímto d'áblem. Pochopil jsem, že je to hřích, ale bojoval jsem sám z vlastních sil. A můj boj nebyl vítězný. Stále jsem prohrával a vracel se k těmto zlým věcem. A to mě ničilo. Od té doby, co jsem začal číst Bibli, jsem se neustále kontroloval ve svém jednání. Četl jsem Bibli a modlil se, ale stále jsem měl Boha jako dozorce a d'ábla jako protivníka, se kterým musím stále bojovat. Byl to pro mě začarovaný kruh, ze kterého jsem neznal východisko. Situace byla pro mě horší než před čtením Bible a modlením.

Otázka 3:

„Popište fenomén Vaší zkušenosti (*Váš prožitek*) kdy jste se stal křesťanem – tzn. zkušenost popisovanou v Bibli jako znovuzrození“ (*či zkušenost kdy jste „znovuodevzdal“ svůj život Bohu*)“.

Odpověď 3:

Asi po roce (*přibližně ve třiceti letech*) jsem navštívil na pozvání jedné Romky Apoštolskou církev. Při první návštěvě jsem usoudil, že zde shromáždění lidé jsou fanatici. Modlili se hlasitě svými slovy se zavřenýma očima a zvedali při tom ruce. Hlasitě jsem jim po ukončení bohoslužeb řekl, že mě zde už neuvidí - „že jsou asi větší borci než já“. I přes toto své vyjádření, když jsem udělal průšvih doma, tak jsem cítil, že tato církev je mi nejbližší ze všech. V takových chvílích jsem přicházel schválně pozdě na jejich bohoslužby (*aby mě nikdo neviděl*) a za dveřmi jsem poslouchal každé slovo. Aniž bych si to uvědomovali, tak jsem se s nimi sblížil a začal jim důvěřovat.

Při náhodném setkání s pastorem tohoto sboru, jsem se mu přiznal, že stávám často za dveřmi. Na to mě pozval na přednášku jednoho misionáře pracujícího v Číně. Tam nám promítali autentické záběry o čínských křesťanech. Když jsem viděl ty obrovské zástupy křesťanů, kteří se nestydí jako já, někde za dveřmi, tak jsem dostal

odvahu a chuť být jako oni. Toto mé rozhodnutí vycházelo nejenom z tohoto zážitku, ale zapadalo do mozaiky mého sledování křesťanů kolem mne.

Na zpáteční cestě autem se všichni hlasitě modlili, včetně řidiče jedoucího 130-ti kilometrovou rychlostí v zimním počasí. Já, jako řidič, jsem jen sledoval cestu se strachem, že se nabouráme a nevnímám jsem jejich modlitby. A najednou jsem jasně uslyšel hlas natolik živý, že jsem věděl, že je to Bůh: „Neboj se, všechno dobře dopadne!“ Tahle jednoduchá věta od Boha a mé následné vydání se Bohu naprosto změnilo můj život. Zavřel jsem oči jako oni a začal se modlit. Modlil jsem se za lidi, ale jinak než dříve. Nezáleželo mi na tom, aby se měli dobře, ale aby poznali svobodu, kterou jsem teď poznal.

Otázka 4:

„Jaký byl a je Váš život jakožto znovuzrozeného křesťana? Co Vám křesťanství přineslo, přináší a co Vám naopak vzalo? Porovnejte svůj život před tím, než jste se znovuzrodil, a po něm – v čem je stejný a v čem je jiný (zejména v oblasti chování, názorů a hodnot, pocitů, potřeb a motivů, znalostí, vnímání sebe sama i okolního světa, rodinných poměrů, demografických a v dalších kontextově významných oblastech)“.

Odpověď 4:

Na základě slibu od Boha: „Neboj se, všechno dobře dopadne“ jsem už přestal bojovat s ďáblem, protože jsem věděl, že tento boj má vítězný konec. Od té doby jsem více studoval Bibli a veřejně navštěvoval církev. Tímto dnem (*tzv. dnem mého vydání se Bohu*) jsem přestal zázračně kouřit, brát drogy a začal být zodpovědnější. Při tomto rozhodnutí mi hodně pomohlo, že mám svobodnou volbu jít cestou pod vedením Boha nebo svou. Že mě nevedl do otroctví, ale z lásky do svobody. Při tom mi pomáhaly dva verše z Bible. První zní: „Všechno je mi dovoleno, ale ne všechno prospívá. Všechno je mi dovoleno, ale ničím se nedám zotročit“. Druhý verš: „Cožpak nevíte, že vaše tělo je chrámem Ducha Svatého?“.

Tyto dva verše mi nádherně ukazovaly na nádhernou možnost volby. Křesťanství mě přeneslo do reality života, která obnáší i odpovědnost. Můj celkový obrat ale nebyl tak jednoduchý. Vydáním se Bohu vše sice začalo, ale celkový obrat patrný na mém životě trval několik let. Bylo to bolestné, ale současně to začalo přinášet dobré ovoce. Lidi mi začali věřit. Postupně i manželka, která se po půlroce mého sledování stala také křesťankou. Začal jsem se učit stát za svým slovem, jinak přistupovat k rodičovství, k lidem, k práci (*- například.: docházce a píli*). Opustili jsme domácnost manželčiny maminky a přestěhovali jsme se do městského bytu. Našel jsem si práci jako řidič z povolání. A řidičem z povolání jsem doposud.

Začal jsem být Bohu nesmírně vděčný – radostně jsem zpíval Bohu v modlitbách. Začal jsem se učit hrát na kytaru a hrát v apoštolské církvi v chválicí hudební skupině. Mé srdce naplňovala radost ze smyslu života (*nejenom postavit dům, zasadit strom a zplodit syna*). Křesťanství pro mě obnáší spoustu práce a sebeovládání. V tomto mi mnoho pomáhá Bible a společenství křesťanů. Přibližně dvanáct mých vrstevníků – většinou Romů, kteří žili stejným způsobem jako já, dnes už nežijí. Příčinou jejich smrti byly sebevraždy, drogy, alkohol a hazard. Nebýt Boha s největší pravděpodobností bych skončil stejně.

Stále rád nakupuji, ale už s potřebnou rozvahou a zodpovědností. Stále mám v sobě náruživost k hazardu i drogám, ale vím, že je to nebezpečné. Je to pro mě stále boj. Když nerozpoznám spouštěcí situace, stále hrozí nebezpečí, protože jsem sám o sobě slabý a můžu tomu opět propadnout. Sílu odolat nacházím pouze v Bohu a prožitých zkušenostech z minulosti. Děti moji proměnu nesly poměrně těžko. Už jsem nebyl tak hravý, živý s dětskou bezstarostností a nezodpovědností. Začal jsem být zodpovědný a tuto zodpovědnost jsem vyžadoval a vyžaduji i od nich.

Vidím, že můj život jakožto křesťana je daleko svobodnější než dříve, ale obnáší i hodně povinnosti, odpovědnosti a překážek, které je nutno překonávat. Mnohdy se mně nechce, ale sílu mi dodává Bůh, který má vše ve svých rukou (*tak jak mi zaslíbil: „Neboj se, všechno dobře dopadne“!*).

2) Rozhovor – pátek 6.2.2009 v 17,30 hod.

Otázka 1:

„Jaký byl Váš život před tím, než jste se stal křesťanem – tzn. před zkušeností, kterou Bible nazývá znovuzrozením (*zejména v oblasti: chování, názorů a hodnot, pocitů, potřeb a motivů, znalostí, vnímání sebe sama i okolního světa, rodinných poměrů, demografických a v dalších kontextově významných oblastech*)“.

Odpověď 1:

Narodil jsem se v létě roku 1982 jako prvorozený syn mladomanželů, kteří se kvůli mně museli brát. Mám dva mladší bratry. Otec po mém narození odešel na základní vojenskou službu a dva roky mě vychovávala matka s rodiči mého otce. Bydleli jsme u nich v rodinném domě na vesnici. Otec měl katolické kořeny a matka ateisticko – komunistické. Má výchova byla kvalitní, ale díky mému prvorozenství i tolerantní (*s klady i zápory*).

S otcem jsem nikdy před svým uvěřením přátelský vztah neměl. Zpočátku byl na vojně, potom stavěl náš rodinný dům a pak pracoval. Upínal jsem se spíše k matce. Otcův děda byl materialista, technicky však velmi nadaný a precizní – vštípil mi

základy řemesel. Otcova matka byla mé mamce vzorem. Hrozně mi život usnadňovala – pro druhé by se rozdala. Dětství do deseti let bylo bezvadné, potom jsme se přestěhovali do sousední vesnice do rodinného domu. Od deseti let jsem pomáhal s výchovou mladších sourozenců (*čtyřletého a dvouletého*).

Ve škole jsem se snažil zapadnout mezi ty, co udávají rytmus. Byl jsem tak trochu darebák, ale v rámci mezí. Řídil jsem se názorem: „Buď budou bít mne nebo já je“. A já si vybral to druhé. V osmé třídě jsem začal kouřit a vulgárně nadával. Od osmé třídy mě již zajímaly holky. V této době jsem poprvé okusil i marihuanu. Život jsem si chtěl užívat. Učit jsem se nechtěl a těžil jsem z dobré paměti. Koníčky jsem měl krátkodobé. Nečetl jsem. V této době jsem tíhl ke „skinheadismu“. Když jsem po nějaké době poznal, že se chovají násilně ke každému, nikoho nevyjímaje, tak jsem je opustil a stal se „skejťákem“ (*jezdili jsme na skateboardu*).

Otázka 2:

„Proč jste se stal křesťanem? Kdo a co Vás k tomu vedlo“.

Odpověď 2:

V osmé až deváté třídě moji rodiče uvěřili v Boha – stali se křesťany a mě také vedli k víře. Po nějakém čase, více z poslušnosti než z vlastního chtění, jsem se obrátil k Bohu – přijal jsem jej do svého srdce a nechal se pokřtít. Přestal jsem nadávat, plivat na zem, být soběstředný a arogantní. Avšak časem jsem se více chtěl líbit kamarádům a kamarádkám než Bohu.

Po skončení základní školy jsem odešel na internát učit se automechanikem. Protože na tento obor brali bez přijímacích zkoušek, byl to obor „samých navybíraných“. Internát byl v lese mezi vesnicemi v chatové oblasti. Člověk se zde mohl zabývat přírodou, ale my jsme se začali každodenně zabývat marihuanou, toluenem a životem v partě. Tento způsob života mě provázel celé učení. Jedenkrát jsem byl podmíněně vyloučený. V učení jsem začal být příznivcem „punku“ a později také „hippies“ – se zkušenostmi s LSD. Učňák jsem zakončil již bez čichání toluenu, ale vyměnil jsem to za hospodu. Stal se ze mě alkoholik.

Po vyučení jsem strávil dva roky na „pracáku“ – vedl jsem bohémský život a stát mě v tom podporoval. Část peněz z podpory jsem dal rodičům a zbytek propil a prokouřil. Sdružili jsme kolem sebe svou generaci z vesnice. V učení jsem se dověděl o halucinogenních lysohlávkách - věděl jsem, kde rostou, tak jsem pro ně jezdil i pro ostatní. V partě jsem byl uznávaná osobnost a dali na můj názor. Tyto drogové zkušenosti i negativní chování se ve mně stále skládaly. Vydal jsem sice svůj život Bohu, ale svým jednáním jsem to popíral.

Lékaři u mě v té době diagnostikovali schizofrenii a okolí mě považovalo za blázna – schovávali se přede mnou i s dětmi. Skrze mě působily dva hlasy, které jsem

slyšel a mnohdy je i poslouchal – a to potom stálo za to. V roce 2001 po několika mých výstupech mě rodiče odchytili, zavřeli do auta a odvezli do psychiatrické léčebny v Kroměříži. Měl jsem tehdy osmnáct let, ale nedokázal jsem ovládat sám sebe. Neměl jsem racionální myšlení. V léčebně mě „nadopovali zbrzd'ovákama“ (*tlumícími léky*), zastavili mě a potom pomalu mně snižovali dávky těchto léků. Pobyl jsem tam tři měsíce.

Otázka 3:

„Popište fenomén Vaší zkušenosti (*Váš prožitek*) kdy jste se stal křesťanem – tzn. zkušenost popisovanou v Bibli jako znovuzrození“ (či *zkušenost kdy jste „znovuodevzdal“ svůj život Bohu*)“.

Odpověď 3:

Až v této léčebně jsem pochopil, komu na mě záleží. Byla to má rodina. Kamarádům ne. Přijeli se na mě podívat jen jako na nějaké zvíře – opici. Tam jsem znovu začal hledat Boha. Naši mně přivezli mou zaprášenou Bibli. Od té doby se můj stav začal postupně zlepšovat až do doby, kdy jsem byl naprosto svobodný. Nepotřeboval jsem už žádné léky. Stalo se tak asi za rok od propuštění z léčebny (2002 – 2003). Začal jsem budovat svůj život na Bohu. Udělal jsem rozhodnutí být s Bohem - „znovuodevzdal“ jsem svůj život Ježíši Kristu.

Otázka 4:

„Jaký byl a je Váš život jakožto znovuzrozeného křesťana? Co Vám křesťanství přineslo, přináší a co Vám naopak vzalo? Porovnejte svůj život před tím, než jste se znovuzrodil, a po něm – v čem je stejný a v čem je jiný (*zejména v oblasti chování, názorů a hodnot, pocitů, potřeb a motivů, znalostí, vnímání sebe sama i okolního světa, rodinných poměrů, demografických a v dalších kontextově významných oblastech*)“.

Odpověď 4:

Po návratu z psychiatrické léčebny jsem nastoupil jako dealer v křesťanské firmě. Při práci dealera jsem se začal učit komunikovat s lidmi. Po půl roce jsem začal pracovat jako rybářský dělník (*prodej ryb a práce s tím související*). Zde jsem zase nabral fyzickou kondici. Prospělo mně také, že jsem žil mimo svou vesnici. Bůh u mě začal budovat nové morální hodnoty skrze lidi v mém okolí, mou práci a život v církvi.

Začal jsem Bohu sloužit v hudební chválící skupině v křesťanské církvi a studovat intenzivně Boží slovo. A můj život se postupně začal proměňovat i navenek. V materiálních oblastech mých potřeb, stejně tak i v těch sociálních – uzdravovaly se postupně vztahy s mou rodinou. V tomto čase jsem poznal i svou manželku v církvi, do které jsem chodil. V roce 2005 jsme se vzali.

Od té doby jsem začal pracovat v rodinné firmě, kterou moji rodiče s vizí od Boha začali provozovat. Zde pracuji doposud. V církvi sloužím aktivně jako vedoucí hudební skupiny. Postupně jsem začal vidět smysl svého života, když mi Bůh začal ukazovat plán pro můj život. Po roce manželství se nám s velkým očekáváním a radostí narodila dcera. Nikdy jsem si nepředstavoval, že bych mohl být někdy ženatý, natož mít děti. Po dalším roce se nám narodil syn. Rodinný život mě naplňuje. Žiji Bohem, rodinou a prací.

Díky víře jsem byl schopen převzít i svou zodpovědnost ve všech oblastech mého života. Jsem teď v životě spokojený. Když jsou těžké chvíle, vím za kým jít (*Bůh a lidé v církvi*) a když jsou chvíle pěkné, vím komu děkovat. Jsem Bohu vděčný, že mě tím vším provedl. Můžu teď lidem, kteří jsou na tom stejně, jako jsem byl já, poradit, u koho najít svobodu.

Těším se na příští dny, na budoucnost, kterou má Bůh pro mě a mou rodinu připravenou. Chystám si dodělat maturitu v oboru podnikání. Dělán také biblickou školu. Zdokonaluji se ve hře na kytaru a ve zpěvu. Hudební skupinka, kterou vedu, nedávno natočila v hudebním nahrávacím studiu první demo CD. V době, kdy jsem nebral Boha vážně, jsem nevěděl „CO“ - nyní nevím „CO DŘÍV“.

Bůh se o mě a mou rodinu stará každý den a naplňuje všechny moje potřeby i potřeby mé rodiny. A to jak ty materiální, duševní, tak i ty duchovní. Tuto Boží starostlivost a péči poznávám se svou rodinou každý den.

3) Rozhovor – sobota 7.2.2009 v 19,30 hod.

Otázka 1:

„Jaký byl Váš život před tím, než jste se stal křesťanem – tzn. před zkušeností, kterou Bible nazývá znovuzrozením (*zejména v oblasti: chování, názorů a hodnot, pocitů, potřeb a motivů, znalostí, vnímání sebe sama i okolního světa, rodinných poměrů, demografických a v dalších kontextově významných oblastech*)“.

Odpověď 1:

Mám čtyřicet dva let. Narodil jsem se v Hodoníně. Rodinné poměry byly celkem příznivé až na problémy mého otce s alkoholem. Nad rodinou se vznášel přízrak rozvodu. Mám o tři roky mladší sestru. Rodiče k víře neměli žádný vztah. U rodičů maminky, kteří byli „katolíci“, jsem se poprvé v šesti letech setkal s vírou. Tato oblast mě přitahovala.. Měl jsem dětskou víru. Tato víra ale neměla velký vliv na můj život. Asi v 7. třídě jsem se rozhodl, že se vírou nebudu zabývat, protože jsem měl pocit, že to nefunguje a ti, kteří nevěří, mají snadnější život. Na základní škole jsem měl výborný prospěch. Svým chováním a názory jsem se nijak nelišil od svých vrstevníků.

Při přechodu na střední školu nastaly u mne výrazné problémy. Přes týden jsem pobýval na internátě. Nepodařilo se mně ale zapadnout mezi spolubydlící. Navíc jsem nezvládal středoškolské nároky. Na čtvrtletí jsem propadal ze čtyř předmětů. Rodiče to k mému podivu nesli statečně, i když se to dozvěděli až na třídní schůzce. Moje situace osobní i studijní byla zoufalá. Hlavním problémem bylo, že jsem byl zvyklý, že přátelství je běžná součást mého života. Když se mi však nepodařilo přirozeným způsobem přátelství navázat, reagoval jsem podbízivě až vlezle. To však mou situaci ještě více zhoršovalo. Na odmítání jsem reagoval ještě větší opozicí vůči spolubydlícím.

Můj život byl v té době postavený na touze zalíbit se druhým. Často jsem si dopřával „hořkosladké“ pocity sebelítosti - představoval jsem si, jak by bylo krásné, kdyby lidé na mém pohřbu poznali, koho vlastně ztratili. Vztahy se spolubydlícími se stále zhoršovaly. Od počáteční nevraživosti až po fázi, kdy jsem se stal terčem šikany. Tato šikana však po nějaké době vyšla najevo. Za pomoci rodičů a vychovatelů byla sjednána náprava. Vnější situace se sice zlepšila – ze strachu si na mě už nikdo nic nedovolil, ale můj vnitřní život a vztahy zůstávaly rozbité. Řešil jsem to často únikem do snění – jak bych věci zařídil, aby mě ostatní měli rádi; o dívce, která by mě měla ráda; o úspěchu a obdivu druhých.

Přestože jsem měl v sobě podvědomé morální zásady, nečinilo mi potíže, když jsem z toho mohl mít užitek, lhát, podvádět či krást drobné předměty. Žil jsem život dvojí tváře. Rodiče měli pocit, že mají slušně vychovaného syna, já jsem se však snažil drsným slovníkem i jinak, zapůsobit na druhé.

Otázka 2:

„Proč jste se stal křesťanem? Kdo a co Vás k tomu vedlo“.

Odpověď 2:

Hledal jsem si na internátě přátele i na jiných pokojích. Rád jsem chodil na jeden pokoj s otevřenou atmosférou, kde se dalo dobře diskutovat. Na tomto pokoji byl jeden z mých spolužáků, který se mě jednoho dne odvážil pozvat na setkání „dorostu“ Církve bratrské. Neměl jsem zvláštní očekávání, přestože jsem přibližně věděl, jaký je zde program. Ve skutečnosti mě možná nejvíce lákalo (*kromě kamarádů a poznání*), že si tam budu hrát „ping pong“. O to větší šok bylo moje setkání s realitou. První věc, která mě nejvíce překvapila, byla dobrosrdečnost a přátelskost teenagerů z „dorostu“.

Ve světě (*tzn. mezi nevěřícími*) jsem byl zvyklý na to, že v každé společnosti se každý musí nějak uvést – zasloužit si nějak pozornost a přijetí. Tady ale nebyla ani stopa po něčem takovém. Všichni se tu chovali naprosto přirozeně, přátelsky a laskavě. Nejenom chovali, ale bylo jasné, že je to jejich podstata. Potěšilo mě, že naprosto civilně (přirozeně) a upřímně o mě jevíli zájem. Zajímalo je, kdo jsem a co

jsem zač. Stejně laskavě a nesobecky se chovali jeden vůči druhému, což jsem pozoroval i při společenských hrách.

Otázka 3:

„Popište fenomén Vaší zkušenosti (*Váš prožitek*) kdy jste se stal křesťanem – tzn. zkušenost popisovanou v Bibli jako znovuzrození“ (či *zkušenost kdy jste „znovuodevzdal“ svůj život Bohu*)“.

Odpověď 3:

Velmi mě těšilo zakoušet takové projevy lidské lásky a přijetí. K mému překvapení jsem však začal pociťovat nezávisle na vnějších okolnostech i lásku a přijetí jiného druhu. A já jsem věděl, že je to láska Boží. Nikdo mě nemusel přesvědčovat, že nějaký Bůh je a že mě má rád – já jsem to od té chvíle věděl. Z programu, který sestával z písní, her, výkladu Bible, mě asi nejvíce zaujalo to, že modlitby křesťanů byly neobyčejně živé a opravdové. Byly vyjádřením jejich osobního vztahu s živým a skutečným Bohem.

Nejvíce mě potěšilo, že jsem věděl, že mi Bůh nic nevyčítá – že se na mě nezlobí kvůli mému hříšnému životu. Také jsem věděl, že má radost, že k němu hledám cestu. Ten den byl v mém životě zlomovým - rozhodl jsem se žít s Bohem. Obrátit se od starého způsobu života. Přestože jsem této své zkušenosti moc nerozuměl, prožil jsem tento den zkušenost znovuzrození – řekl jsem jednoduše své ANO Ježíši Kristu a On přišel do mého života a začal mě měnit.

Otázka 4:

„Jaký byl a je Váš život jakožto znovuzrozeného křesťana? Co Vám křesťanství přineslo, přináší a co Vám naopak vzalo? Porovnejte svůj život před tím, než jste se znovuzrodil, a po něm – v čem je stejný a v čem je jiný (*zejména v oblasti chování, názorů a hodnot, pocitů, potřeb a motivů, znalostí, vnímání sebe sama i okolního světa, rodinných poměrů, demografických a v dalších kontextově významných oblastech*)“.

Odpověď 4:

První největší změna, kterou jsem si uvědomil, že Ježíš úžasným způsobem naplnil mé prázdné a hladové srdce láskou. Jako když se do poháru nalévá nápoj takovým způsobem že přetéká přes okraj. Najednou mi bylo úplně lhostejné zda, jak a kdo mě má rád. Teď jsem znal Boží lásku a uměl jsem milovat každého.

Během krátké doby se upravily všechny mé problematické vztahy. Byl jsem úplně jiným způsobem aktivní v interakcích s lidmi v mém okolí. Dokonce jsem se později stal jediným přítelem spolužáka patřícího k nejhorším z šikanujících. Bylo tak v době, kdy se dostal do problémů s učením a drogami. Další radikální změna, která se u mě projevila, byl můj školní prospěch. Perličkou bylo i to, že jsem si všiml, že se

přes noc a bez mého přičinění proměnil i můj slovník. Některé kradené věci se mi podařilo vrátit, přestože jsem neměl dost odvahy se přiznat.

Rodičům jsem o úžasných věcech, které se se mnou děly, neměl moc odvalu říkat. Báł jsem se jejich reakce a nepochopení. Toto nepochopení se skutečně naplnilo, když jsem přiznal, že ten úžasný tábor, který jsem barvitě popisoval, nebyl školní, ale tábor křesťanské mládeže. Moji rodiče měli velký strach, že jsem upadl do spárů nějaké sekty a proto mi zakázali chodit do mého oblíbeného křesťanského „dorostu“.

Změna, která se při mém znovuzrození stala, i když nebyla závislá na vnějších okolnostech, měla a má dopad na všechny oblasti v mém životě. Můžu dělat každodenní rozhodnutí s Bohem a také zakoušet Boží péči a ochranu. Je to už asi dvacet osm let co jsem učinil rozhodnutí pro Boha a jsem velmi rád, že jsem se takto rozhodl. Bůh mi pomáhá žít smysluplný a dobrý život. Mám skvělou ženu - také znovuzrozenou křesťanku, se kterou vychováváme pět dětí. Není tomu tak, že by z mého života zcela zmizely problémy, navíc jsem docela zaneprázdněný při pomoci s řešením problémů jiných, ale Bůh je moje úžasná pomoc.

4) Rozhovor – pondělí 9.2.2009 v 19,00 hod.

Otázka 1:

„Jaký byl Váš život před tím, než jste se stal křesťanem – tzn. před zkušeností, kterou Bible nazývá znovuzrozením (zejména v oblasti: chování, názorů a hodnot, pocitů, potřeb a motivů, znalostí, vnímání sebe sama i okolního světa, rodinných poměrů, demografických a v dalších kontextově významných oblastech)“.

Odpověď 1:

Narodil jsem se roku 1972 v Hodoníně, ale vyrůstal jsem na větší vesnici v dělnicko-rolnické rodině. Duchovní život organizovala v naší rodině převážně moje mamka – katolička ze Slovenska. Vyrůstal jsem v tradičním lidovém katolickém prostředí. Celou základní školu jsem navštěvoval hodiny náboženství, chodil do kostela kde jsem byl pokřtěný i biřmovaný. Zde jsem také dělal ministranta, což obnášelo několikrát týdně návštěvu kostela a přisluhování faráři při mši. I přes tuto mou výchovu jsem věřil v evoluční teorii vývoje člověka.

Mám dva starší bratry (*o 6 a 2 roky*). Nejstarší bratr také chodil se mnou do kostela, ale v současnosti jsou oba dva nevěřící. Dětství jsem měl pěkné a spokojené a vyvážené mezi volným časem a povinnostmi. Mezi mé povinnosti patřila pomoc při obstarávání domácího zvířectva a pomoc při práci na poli. Byl jsem normální vesnické zemědělské dítě z Jižní Moravy. Již na základní škole jsem ale začal kouřit. Abych se dostal na střední školu, tak mně třídní učitelka ubrala vykazované roky, kdy

jsem chodil do náboženství. Ve druhé třídě základní školy jsem ukradl věc v obchodě za 25 Kč, při které jsem byl odhalen a dostal za to ředitelskou důtku.

Nastoupil jsem na střední průmyslovou školu ve vzdáleném městě obnášející pobyt na internátě a na „privátě“. V tomto období jsem se choval jako nevybouřený puberták. Můj program sestával z aktivit jako jsou: kouření, návštěvy letních kin, hospod, zábav, hledání vztahů včetně prvních lásek. Prospěchem jsem se vypracoval z průměrného prospěchu k premiantu třídy.

Povahou, jak mi bylo řečeno mým učitelem, jsem byl (*a stále asi jsem*) extrovertní sangvinik. Nezkazil jsem žádnou legraci. Často v roli třídního šaška, což však nepramenilo z touhy zalíbit se lidem, ale spíše z mé družné a společenské povahy. Pocity méněcennosti jsem netrpěl. V kolektivu jsem byl velmi oblíbený a každý ve mně mohl poznat kamaráda ochotného v případě potřeby pomoci. Partu jsem nikdy netrhal. Byl jsem spokojený a vyrovnaný. Vytrvalost jsem ovšem neměl. Mnoho z věcí, které jsem chtěl, jsem nedokončil. Bylo to zřejmé například u mé nenaplněné touhy umět cizí jazyky. Mezi střední školou a vojnou, ještě před tím než jsem začal hledat Boha, jsem ze svého rozhodnutí přestal kouřit, přestal jsem i tak často vyhledávat zábavy. Ještě před nástupem na základní vojenskou službu jsem začal chodit se svou pozdější manželkou.

Otázka 2:

„Proč jste se stal křesťanem? Kdo a co Vás k tomu vedlo“.

Odpověď 2:

Hledat „něco“ jsem začal na vojně v roce 1991 na poddůstojnické škole v Humeném. Když jsem viděl různé kostely různých církví, začal jsem se zajímat tím, proč jsou mezi církvemi rozdíly, co se stalo, že jsou tyto rozdíly apod. Mé hledání také ovlivnilo setkání s jednou křesťankou z reformované kalvínské církve, se kterou jsem si v jednom kostele povídal. Hledal jsem také něco, co by mě naplnilo, avšak něco jiného, než jsem doposud znal.

Po půl roce jsem byl převelený do Mikulova, kde jsem se setkal s jedním vojákem, který se znal s křesťany, kteří víru brali vážně. Tento kluk se také v Mikulově seznámil s kazatelem Evangelické církve metodistické (ECM) Janem Zajícem. S tímto klukem jsem často sloužil při společných službách jako dozorčí budov. Při těchto společných chvílích jsme se navzájem přesvědčovali o našich pravdách. Já jsem ho přesvědčoval o tom, co jsem znal z katolické věrouky a on mě zase svědčil o znovuzrození, probuzení křesťanů, odevzdání se Kristu. Navzájem jsme se „štengrovali“. On mi říkal, co prožíval a já mu oponoval katolickou teorií, co jsem si pamatoval.

V té době nastala možnost služby zmiňovaného kazatele ECM v kasárnách. Od kamaráda jsem dostal pozvánku na toto křesťanské setkání. Na pozvánce bylo, že se zde bude mluvit o Bohu, o Bibli, zpívat a modlit. Šel jsem tam s postojem „já Vám ukážu jak se věří“. A to jsem vůbec nevěděl, co to ta ECM je za církev. Asi měsíc před tímto setkáním jsem si přivezl do kasáren svou zaprášenou Bibli a začal ji od začátku číst.

V den „D“ přišel do kasáren tento kazatel, podal mi ruku a představil se. V ten moment jsem věděl, že má něco, co mi chybí a co chci taky mít. Byl jiný. Vůbec jsem tomu nerozuměl. Neznámý vousatý chlap s kytarou ve „futrále“ přes rameno a doktorským kufříkem natahoval ruku a říkal: „Já jsem Honza Zajíc“ a já na to „dobrý den“. Podíval se na mě přímým pohledem plným lásky, pokoje a upřímnosti. Viděl jsem cizího člověka, ale připadalo mi, že se známe strašně dlouho.

Otázka 3:

„Popište fenomén Vaší zkušenosti (*Váš prožitek*) kdy jste se stal křesťanem – tzn. zkušenost popisovanou v Bibli jako znovuzrození“ (či *zkušenost kdy jste „znovuodevzdal“ svůj život Bohu*)“.

Odpověď 3:

Hned v úvodu tohoto setkání mě odzbrojil, že se nepokřičoval. Byl jsem připravený na to, že se budeme o něčem přit, ale on začal vyprávět svědectví o svém životě – jak žil, jak uvěřil, co se s ním při tom stalo a co potom, jaké zkušenosti od té doby zažíval s Bohem apod. Mluvil o důležitosti znovuzrození – naprostému vydání života Ježíši Kristu, zpívali jsme křesťanské písničky při kytáře. Před závěrem dal výzvu, kdo chce přijmout Ježíše do svého života.

Zároveň ale upozorňoval na vážnost tohoto rozhodnutí – že je to rozhodnutí na celý život a proto, aby to nedělal nikdo, kdo to nemyslí vážně. Řekl, že si to můžeme v klidu do příští schůzky rozmyslet. Já jsem si to rozmýšlel. Přihlásil se tak pouze jeden známý voják, který s dojetím Ježíši svůj život jednoduchou modlitbou odevzdal. Já stále vyčkával. Závěrem přišly na řadu modlitby. Pomyslel jsem si: „Konečně něco, kde budu pevný v kramflecích – znám tolik naučených modliteb – já Vám teď ukážu“. Byly to však vlastními slovy pronášené upřímné a opravdové modlitby jednotlivců. To mě dostalo podruhé.

Za týden na dalším setkání jsem se rozhodl přijmout Ježíše Krista jako svého osobního Pána a Spasitele. Učinil jsem tak v modlitbě svými vlastními slovy. K mému překvapení jsem nic emocionálního neprožíval (*jako minulý týden ten známý voják*). Nic zvláštního jsem necítil.

Otázka 4:

„Jaký byl a je Váš život jakožto znovuzrozeného křesťana? Co Vám křesťanství přineslo, přináší a co Vám naopak vzalo? Porovnejte svůj život před tím, než jste se znovuzrodil, a po něm – v čem je stejný a v čem je jiný (zejména v oblasti chování, názorů a hodnot, pocitů, potřeb a motivů, znalostí, vnímání sebe sama i okolního světa, rodinných poměrů, demografických a v dalších kontextově významných oblastech)“.

Odpověď 4:

Až s odstupem nějakého času jsem si uvědomoval, že se začínám chovat jinak – nelhal jsem, vulgární slova mi dost dobře nešla přes ústa. Všichni na mně pozorovali, že jsem se změnil. Ptali se, co se to se mnou děje. Přistupovali ke mně nedůvěřivě. Zvláště, když jednou přišel „ožralý“ voják z vycházky a dělal „bordel“ a mě jakožto dozorcího zavolali k veliteli s otázkou, kdo to byl. A já musel s pravdou ven. Pro mnoho vojáků jsem se stal černou ovci – „bonzákem“.

Mamince se moje proměna moc nelíbila. Zvláště byli s taťkou vyjevení, když jsem přišel po vojně za nimi a prosil jsem je za odpuštění, co jsem jim zlého kdy udělal. Mysleli si, že jsem v nějaké „evangelické“ sektě. Maminka mně říkala, že když v katolické církvi nebudou takoví lidé jako já, kdo jim pak ukáže, jak to má být. Byl to takový citový nátlak. Po svém znovuzrození, kdy jsem se stal křesťanem podle biblických měřítek, jsem o své zkušenosti a proměně svědčil také své dívce, která asi rok na to odevzdala svůj život Ježíši jako já.

Po vojně jsem si uvědomoval změnu ve svém chování. Přestaly mě zajímat dvojsmyslné srandičky a vtípky. U vnějšího chování však bylo vše téměř stejně jako dřív. Důvodem bylo i to, že jsem nikdy nebyl s ničím úplně na dně - spíše takový normální průměr. Největší změna se stala v mém vnitřním životě. Dostal jsem citlivost na to, co je špatné a co zlé - když někdy nejednám jak bych měl, tak to dobře vím. Už se neptám Boha obviňovačně „PROČ“, ale ptám se, co s tím sleduje, „KDE“ jsem udělal chybu, „JAK“ to má ke mně promluvit. Od roku 1994 sloužím jako druhý kazatel (pastor) v Apoštolské církvi (*nazývaná též „letniční“*). Tuto službu zastávám ve svém volném čase. Pracuji jako prodejce dřevařského materiálu. Pokud rekapituluji svůj život, tak si jsem jistý, že bych se už do svého starého způsobu života nechtěl vrátit.

5) Rozhovor – úterý 10.2.2009 v 16,00 hod.

Otázka 1:

„Jaký byl Váš život před tím, než jste se stala křesťankou – tzn. před zkušeností, kterou Bible nazývá znovuzrozením (zejména v oblasti: chování, názorů a hodnot, pocitů, potřeb a motivů, znalostí, vnímání sebe sama

i okolního světa, rodinných poměrů, demografických a v dalších kontextově významných oblastech)“.

Odpověď 1:

Narodily jsme se počátkem padesátých let se sestrou předčasně, jako jednovaječná dvojčata. Máme ještě jednu starší sestru. Prodělala jsem klešťový porod. Důsledky těchto faktorů se projevily hned po narození v prodělané dětské mozkové obrně. Byly jsme typické poválečné děti – neduživé a vyzáblé, užívající rybí tuk. Často jsme byly také umísťovány do „ozdravoven“. Vyrůstaly jsme v nevěřící rodině bez křesťanské výchovy.

Zpočátku jsme bydlely na vesnici v malém pronajatém domku. Tatínek těžce pracoval v Čechách v uranových dolech. V té době jsme ho moc neznaly. Pamatuji se jen, že často posílal za našetřené peníze, dopisy a balíčky s potravinami. Maminka musela být s námi doma, protože jsme byly slabé, vývojově opožděné a retardované. Když nám byly asi čtyři roky dostal tat'ka práci i s bytem v blízkém větším městě. Do tohoto bytu jsme se následně přestěhovali.

Teprve v 7 letech nás se sestrou vzali do školky a maminka si tak mohla najít práci. Již ve školce jsme byly šikanovány. Kluci nás bili, a když jsem se jednou bránila a kousla jsem šikanujícího agresora (*jinak jsem se bránit neuměla*), byli naši rodiče předvoláni do školky ke kárnému pohovoru. Nebo nás třeba jednou kluci shodili na kočárek a ten se rozbil a my jsme musely s maminkou chodit po městě hledat opraváře a jeho opravu zaplatit. Byly jsme stále hubené, slabé a neduživé a proto jsme asi byly terčem posměchu a šikany. Bylo to dané asi i tím, že jsme jako dvojčata upoutávaly stálou pozornost – všude jsme chodily spolu.

V osmi letech jsme šly do základní školy. Ale i tak to bylo na nás brzy. Jak nám později řekl jeden psycholog – do školy jsme měly jít až v devíti letech. Celou školní docházku nás někteří spolužáci šikanovali, posmívali se, kradli nám věci (*pastelky, svačiny, učebnice, pera apod.*) a bili nás. Pamatuji si, jak nám maminka koupila na tehdejší dobu drahé kožíšky na zimu a kluci nás po škole shodili do největšího bláta. Nebyl týden, abychom nedošly s brekem domů. Toto nás provázelo celou základní školu.

Dobře se pamatuji, jak jsem vůči jedné spolužačce, která se nám hodně posmívala, ošklivě nadávala a někdy nás i bila, měla velkou zášť. Představovala jsem si, že kdybych měla pistoli, tak bych ji bez meškání zastřelila. Tímto způsobem jsem se chtěla zbavit toho zla, které z ní vycházelo. Kamarády a kamarádky jsme zde ale také měly. Na základní škole mě nejvíc bavil český jazyk, psaní, sloh a literatura. Naopak averzi jsem měla k dějepisu. Nejhorší mé známky byly, kromě trojek z dějepisu, dvojky a jedničky. Obě dvě jsme byly průměrné.

Tatínek, když byl s námi doma, dělal na směny. Ve výchově byl velmi přísný. Řemenem jsme dostávaly výprask za každou maličkost - měl pádnou ruku. Z výprasků jsme mívaly velká „jelita“. Vzpomínám si na situace, kdy nás maminka volala domů a my jsme hned neuposlechly, tak tatínek vyběhl i s řemenem ven a před dětmi nám dal „co proto“. Nebo jsme dostaly za to, že jsme šly přes trávník, či přeběhly silnici bez rozhlédnutí na obě strany. Když jsme psaly úlohy, stál nad námi jako dráb a pokud jsme napsaly některé písmenko nakřivo nebo pod linkou, uštědřil nám pohlevek se slovy: „ máš to opilé“. Dnes by se sice takové výchově říkalo týrání, ale v té době jsme to tak nebraly – myslely jsme, že to tak musí být, že jsme asi moc zlobily. Když vynechám výprasky, tak byl prima a my ho měly rády. Byl docela zábavný a hrál si s námi (*například nás houpával na kolenou*) a často nás bral na výlety.

Maminka dbala, abychom měly všude pořádek a abychom pomáhaly. Umývaly jsme nádobí, praly jsme (*ručně*), vynášely smetí, věšely prádlo, klepaly koberce (*vysavače nebyly*), umývaly, čistily a krémovaly boty celé rodině, zametaly a umývaly podlahy a schody a jiné práce v domácnosti. Byla to drezůra jako na vojně, ale k něčemu to dobré bylo – byly jsme samostatné. Ještě si vzpomínám na situace, kdy tatínek byl s námi ráno doma a byl čas už odejít do školy, ale my jsme tam nemohly jít dokud nebude umyté a uklizené nádobí. Z tohoto důvodu jsme často se sestrou dostávaly poznámky.

Ze základní školy jsem nastoupila téměř v sedmnácti letech na dvouletý učební obor „Obráběčka kovů“ do Jižních Čech. To byla doba, kdy se naše cesty s mojí sestrou na čas rozdělily. Bydlela jsem na internátě, kde jsem hodně tesknila. Tento obor jsem si však zvolila dobrovolně – bavila mě „strojařina“. První pololetí jsem často marodila díky přechozenému zápalu plic a následnému zánětu ledvin. Mé absence se podepsaly i na mé nechuti k učení. Stále jsem musela dohánět zameškanou látku. Výsledkem bylo vysvědčení s trojkami a čtyřkou z matematiky.

Ve druhém pololetí mě učení začalo bavit. Zvláště technické kreslení, strojírenská technologie, český jazyk, literatura a sloh. Začínala jsem mít jedničky, případně dvojky. I tady jsem byla terčem posměchu a šikany. Možná právě kvůli tomu, že jsem byla jiná. Stále nevyspělá a dětinská. Ostatní holky byť věkem mladší, byly už mnohem více tělesně vyvinuté. Ostatní chodili na diskotéky, do hospody, na čaje, ale mě to táhlo spíše do přírody – k rybníku a do lesa nebo jsem si četla. Byla jsem samotářská – nebyla jsem „společenská“ jako oni. Bavili se na můj účet hlavně z mé naprosté sexuální nezkušenosti.

Z této mé odlišnosti asi pramenilo i jejich chování vůči mně. Brali mně svačiny, posmívali se mi, opisovali domácí úkoly a pod výhrůžkami jsem jim musela kreslit technické rysy a psát referáty. Stále jsem byla ukřivděná a odstrčená. Cítila jsem, že se

mi děje velká nespravedlnost, aniž bych jim k tomu dávala vědomě záminky. Nevěděla jsem si rady. I zde jsem si ale přece našla kamarádku, se kterou i po tolika letech stále udržuji kontakt. Stala se jí jedna silná spolužačka, které se taky mnoho posmívali. Byly jsme naprosto odlišné. Já vyhublá - ona zase při těle. Od druhého pololetí jsem jí hodně pomáhala s učením. Narušené vztahy s ostatními spolužáky přetrvávaly i ve druhém ročníku. V tomto ročníku se můj prospěch ještě více zlepšil. Jako jediná ze třídy jsem se vyučila s vyznamenáním.

Po dvou letech jsem se tedy vyučila a nastoupila do jednoho strojírenského závodu v blízkosti mého bydliště. Zpočátku jako pomocná dělnice, po zapracování a nějaké době dokonce jako vedoucí střediska (*něco jako předák mistrové*). Závod byl rozdělen na několik středisek a každé z nich mělo pod sebou několik dílen.

Přestože jsem měla pracovní postup a práce mě bavila, stále jsem toužila dál studovat. Jednou jsem už dokonce udělala přijímací zkoušky včetně přípravného kurzu na střední strojírenskou průmyslovou školu, ale z mého závodu mi nedali politické doporučení kvůli mému otci, který v roce 1968 na protest proti okupaci vystoupil z KSČ. Velmi mě to ranilo. Dostavila se hořkost a zášť z příkoří a bezpráví.

Asi po šesti letech v tomto závodě se můj zdravotní stav zhoršil (*záchvatové onemocnění*) a musela jsem přejít do družstva invalidů v místě mého bydliště. Zde jsem pracovala něco kolem tří let. Když mně bylo asi 28 – 29 roků, tak mně přiznali plný invalidní důchod. Bránila jsem se tomu, ale nedalo se nic dělat. Znovu se markantně projevila původní poporodní diagnóza – „Dětská mozková obrna“. Rok jsem strávila v nemocnici. Měla jsem bezvládné a ochrnuté nohy.

Během mé další životní etapy jsem se s tímto stavem odmítala smířit a i přes negativní prognózy lékařů jsem nohy vlastní vůlí částečně rozhýbala. I tak jsem dostala dvě francouzské hole a později, když se množily mé pády a následné otřesy mozku a zlomeniny (*16 krát otřes mozku a 13 krát zlomenina ruky*), i invalidní vozík.

Když jsem se už smířila s tím, že už nebudu pracovat, tak jsem se rozhodla, že budu studovat. Jela jsem do Pedagogicko-psychologické poradny do Brna, kde mi po různých testech doporučili studium jazyků. Přihlásila jsem se na studium němčiny se zaměřením na cestovní ruch na jazykové škole. Němčina mě velmi bavila. Poslední rok z mého šestiletého studia jsem však už z důvodu nemoci nedokončila a proto jsem ani nešla na státní zkoušku.

Otázka 2:

„Proč jste se stala křesťankou? Kdo a co Vás k tomu vedlo“.

Odpověď 2:

Když jsem při své nemoci ležela zase v nemocnici, ležela se mnou na pokoji jedna křesťanka, která mi hodně vyprávěla o Pánu Bohu. Protože byla velmi hodná,

nechtěla jsem jí odporovat. Její řeči jsem ale „pouštěla jedním uchem tam a druhým ven“. Jednou mi ale půjčila útlou knížečku s názvem „Ježíš“ podle stejnojmenného filmu s příběhem podle Lukášova evangelia. Abych ji neurazila, slíbila jsem jí, že si ji přečtu, ale chtěla jsem ji jen tak letmo přeletět a předstírat, že čtu. Nevěřila jsem, že existuje nějaký Bůh nebo Ježíš. Byl to pro mě výmysl. Knížku jsem strčila pod polštář.

Ta knížka pod mým polštářem mi ale nedala pokoj a zvědavost byla silnější než odpor ke všemu, co se týkalo Boha. Když paní vedle usnula, tak jsem ji zpod polštáře vytáhla a otevřela na první stránce. Snažila jsem se číst první řádky, ale nějak mi to nešlo. Proto jsem jí jen tak listovala, když mě upoutaly fotografie ze stejnojmenného filmu. Ty obrázky byly natolik poutavé, že jsem se chtěla dovědět více. Znovu jsem se tedy vrátila na první stranu s tím, že si z ní přečtu jen začátek, prostředek a konec a pak ji vrátím. Ovšem tak jsem se do ní začetla, že jsem ji naráz pročetla od začátku až do konce.

Po propuštění z nemocnice jsem se dověděla, že stejnojmenný film dávají v kině. Má zvědavost byla natolik veliká, že jsem na něj chtěla jít. Přemluvila jsem tedy svou maminku a šly jsme. Obě dvě jsme jej shlédly. Velmi silně na mě zapůsobil – uvěřila jsem, že Ježíš skutečně v minulosti žil. V té době jsem si ho ale vůbec nedávala do vztahu s Bohem a už vůbec ne, že by mohl být živý i dnes.

Nedlouho po tom jsem ve městě sháněla nějakou encyklopedickou knihu a uviděla venkovního prodavače knih se stolkem. V domnění, že bych ji tam mohla sehnat, jsem k němu zamířila. Když jsem však přišla blíž, uviděla jsem stolec plný Biblií a jiných křesťanských knih. Otočila jsem se a byla na odchodu, když mě ten prodavač s úsměvem pozdravil, oslovil a dal se se mnou do řeči. Byl mi sympatický a nechtěla jsem ho zklamat svým odchodem a tak jsem poslouchala. Zeptal se mě zda, věřím v Boha, znám Bibli, co si myslím o věřících apod. Chvíli jsme si povídali a on mi dal pozvánku na jejich shromáždění.

Asi měsíc jsem odolávala a měla pozvánku připíchnutou na nástěnce - stále na očích. Nechtěla jsem tam jít. V tomto období jsem se s tímto člověkem potkala ještě dvakrát. Krátce jsme si popovídali a rozešli jsme se. Začal ve mně velký boj „MÁM či NEMÁM“ tam jít. Asi za měsíc (*v dubnu 1993*) zvědavost ve mně převládla a já se tam na svém vozíku vypravila. Po cestě na toto shromáždění jsem opět potkala tohoto „prodavače knih“ s kytarou v ruce. Mířil také tam. Když jsme dorazili, byli jsme tam sami. Po nějaké chvíli přišly ještě dvě starší ženy. Velmi mě překvapilo, že jsme už všichni. Má představa shromáždění souvisela se zaplněným sálem.

Z prodavače knih se vyklubal kazatel Apoštolské církve. Začal číst z Bible, o které jsem se domnívala, že je to modlitební kniha. Biblický příběh mě velmi zaujal.

Potom zavřel Bibli a začal o tomto příběhu blíže vykládat. To se mi moc líbilo. Byl to příběh mluvící přímo ke mně. Byla jsem nadšená. Po skončení výkladu vybalil kytaru a začali jsme zpívat rytmické křesťanské písničky a při tom tleskat. Jenomže pak se začali modlit. Nevěděla jsem co dělat. Bylo mi trapně. Shromáždění skončilo.

Domů jsem přišla plná smíšených dojmů. Pocity radosti, nadšení s pocity trapnosti. Přemýšlela jsem, že tam příště už nepůjdu. Odehrával se ve mně velký boj. Nevěřící kamarádku jsem žádala o radu, co si počít. Nechtěla jsem být křesťankou ani slyšet více o Bohu. Ale po týdnu mě tam opět něco vábilo. Zvítězila zvědavost na nový příběh a písničky. Opět se střídaly smíšené pocity, ale byla jsem již radostnější. Od té doby jsem tam začala chodit pravidelně. Něco mě tam stále přitahovalo.

Otázka 3:

„Popište fenomén Vaší zkušenosti (Váš prožitek) kdy jste se stala křesťankou – tzn. zkušenost popisovanou v Bibli jako znovuzrození“ (či zkušenost kdy jste „znovuodevzdala“ svůj život Bohu)“.

Odpověď 3:

Od Boha jsem si však stále udržovala bezpečný odstup. Téměř celé prázdniny jsem byla na táborech a různých akcích – zajímala jsem se a doposud zajímám o skauting a tramping. Mezi tyto křesťany jsem přišla až v polovině srpna. Kazatel se mě tam zeptal, zda jsem přijala Ježíše Krista do svého srdce jako svého Spasitele. Odpověděla jsem „ANO“, ale jen abych kazatele nezklamala. Ve skutečnosti se tak nestalo. Jelikož si myslel, že můj život už patří Ježíši Kristu, nabídl mi přijmout křest ve vodě. Lekla jsem se toho, ale souhlasila. Koncem prázdnin jsem se s dalšími patnácti ženami nechala v řece Dyji pokřtít. Nebyla jsem ovšem ještě plně rozhodnuta stát se křesťankou.

Ten den se děly velmi zvláštní věci. Byl nádherný slunečný den, ale před křtem se zatáhlo a začalo poprchávat. Při společných modlitbách se však náhle mraky rozestoupily a vysvitlo nádherně sluníčko. Při cestě na křest jsem také měla bolesti v břiše (*důsledek zánětu močových cest*), a když ani při zpáteční cestě bolest neustupovala, jela jsem do města na pohotovost. Avšak před nemocnicí jsem si s velkým údivem uvědomila, že žádnou bolest už necítím. Naopak radost a euforie zaplavily mé srdce. Tu jsem poznala, že Bůh u mě nadpřirozeně zasáhl. Že to nebyla jen nějaká „náhoda“, ale Boží zázrak. Až od této chvíle jsem se stala „Bohu odevzdanou“ – tzn. křesťankou. Začala jsem se modlit k Bohu, číst o něm v Bibli a navštěvovat pravidelná shromáždění křesťanů.

Otázka 4:

„Jaký byl a je Váš život jakožto znovuzrozené křesťanky? Co Vám křesťanství přineslo, přináší a co Vám naopak vzalo? Porovnejte svůj život

před tím, než jste se znovuzrodila, a po něm – v čem je stejný a v čem je jiný (zejména v oblasti chování, názorů a hodnot, pocitů, potřeb a motivů, znalostí, vnímání sebe sama i okolního světa, rodinných poměrů, demografických a v dalších kontextově významných oblastech)“.

Odpověď 4:

Od této chvíle se můj život významně změnil. Bylo to naprosto něco jiného, než co jsem doposud zažívala a znala. Všichni mě brali a milovali takovou jaká jsem - přijali mě i s mým handicapem. Srdečně a upřímně mi podávali ruce; neubližovali mně; brali mě mezi sebe; všichni se mi snažili nějak pomoci; pomáhali mně do schodů; zajímali se o mě; nenechávali mě stranou. Síla jejich lásky mě rozplakala. Skrze jejich lásku jsem poznala i lásku, kterou má ke mně Bůh. Získala jsem skvělé přátele. Tato láska postupně rozpouštěla dřívější zranění a křivdy takovým způsobem, že jsem dokázala všem, kteří se na mně tolik provinili, že srdce odpustit. Jen díky této lásce jsem dokázala lidi milovat.

Získala jsem také naději do své budoucnosti. Časné i té věčné. Před tím, než jsem uvěřila, jsem sice věřila, že možná po smrti něco existuje, ale představovala jsem si to něco jako reinkarnaci. Nyní však vím, že mě díky Ježíši Kristu, který mě tolik miluje, že umíral na kříži za všechny mé hříchy, čeká po smrti nový život s Bohem „v nebi“. Čeká mě něco krásného na co se už teď můžu těšit. Mám však také naději i po zbytek svého života tu na zemi. Krize a problémy sice řeším stále, ale teď už vím, že se o mě Bůh stará a postará i v budoucnu.

I teď sice někdy mívám pocity osamění - zvláště pokud se v noci probudím, a i jinak klesám, ale ve všech těchto chvílích upírám se v naději na něho a on mi dodává nových sil. Zrovna před nedávnem jsem procházela těžkým obdobím, kdy jsem se starala o svou maminku po prodělané těžké mozkové příhodě. Ležela v nemocnici se zavřenýma očima a už nepřijímala ani potravu. Zdálo se mi, že se jí zde nedostává patřičné péče, a proto jsem si ji vzala k sobě domů. Vyžadovala téměř nepřetržitou péči a starost. Přes den mi s ní pomáhala pečovatelka. Starostlivost o ni mi zabírala všechnen můj čas – byla jsem strašně nevyspalá. Dlouho jsem s ní mluvila a motivovala k životu, krmila jsem ji trubičkou, umývala, převlékala, modlila se za ni apod. Po čtyřech měsících této péče se pomalu začala vracet k životu – začala sama jíst a pít, mluvit a chodit. Jen Bůh mi dal sílu vydržet takovou zátěž.

Hodně sil a energie získávám od Boha také při práci s dětmi - vyučuji v Apoštolské církvi v dětské besídce. Tato práce mě velmi povzbuzuje a baví. Baví mě vymýšlet nové a nové pro děti zábavné a motivující způsoby výuky. Dává mi sílu vidět, jak tyto děti pod mým vedením duchovně rostou. Z malých dětí, které jsem kdysi učila, se za čas stali mladí lidé, kteří se aktivně zapojují do křesťanského života naší církve.

6) Rozhovor – středa 11.2.2009 v 15,00 hod.

Otázka 1:

„Jaký byl Váš život před tím, než jste se stala křesťankou – tzn. před zkušeností, kterou Bible nazývá znovuzrozením (zejména v oblasti: chování, názorů a hodnot, pocitů, potřeb a motivů, znalostí, vnímání sebe sama i okolního světa, rodinných poměrů, demografických a v dalších kontextově významných oblastech)“.

Odpověď 1:

Narodila jsem se v roce 1963 jako poslední ze šesti dětí. Mamka mě měla ve třiceti osmi letech (*sourozenci starší o 18, 16, 10, 9 a 7 let*). Bydleli jsme na vesnici. Rodičům mnoho času zabírala práce, proto mě vychovávali starší sourozenci. Z těchto důvodů jsem ani s rodiči neměla důvěrnější vztah – nenašli jsme k sobě cestu. Poněvadž sourozenci mě museli hlídávat, i tento vztah nebyl o mnoho lepší – jen z povinnosti.

K víře jsem nebyla nikdy vychovávána – otec byl komunista a mamka nesměla kvůli tomu chodit do kostela. Prošla jsem snad všemi výchovnými institucemi od jeslí, školky, přes školu a učiliště s internátem. Byla jsem takové normální dítě navyklé na samostatnost. Když jsem chtěla v první třídě chodit do náboženství protože tam dostávali bonbóny a barevné obrázky, velmi se mě dotklo, když jsem tam nesměla z důvodu stranické příslušnosti mého otce. Na základní škole mě kromě tělocviku nic jiného nebavilo. Život jsem brala tak jak šel.

Od období mezi desátým až třináctým rokem, kdy byla má matka často nemocná, mě vychovával můj o šestnáct let starší bratr. Způsob jeho výchovy by se dnes dal nazvat týráním. Pokud jsem došla domů pozdě, dostala jsem od něj pár facek a šla bez jídla spát. I když mi bylo již asi patnáct let, hodně mě hlídal a nikam mě nechtěl navečer pouštět. Utíkala jsem mu za ostatními (*partou kluků a holek*). Venku jsme spolu hrávali různé hry, „hoňku“, „schovku“, „kecali“ jsme. Nerada na jeho výchovu vzpomínám. Abych nebyla v kolektivu poslední, snažila jsem se vyniknout ve sportovních hrách.

O tom, kam jít ze základní školy, jsem moc nepřemýšlela – bylo mi to jedno. Hlavně někam z domu na internát. Moje nejlepší kamarádka šla na vinohradnické učiliště, tak jsem šla taky. Ve škole jsem byla spokojená. Byla jsem mezi svými vrstevničky a co mi zakazovali, to jsem si teď užívala plnými doušky. Začali jsme pít, kouřit, navštěvovat hospody, diskotéky, čaje. Doma jsem byla hodná, ale „venku“ jsem si užívala. Učení jsem se na učilišti příliš nevěnovala. Závodně jsem běhávala, proto učitelé nade mnou přivírali oči. Ulívala jsem se. Když jsme jeli na závody, nemuseli jsme do školy a to mi vyhovovalo.

Učiliště jsem dokončila po třech a půl letech. Ještě před jeho ukončením jsem se vdala za svého spolužáka z učiliště – čekali jsme dítě. Manžel čtyři měsíce po narození nejstaršího syna musel na dva roky (*nasluhoval ještě 1 měsíc navíc*) na vojnu. Po příchodu manžela z vojny jsme koupili na vesnici byt, ve kterém jsme bydleli dva roky. Mezitím jsme začali stavět rodinný dům. Během jeho stavby (*1,5 roku*) se nám narodili další dva synové. V roce 1988 jsme se stěhovali do „nového“

Naše manželství bylo normální a spokojené. I když jsme se občas i pohádali, měli jsme pěkný vztah. Vždycky jsme si všechno říkali – jednali jsme spolu „na rovinu“. V rodině jsem vládla já. Organizovala jsem chod celé rodiny. Manžel dělal v zemědělském družstvu. V období sezóny tam byl od rána do večera. Aby toho nebylo málo, začal v roce 1991 podnikat (*měl takový malý obchůdek*). To už býval pryč i o víkendech. Od roku 1992 jsem u něj začala v obchodě dělat prodavačku.

Otázka 2:

„Proč jste se stala křesťankou? Kdo a co Vás k tomu vedlo“.

Odpověď 2:

V roce 1993 jsem na svém manželovi poznala, že se změnil. Byl milý, přestal nadávat, říkal, že už chce přestat kouřit a asi 1 týdně odcházel na nějaké schůzky křesťanů. Manžel mi to zdůvodnil tím, že přijal Ježíše Krista do svého života a že ho chce následovat. Reagovala jsem se strachem, abych o něj nepřišla (*pokud by to byla sekta*). Cítila jsem, že se se mnou něco děje, když se za mě manžel spolu s ostatními křesťany modlili. Bála jsem se změny, která by mě mohla zasáhnout.

Zakazovala jsem manželovi chodit na tyto schůzky. Říkala jsem mu, aby raději chodil do hospody než mezi křesťany. Nebo jsem mu navrhovala, abychom chodili do tradičního katolického kostela. V těchto kostelech jsem poznala, že se mě tu nic nedotýká. Nepůsobilo tu na mě nic, co by mohlo vyvolat nějakou změnu. I přes mé zákazy manžel dále navštěvoval tato společná shromáždění křesťanů. Někakou dobu se toto napětí mezi námi stupňovalo.

Asi po půl roce, co tam začal chodit, jsem mu dala podmínku. Buď tam přestane chodit, nebo se s ním rozvedu. Manžel pod touto hrozbou povolil a přestal navštěvovat tyto „křesťanské akce“. Jak mi později řekl, myslel si, že to zvládne i bez nich - že se bude za mě modlit a číst Bibli sám. Psalo se jaro 1994. Přestali jsme provozovat obchod a našli jsme si každý jinou práci. Manželství se zase začalo vracet do starých vyjetých kolejí. Bylo vše při starém – manžel nikde nechodil a byl „klid“. Já jsem Boha nikdy nehledala a ani nechtěla. Až do roku 1996 se nic zvláštního nestalo.

V roce 1996 nám naboural kombajn naše auto – bylo na „odpis“. Chtěli jsme si koupit staršího favorita, ale neměli jsme na něj peníze. Na inzerát jsme poznali tři podnikatele, kteří chtěli začít v něčem podnikat. Potřebovali si půjčit 200000 Kč

a protože od banky je nesehnali, domluvili se s jedním člověkem (*lichvářem*), že jim tento obnos půjčí. Tyto podnikatelé ovšem neměli čím ručit, proto slíbili 10% z této částky (*tj. 20000 Kč*) tomu, kdo se tomuto lichváři zaručí svou nemovitostí. My jsme na tyto podmínky přistoupili. O všem byla (*mezi námi, podnikatelem a lichvářem*) sepsána písemná smlouva. Půjčka (*a tedy i ručení naším domem*) byla maximálně na čtyři měsíce – nejpozději ke konci roku 1996 měla být splacena.

Podnikatelé však neměli na splacení půjčky – podnikatelský plán jim nevyšel a lidé od lichváře přijeli za námi, abychom my zaplatili místo nich. Ale už ne 200000Kč, ale jednou tolik 400000 Kč. My jsme tolik peněz neměli. Jinak bychom je zaplatili. Nevěděli jsme ani od koho si půjčit. Obrátili jsme se na policii i právníky. Lichvář měl ale smlouvu dobře ošetřenou a nedalo se nic dělat. Lichvář k nám stále posílal své lidi a trval na zaplacení nebo našem vystěhování, aby mohl náš dům prodat.

V těchto několika měsících, kdy se podnikatelé neměli ani přes naše velmi časté telefonní hovory a osobní schůzky k placení, byl na nás tlak již tak obrovský, že jsem souhlasila, abychom zavolali bratrovi mého manžele, který byl Bohu odevzdaný křesťan, aby se s námi za tuto situaci modlil. Já sama jsem byla v situaci, kdy jsem si říkala, že jestli nepomůže Bůh tak už nikdo.

Otázka 3:

„Popište fenomén Vaší zkušenosti (*Váš prožitek*) kdy jste se stala křesťankou – tzn. zkušenost popisovanou v Bibli jako znovuzrození“ (*či zkušenost kdy jste „znovuodevzdala“ svůj život Bohu*)“.

Odpověď 3:

Manželův bratr přijel 1.1.1997 i s pastorem křesťanského sboru kam chodil a společně jsme se modlili. Oba dva nám říkali, že pokud chceme, aby Bůh začal v naší situaci působit, musíme Mu vydat i své životy. Já věděla, že to platí o mně, protože manžel již svůj život Bohu vydal (*i když od něj pooděšel*). Protože jsem nevěděla, jak se modlí, tak mi půjčili Bibli a ukázali mi zde pasáže, kde bylo napsáno, co má udělat ten, který chce Ježíše Krista přijmout do svého života. Já jsem tak také učinila.

Otázka 4:

„Jaký byl a je Váš život jakožto znovuzrozené křesťanky? Co Vám křesťanství přineslo, přináší a co Vám naopak vzalo? Porovnejte svůj život před tím, než jste se znovuzrodila, a po něm – v čem je stejný a v čem je jiný (*zejména v oblasti chování, názorů a hodnot, pocitů, potřeb a motivů, znalostí, vnímání sebe sama i okolního světa, rodinných poměrů, demografických a v dalších kontextově významných oblastech*)“.

Odpověď 4:

Touto situací jsem byla vlastně donucena, abych hledala Boha. Pokud jsem tedy chtěla, aby Bůh začal v situaci s naším domem něco dělat. Začali jsme společně i s dětmi navštěvovat křesťanskou církev, kam původně manžel chodil. Pastora zde dělal již zmiňovaný člověk, který se za nás i s mým švagrem modlil a který mě také vedl k vydání se Bohu. Toto byl počátek mé cesty s Bohem. Od té doby jsem jej stále více a více poznávala.

Po necelém půl roce od vypršení lhůty ke splacení půjčky nám podnikatelé přinesli jako splacení dluhu 600000 Kč. Lichváři to ale nestačilo. Mezitím totiž úroky stouply na 850000 Kč. Poněvadž jsme tyto peníze my ani podnikatelé neměli, stalo se to, že jsme se koncem června, kdy kluci přišli s vysvědčením ze školy, museli vystěhovat. Odcházeli jsme každý jen s igelitkou s nejdůležitějšími věcmi a baťůžkem na zádech. Nejdříve jsme šli k mým rodičům, kteří vůbec o ničem nevěděli. Po týdnu u mých rodičů jsme se přestěhovali (*lépe řečeno přešli jsme*) k rodičům manželovým. Naše vztahy s manželem se touto krizí ještě více utužily. Společně jsme spoléhali na Boží pomoc. Byli jsme vystěhovaní asi půl roku.

V této době jsem stále více poznávala Boha, který se nás stále zastával a dělal velké zázraky. Například o náš dům měl zájem nějaký kupec, který ho chtěl od lichváře koupit, jenomže se asi dva měsíce nemohli na katastrálním úřadu najít doklady o našem domě. Jiným zázrakem bylo to, že když jsme měli v Praze schůzku s jedním z podnikatelů, a nebyl na sjednaném místě, jsme na něj úplným zázrakem v Praze natrefili. Nebo to, že se po celých šest měsíců nepodařilo lichváři náš dům prodat, i když byl zánovní a stojí na lukrativním místě. Během této doby se mi také stalo, že třikrát jsem slyšela Boha, jak ke mně promluvil tato slova: „Ty se tam vrátíš“. Můj manžel měl zase ve spánku od Boha vidění, ve kterém viděl ciferník hodin, na kterých bylo za pět minut dvanáct. Mysleli jsme si, že nám tím Bůh ukazuje nějaký důležitý čas.

Nakonec to nebyl čas, ale datum. Bylo přesně 11.12.1997 kdy jsme se mohli nastěhovat zpátky do svého domu. Lichváři jsme dali jeho 850000 Kč a on nám vrátil dům se slovy „Toto je můj první případ, kdy se do domu, který jsem již vlastnil, vrátili jeho původní majitelé“. Z peněz, které jsme předali lichváři, bylo 600000 Kč od podnikatelů, 50 000 Kč dostal manžel jako vyrovnání od svého bratra a zbylých 200000 Kč jsme si půjčili. Po týdnu však nám i těchto 200000 Kč „naši podnikatelé“ přivezli a my jsme jimi splatili svou půjčku.

Celou tuto, pro nás tak těžkou dobu, se za nás známí i neznámí křesťané modlili. A stal se zázrak – nelze to říct jinak Od této doby se více a více spoléháme na Boha s důvěrou, že nám pomůže v každé věci. Během mého dvanáctiletého života s Bohem jsem zažila já i celá má rodina nespočet zázraků - včetně zázraku vydání se našich synů Bohu. Skutečnost, že jsem se stala křesťankou, ovlivnila a stále ovlivňuje všechny

oblasti mého života. Nedokáží vyjádřit svou vděčnost Bohu, který na mě má vždycky čas (*na rozdíl od mých rodičů*), vždycky slyší a stará se, i když není lidského východiska.

S manželem pravidelně navštěvujeme bohoslužby. Manžel hraje ve chválicí skupině, stejně tak jako naši dva synové a snacha. Já mám zase na starosti sborovou křesťanskou knihovnu a prodej knih. Bůh mě naprosto změnil a stále ještě i mění. Ze své lásky mi všechno odpustil, protože jeho syn Ježíš Kristus umíral za mé hříchy na kříži. Bůh změnil také můj panovačný postoj, kdy jsem dirigovala svou rodinu. Stala jsem se pokornější a bez nadávání. Bůh nás také i s manželem a v téže minutě, po modlitbě pastora, zázrakem osvobodil z kouření. Zázrakem je také i obnovení našich narušených vztahů s manželovými rodiči. Dokonce i se svým prostředním bratrem, který byl při mé výchově takový tvrdý, vycházím v dobrém a necítím vůči němu zášť. Ta věc, která mi na manželově obrácení tak vadila, totiž, že byl tak jemný a milý, se projevila i na mně, která byla vždycky tak velmi tvrdá k sobě i svému okolí.

Svého rozhodnutí vydat se Bohu ani v nejmenším nelituji. Plánujeme s manželem svůj život na Božích principech a Bůh na nás sesílá své požehnání ve všech oblastech našeho života. V oblasti morální, duchovní i hmotného zabezpečení. Začali jsme s manželem znovu podnikat. Zde zaměstnáváme i své dva nejstarší syny. Podotýkám, že církev, do které chodíme, není žádnou sektou, ale jednou z mnoha křesťanských státěm registrovaných církví, zakládající své učení na Bibli a jejímž středem je evangelium – radostná zpráva o smrti Ježíše Krista za naše hříchy a jeho zmrtvýchvstání. Na svém životě jsem poznala, že nikdo není u Boha beznadějný případ – každého, kdo se Ježíši odevzdá a poslouchá jej, začne proměňovat ke své podobě. Okolí nás má sice za podivíny, ale my víme, komu jsme uvěřili a komu patříme.

7) Rozhovor – čtvrtek 12.2.2009 v 19,30 hod.

Otázka 1:

„Jaký byl Váš život před tím, než jste se stala křesťankou – tzn. před zkušeností, kterou Bible nazývá znovuzrozením (*zejména v oblasti: chování, názorů a hodnot, pocitů, potřeb a motivů, znalostí, vnímání sebe sama i okolního světa, rodinných poměrů, demografických a v dalších kontextově významných oblastech*)“.

Odpověď 1:

Narodila jsem se v roce 1974 jako nejstarší ze tří sester (*jsem starší o tři resp. sedm let*). Vyrůstala jsem v materialistické rodině. Tatínek byl v armádě a zastáncem marxismu – leninismu. V naší rodině se na téma „Bůh“ mluvit nesmělo. Když jsme bydleli s matčinou maminkou (*do mých deseti let*), která byla evangelička, byla

mezi otcem a babičkou dohoda, že o Bohu s námi mluvit nebude. I přesto to nějak zařídila a byly jsme všechny tři tajně pokřtěny. Otec o tom nevěděl a myslím že ani maminka ne. Dověděla jsem se o tom až v dospělosti. Co si však pamatuji, že babička měla velkou černou Bibli a občas jsem se jí něco zeptala i o Bohu. Také vím, že se modlívala.

V dětském kolektivu jsem trpěla už od školky. Do té doby jsem měla maminku pro sebe, ale potom jsem musela zůstat bez ní. Když mě tam maminka nechala, velmi jsem plakávala. Nerada jsem také hrávala společenské hry. Nelíbilo se mi být středem pozornosti. Trpěla jsem alergií – sennou rýmou. Z tohoto důvodu jsem musela v sedmi letech na měsíc do ozdravovny. Ale když tam po čtrnácti dnech přijel tatínek a viděl, že tam trpím (*našel mě schovanou před ostatními ve skříni*), tak mě vzal domů.

Stejně tak jsem trpěla i ve školním kolektivu. Skutečnosti, že jsem se stranila kolektivu napomohlo i to, že jsme se během základní školy dvakrát stěhovali a třikrát jsem musela měnit školu. Nerada jsem hrála míčové hry, nevěřila jsem si. Domnívám se, že to bylo výchovou mého otce – byl perfekcionista. Nikdy nás neuměl ocenit. Školní učivo jsem hravě zvládala. Měla jsem vynikající výsledky. Chodívala jsem do výtvarného kroužku, kde jsem vyhrávala různé ceny. Navštěvovala jsem i hudební školu. Nerada jsem ve škole „vyčnívala“. Nedalo se však tomu zabránit. Krásně jsem četla a recitovala (*i na „vítání občánků“*). Učitelky mě měly rády. Byla jsem poslušná, šikovná a hodná.

Stále jsem měla pocit, že pokud se chci zalíbit – hlavně otcí, musím něco dokázat. Maminka byla velmi klidná – rodiče se skutečně našli. Vycházeli spolu moc pěkně, i když byl otec cholerik, bazírující na každé maličkosti. Byl dost velký manipulátor, upovídaný a stěžující si, že ho nikdo neposlouchá. Od narození prostřední sestry jsme (*se sestrou*) mezi sebou dost soupeřily. Snad to bylo tím, že do jejího narození jsem byla středem pozornosti a poté jsem si musela pozornost rodičů vydobýt. Dodnes máme se sestrou rezervované vztahy, i když se máme rády. S nejmladší sestrou jsem vycházela vždy v pohodě.

Lumpárny jsem neprováděla. Mou největší lumpárnou ve školních letech bylo, když jsme s kamarádkou přešly řeku po vnitřní straně mostu (*za zábradlím*). Nebo když jsme podlezi s kamarádkou a dvěma kamarády v šesté třídě plot vojenského prostoru, abychom se zde vykoupli v rybníce a museli jsme utéci před strážným. Jinak jsem byla poslušná a nedovolila si vůči rodičům či jiným autoritám odmlouvat

Odmalička jsem chtěla být paní učitelkou. Ale mezi sedmou a osmou třídou jsem si to rozmyslela. Namluvila jsem si, že učitelky musí učit stále to stejné, a to že by mě určitě nebavilo. Nakonec jsem šla na místní gymnázium. Když jsem byla na gymnáziu, proběhla „Sametová revoluce“. Téměř celá škola šla stávkovat. Z naší

třídy jsme se neúčastnily jen já a jedna spolužačka. Zůstaly jsme ve studovně. Otec říkal, že studenti jsou zmanipulovaní a já neznala názory oponentů.

Po revoluci se otevřely hranice a začal se měnit i přístup učitelů – bylo svobodnější myšlení. Začala jsem se zajímat o smysl života – proč tady jsem, zda je nějaký Bůh, apod. Ve filosofii jsme probírali různé náboženské směry s různými pohledy na Boha. Já si jen říkala: „Co to je za Boha, když se k němu může člověk dopracovat tak namáhavou cestou?“. Připadalo mi to velmi složité. V duchu jsem si říkala: „Cesta k Bohu přece musí být přímá, otevřená pro všechny kategorie lidí - děti i staré, vzdělané i nevzdělané, ...“. Začal mě zajímat okultní svět. Začala jsem číst horoskopy, snáře, zajímala se o věštění. Četla jsem Dänikena, ale nic mi to nepřineslo. Kostely jsem neměla ráda, vnějškově byly monstrózní, okázalé, smrdělo mi to tam a obsahem byly mše přitažené, obřadnické, nemelodické. Říkala jsem si: „Toto přece nemůže Bůh chtít“. Odrazovalo mě to.

Na gymnáziu jsem stále měla dobré výsledky – bojovala jsem jen s matematikou a fyzikou. Dělal jsem tanec – dost jsme tam dřeli. Doma jsem dělala poslušnou dcerku a hodně jsem se učila. Rodiče mě drželi zkrátka. I přesto jsem s kamarádkou, která nebyla tak poslušná autorit, chodily tajně na diskotéky. Za zády rodičů jsem se chovala jinak. Lhala jsem, ale mamka většinou na vše přišla. Jednou jsem řekla, že jedeme s třídou stanovat a já jsem zatím byla s mým klukem.

V té době jsem se snažila zalíbit svým vrstevníkům. Asi v šestnácti či sedmnácti letech jsem se bála citového zranění, a proto jsem se rozhodla, že než abych byla zraněna já, budu raději zraňovat druhé. Začala jsem si zahrávat s city mladých mužů – na diskotéce jsem si s nimi zatancovala, nechala si poplatit, vyprovodit, dělalo mi dobře poslouchat jejich obdivné řeči a na druhý týden jsem to zase zkoušela u jiných. Mnohým jsem velmi ublížila, ale mě to bylo jedno. Byla to má obrana před zraněním. Byla jsem spokojená. Vyhovovalo mně to – měla jsem obdiv ostatních. V osmnácti letech jsem se dostala na filosofickou fakultu.

O prázdninách jsem poznala jednoho mladého muže. Zvláštní na něm bylo to, že se mi vzhledem na první pohled nelíbil, ale bylo velmi zajímavé si s ním povídat. Byl ke mně upřímný. Scházeli jsme se, vozil mě na kole, trávili jsme spolu docela dost času. Asi po třech týdnech mi řekl, že do mě nevidí, že jsem zavřená jako pěst – jako nějaká princezna. To byla moje obrana před zraněním. Tím, že mi to řekl, jsem se postupně začala otvírat. O prázdninách jsme spolu trávili téměř každý den. Nebydleli jsme spolu, ale žili jsme spolu jako manželé. Byl vyznavačem „heavy metalu“. Nosil dlouhé vlasy, riflovou bundu s lebkou na zádech. Zkrátka „divnej týpek“.

Po prázdninách jsem odešla do prvního ročníku na vysokou a on na nástavbu. Přes týden jsme byli od sebe odloučení, zato přes víkendy jsme si to vynahrazovali.

Trávili jsme spolu bouřlivé víkendy. Vždy jsem se na víkendy velmi těšila. Obdivoval mě. Vždy říkal jak se mě těšil. Na vysoké škole jsme se v našem kruhu („angličtina, ruština“) často scházeli k alkoholickým večírkům, při kterých se pil nezřízeně alkohol. Také já jsem se zde několikrát strašně opila.

Otázka 2:

„Proč jste se stala křesťankou? Kdo a co Vás k tomu vedlo“.

Odpověď 2:

Na jaře 1993 se něco stalo. Můj přítel mi na našich schůzkách říkal, že má spolužáka, který mu čte z Bible. Celý čas, co jsme spolu trávili, mluvil o příbězích z Bible. To bylo něco na mé ego. Na jednu stranu mě to odpuzovalo a na straně druhé zase přitahovalo. Mluvil odlehčeným způsobem. Bylo to živé a mluvilo to do mého života. O společných víkendech bral kytaru a zpíval o Ježíši. Byly to moderní, rytmické písničky, které měly smysl a obsah. Ten kluk se úplně změnil. Nejenom svou vizáž (*už bez smrtek a koster*), ale i své hodnoty. Dokonce vyházal všechny své kazety s metalovou hudbou. Byl úplně jiný, než jsem ho poznala. Říkala jsem si: „Jestli Bůh dokáže toto s člověkem, tak takového Boha chci taky“. Na jeho životě jsem viděla, že to „něco“, co má on, bych chtěla taky. Tím „něco“ byla vnitřní proměna a svoboda ve vztahu k Bohu.

Vtom jsem však dostala od něj velkou ránu. Řekl mi, abychom už nežili spolu jako manželé, když jimi ještě nejsme. Já si myslela, že mě už nemá rád – že je to na rozchod. On mě však ujistil, že mě miluje, ale chce poslechnout Boží Slovo. A já na to přistoupila. Říkal mi, abych začala číst Bibli, tak jsem začala číst velkou černou Bibli po babičce. Také mi poradil před jejím čtením poprosit Ducha Svatého, aby mi čtené pasáže osvětloval. Postupně jsem stále víc začínala rozumět Božímu plánu pro můj život.

Poznala jsem a přijala jsem mnoho konkrétních slov z Bible do mé situace. Zvláště ke mně promluvilo jedno konkrétní Boží Slovo: „Není již žádného odsouzení pro ty, kteří jsou v Kristu Ježíši“ - můžu i chybovat či zakopnout a přesto mě Bůh miluje. Bůh není chladný perfekcionista (*jako můj biologický tatínek*). On je odpouštějící a milující bez výhrad. Byla jsem přijímaná taková jaká jsem.

Můj přítel mě brávil sebou na křesťanské konferenci do jedné velmi otevřené a živé církve. Co jsem viděla na vlastní oči mě velmi zasáhlo. Zejména pokoj, radost a svoboda s jakou chválili Boha. Nikdo jim nic nepředepisoval co a kdy mají dělat - žádná liturgie. Kdo chtěl, tak stál, někteří se zvednutýma rukama – druzí bez, další zase seděli. Vše v naprosté svobodě a bez ostychu. Avšak od chvíle, kdy jsem rodičům řekla, s kým jsem přišla do styku, jsem musela s nimi bojovat o každou křesťanskou konferenci, na kterou jsme chtěli jet.

Otázka 3:

„Popište fenomén Vaší zkušenosti (Váš prožitek) kdy jste se stala křesťankou – tzn. zkušenost popisovanou v Bibli jako znovuzrození“ (či zkušenost kdy jste „znovuodevzdala“ svůj život Bohu)“.

Odpověď 3:

V roce 1995 jsem se po návštěvě jedné z těchto konferencí rozhodla vydat Ježíši Kristu celý svůj život – stát se křesťankou. Zavřela jsem se do svého pokojíku a řekla jsem Pánu Ježíši Kristu, že mu chci patřit a že ho prosím, aby mi odpustil jak jsem doposud žila. Uvěřila jsem, že Ježíš umíral na kříži i za mě (*místo mně*), jsem milovaná a nemusím to nikomu dokazovat. Ten kluk, se kterým jsem chodila, mě potom zavedl za pastorem místní církve „Křesťanské společenství“ a nedlouho potom jsem se na demonstraci toho, že Mu (*Ježíši*) patřím, nechala v bazénu pokřtít.

Otázka 4:

„Jaký byl a je Váš život jakožto znovuzrozené křesťanky? Co Vám křesťanství přineslo, přináší a co Vám naopak vzalo? Porovnejte svůj život před tím, než jste se znovuzrodila, a po něm – v čem je stejný a v čem je jiný (zejména v oblasti chování, názorů a hodnot, pocitů, potřeb a motivů, znalostí, vnímání sebe sama i okolního světa, rodinných poměrů, demografických a v dalších kontextově významných oblastech)“.

Odpověď 4:

Od té doby můj život nabral naprosto jiný směr ve všech oblastech. Velmi mě zajímalo dozvědět se z Bible jaká má Bůh pro mne zaslíbení. Bylo úžasné vědět, že chce pro mě jen to dobré. Velmi také ovlivnilo můj život, když jsem přijala biblické poselství o tom, že Bůh uzdravuje nejenom v rovině duchovní a duševní, ale i v té tělesné. Chytla jsem se těch slov zaslubujících tělesné zdraví a byla jsem uzdravena z ekzému, který jsem mívala po těle. Stejně tak zázrakem zmizely bradavice, kterých jsem měla asi dvacet.

Boží proměna se začala u mě projevat i v rovině mého chování. Jednou jsem k mému překvapení zjistila, že aniž bych o to svou vůlí usilovala už nepoužívám slovního plevele typu: „Ježíšimarija“, „Kristepane“. Postupně jsem nabyla vědomí vlastní ceny i bez potřeby zalíbit se lidem. Dostala jsem také sílu odpustit svému tatínkovi, když mi řekl, že kdyby prý věděl, že uvěřím v Ježíše, tak by mě raději neměl. Snažila jsem se do něho vcítit a pochopila jsem, že si myslel, že ztratil dceru.

Ve svém dalším životě jsem se začala opírat o Boha a On mě zdárně provedl celou vysokou školou. Přestala jsem se opíjet, protože jsem neměla potřebu. Všem spolužákům jsem řekla co se mi stalo. Pozorně reagovali a vyslechli si mě, protože viděli na mně změnu (*ještě více než jsem ji viděla já sama*). Dokonce jsem

ani nemusela promluvit o Ježíši a oni poznali, jak mi jeden z nich řekl, že mám „něco“, co on nemá.

Křesťankami se staly i moje dvě sestry. Nejmladší bylo jen čtrnáct let, když osobně odevzdala svůj život Ježíši, ale rodiče jí to zakázali. Nyní však již chodí s námi do stejné církve. Prostřední sestra si vzala nevěřícího manžela a život bez Boha také přinesl své ovoce - nyní je v rozvodovém řízení. Největší přínos, jež mi křesťanství přineslo, vidím v tom, že jsem Bohem přijímaná a mám od něho nadpřirozený pokoj převyšující každé pomyšlení lidské.

Po vysoké škole jsem si toho mladého muže také vzala. Po svatbě jsme pár let trpěli finanční nouzi, ale Bůh se o nás vždy postaral a často jsme byli obdarováni buď finančně nebo jsme dostali tašku plnou jídla či oblečení ve chvíli, kdy jsme to nejvíce potřebovali. Jsme nesmírně Bohu vděční za narození našich tří dětí.

O tom, jak velké věci zakouší naše rodina ve svém životě s Bohem, vystihuje naše prožitá zkušenost, kterou jsme s manželem nazvali: „TAM, KDE LÉKAŘI NEZNAJÍ ODPOVĚĎ, JE MÍSTO PRO BOŽÍ ZÁZRAK“. Přibližně v devátém týdnu těhotenství se stalo něco, s čím nikdo z nás nepočítal. Vše nasvědčovalo tomu, že naše třetí miminko, na které jsme se moc těšili, jsem potratila. Byli jsme z toho zaskočení, můj muž se mne snažil utěšovat. Já jsem však v té strašné chvíli dostala nadpřirozený pokoj od Boha. Jakoby se všechny negativní emoce zastavily. V církvi jsme se za tuto věc modlili s pastorem a prosili Boha o dobré zprávy. Za dva dny jsem totiž byla objednaná na kontrolu. Kráčela jsem cestou do nemocnice do kopce a modlila se. Řekla jsem Bohu v té chvíli, že jej budu chválit a zůstanu mu věrná, ať už mi doktor řekne cokoli. Když jsem doktorovi vyprávěla, co se mi stalo, ztuhl a začal mi velmi smutným hlasem vysvětlovat, k čemu asi došlo a co mne v následujících dnech bude čekat. Přesto mne ještě poslal na ultrazvuk. Ani druhý doktor mi po přečtení lékařské zprávy nedával žádné naděje. Pak se dlouze díval na monitor a na mou otázku, jak to tedy vypadá, beze slov otočil monitor směrem ke mně a ukázal mi bijící srdíčko našeho miminka. Tehdy se prolomily emoce a já jsem se tam radostí rozplakala. Zeptala jsem se doktora, jak je to možné, když mi nedávali žádné naděje, ale nedokázal na to odpovědět. Já však vím, že to celé bylo v Božích rukách a On nedopustil, aby naše třetí miminko zemřelo. Šimon se narodil zdravý a silný a jeho narození provázely další události, které svědčí o Boží přízni vůči nám. Ke svému jménu dostal ještě jedno jméno – Jan – což znamená „milovaný dar Boží“. Jsme Bohu za tento dar vděční. V Bibli je v páté knize Mojžíšově ve 28 kapitole a čtvrtém verši napsáno: „Požehnaný bude plod tvého života“. A toto slovo se v našich životech naplnilo.

8) Rozhovor – pátek 13.2.2009 v 16,00 hod.

Otázka 1:

„Jaký byl Váš život před tím, než jste se stala křesťankou – tzn. před zkušeností, kterou Bible nazývá znovuzrozením (zejména v oblasti: chování, názorů a hodnot, pocitů, potřeb a motivů, znalostí, vnímání sebe sama i okolního světa, rodinných poměrů, demografických a v dalších kontextově významných oblastech)“.

Odpověď 1:

Narodila jsem se v roce 1942 na Severní Moravě. Byla jsem tradiční katolička. Chodívала jsem zde také do kostela. Měla jsem o sedm let staršího bratra. Rodiče byli velmi hodní. Vychovávali mě dobře. Tatínek dělával v papírnách a maminka byla mzdová účetní. Vychovávali mě myslím dobře. Ve škole jsem měla tři velmi dobré a věrné kamarádky. Učila jsem se dobře a chtěla jsem jít na učitelku, ale protože jsem chodila do náboženství, tak mě tam nevzali.

Místo učitelky jsem šla na dvouletou ekonomickou školu a potom jsem začala dělat v podniku zabývajícím se výrobou lihovin. I když byl alkohol všude kolem mne, ani mne nenapadlo začít pít. Po večerech jsem si pak dodělávala tři roky maturitu. Manžel pocházel z Jižní Moravy a byl v blízkém městě na vojně. Seznámili jsme se na „čaji o páté“. Svatbu jsem měla v roce 1965. Po naší svatbě jsme bydleli u mých rodičů. Po roce jsme se přestěhovali k rodičům mého manžela.

Na Jižní Moravě se nám narodili dva synové. Zde jsem začal dělat fakturantku a mzdovou účetní. Vedoucí přes den popíjel víno, které míval schované v rukávě svého kabátu. Já začala chodit na svačinu a místo limonády jsem pila pivo. Manžel dělal v té době na směny a když došel z práce, býval dost nervózní. Zjistila jsem, že když se napiji alkoholu, tak mi je jedno co manžel říká. Tím to však teprve začalo. Kromě piva jsem začala pít i rum, vodku a becherovku. V létě jsem se sbalila, odešla od mých dvou synů a v parku na lavičce jsem vypila „půllitrovku“ rumu. „Ožralou“ domů mě vozili policajti.

Manžel měl o mě strach a chodil místo mě nakupovat a nedával mi žádné peníze. Ale já jsem vzala igelitku a cestou do obchodu jsem se ptala kolemjdoucích, jestli mně nepůjčí peníze „na knedlu“ - že jsem si zapomněla peníze doma. Za tyto peníze jsem si potom kupovala „Okenu“ (*přípravek na čištění oken obsahující líh*), protože byla levnější. Alkohol jsem před manželem schovávala, kde se dalo. Do skříně za oblečení, do pračky, do záchodu a do jiných úkrytů. Začala jsem pít, když děti byly ještě na základní škole. Manžel se se mnou rozvedl a děti mu byly svěřeny do péče. I nadále jsme však žili spolu.

Pamatuji se v pozdějších letech na příhodu, kdy si se mnou moje malá vnučka chtěla hrát a já byla tak opilá, že jsem ani nemohla mluvit, a ona říkala: „já ti babi nerozumím, ty jsi zase ožralá“. Sedmkrát jsem byla v psychiatrické léčebně na protialkoholním oddělení. Naposledy mě už ani do léčení nevzali. Jela jsem tedy na léčení na Severní Moravu do Šternberku. I v těchto protialkoholních léčebnách jsem však pila. Brala jsem si na to hašlerky, aby nebylo nic cítit.

Otázka 2:

„Proč jste se stala křesťankou? Kdo a co Vás k tomu vedlo“.

Odpověď 2:

Domů z protialkoholní léčebny mě vezla manželka mého bratrance - Bohu vydaná křesťanka chodící do Apoštolské církve. Pamatuji se, jak mi v autě říkala: „Tobě už nepomůže nikdo jiný než Pán Ježíš Kristus. Jen mu musíš otevřít dveře svého srdce a poprosit ho, aby k tobě vešel“.

Otázka 3:

„Popište fenomén Vaší zkušenosti (*Váš prožitek*) kdy jste se stala křesťankou – tzn. zkušenost popisovanou v Bibli jako znovuzrození“ (*či zkušenost kdy jste „znovuodevzdala“ svůj život Bohu*)“.

Odpověď 3:

Doma jsem se o tom radila se svým starším synem, který již v té době chodil v místě našeho bydliště do živé křesťanské církve, která se nazývá „Křesťanské společenství“. Šla jsem tam s ním. Od té doby jsem tam se svým synem chodila pravidelně. Nějakou dobu jsem však ještě pít nepřestala. Jednou mě pastor této církve vedl k tomu, jak můžu pozvat Ježíše Krista do svého srdce. A já tak učinila. Stalo se to v roce 1995.

Otázka 4:

„Jaký byl a je Váš život jakožto znovuzrozené křesťanky? Co Vám křesťanství přineslo, přináší a co Vám naopak vzalo? Porovnejte svůj život před tím, než jste se znovuzrodila, a po něm – v čem je stejný a v čem je jiný (*zejména v oblasti chování, názorů a hodnot, pocitů, potřeb a motivů, znalostí, vnímání sebe sama i okolního světa, rodinných poměrů, demografických a v dalších kontextově významných oblastech*)“.

Odpověď 4:

Po odevzdání se Ježíši Kristu se tento pastor za mě modlil a Ježíš mně v tuto chvíli odebral chuť na alkohol. Byla jsem vysvobozena od závislosti na alkoholu. Před tím jsem se tolikrát snažila, včetně doktorů, přestat, ale nikdo mi nedokázal pomoci. Vlastní silou bych to nikdy nedokázala. Už to k životu nepotřebuji. V tomto mém období mě však potkala ztráta mého manžela.

Od té doby, kdy jsem se stala křesťankou (*když jsem přijala Pána Ježíše*), uplynulo už téměř patnáct let. Každé ráno i večer děkuji v modlitbě Bohu, že vůbec mohu žít. Žiji se starším synem a jeho rodinou v našem domě a mladší syn bydlí v sousedním městě. Mám pět vnoučat. Jsem vděčná Bohu, že je můžu vidět vyrůstat a co mi síly stačí jim i pomáhat. Stále chodím do církve, ve které Bůh udělal se mnou tento zázrak. V neděli chodím i se synem na bohoslužby a v týdnu na menší křesťanská setkání.

V žádném případě mého rozhodnutí - odevzdat svůj život Ježíši Kristu, nelituji. Vytáhl mě z tak hlubokého bahna, kdy už jsem nevěděla, kudy kam. Bez něj (- *Ježíše*) si nedovedu svůj život představit. Nebýt něj, v dnešní době bych asi už nežila. Bůh naprosto změnil můj život.

9) Rozhovor – neděle 15.2.2009 v 18,00 hod.

Otázka 1:

„Jaký byl Váš život před tím, než jste se stal křesťanem – tzn. před zkušeností, kterou Bible nazývá znovuzrozením (*zejména v oblasti: chování, názorů a hodnot, pocitů, potřeb a motivů, znalostí, vnímání sebe sama i okolního světa, rodinných poměrů, demografických a v dalších kontextově významných oblastech*)“.

Odpověď 1:

Narodil jsem se v roce 1968 ve větším městě v rodinném domě. Mám dvě sestry. První starší o rok a druhou mladší o pět let. Starší sestra ještě chodívala do náboženství, ale já už ne. My děti jsme chodívaly každou neděli na mši do katolického kostela. Do kostela jsme chodili asi do páté třídy. Mamka nás tak vedla. Ona zatím uvařila a chystala oběd. Otec byl takový nestranný – brzy přišel o svou matku. Chvíli byl vychováván v dětském domově, chvíli u otce. Nebyl vyučený, ale byl velmi pracovitý a poctivý člověk. Všimli si toho i jeho nadřazení a dostával vyznamenání jako nejlepší pracovník. Nikdy ovšem nebyl v komunistické straně. Komunisty neměl rád. Nebyl ovšem ani vedený ve víře. Matka pocházela z bohaté zemědělské rodiny a byla vedena ke katolictví.

Mamka nám vštěpovala morální zásady a hodnoty. Abychom byli poctiví, nelhali, šetrní, pracovití, zdravili a jiné zásady slušného chování. Když jsme něco provedli, nastoupil otec a dostali jsme vařečkou po zadku. Rodiče nás dva starší sourozence ještě „drezúrovali“, ale mladší byla tak trochu mazal, uměla si taťku otočit kolem prstu a vymoci si co potřebovala. Po roce stráveném ve školce jsem řekl, že až se mně narodí sestra, zůstanu s mámou doma (*za souhlasu rodičů*). Maminka si našla na mateřské brigádu v zoologické zahradě a já jsem chodíval s ní.

Chodil jsem také ve škole do předškolní třídy. Učení mně bavilo, byl jsem velmi oblíbený mezi holkami. Oproti druhým jsem byl klidnější. Avšak i mezi spolužáky jsem si dokázal sjednat autoritu. V oblíbě jsem měl tělocvik, hudebku a matematiku. Kouřit jsem zkoušel už ve třetí třídě s bratrancem. Mně to však nezachutnalo. V šesté třídě se mi líbily tři až čtyři holky zároveň. Měl jsem velmi vřelý až platonický vztah s o několik let mladší kamarádkou. Žádnými komplexy jsem netrpěl. Třídní učitele jsem měl všechny rád (*až na jednu krátkou výjimku*). Na prvním stupni ZŠ jsem dělal ve třídě různé vtípky, aby si mě ostatní všimli.

Později jsem začal dělat atletiku, po které mě zase chytlo veslování. Veslování mě velmi bavilo. Cítil jsem se mezi veslaři dobře. Znamky jsem měl průměrné, ale našly se u mě i čtverky. Co si pamatuji, tak z jedné ruské básničky, jsem dostal dvanáct pěttek, dokud jsem se ji nenaučil. Učitelka mně nakonec z tohoto předmětu dala z milosti na vysvědčení čtverku.

Po ZŠ jsem se odešel učit „nástrojařem“. Byl jsem ubytovaný na internátě. Ve škole jsem si našel jednoho velmi dobrého kamaráda, se kterým jsem si velmi rozuměl. Ale i s ostatními jsem vycházel dobře. Na začátku učení jsem mnoho sportoval. Hlavně fotbal. Později jsme už byli „páni kluci“ a moc se nám sportovat nechtělo. Kouření jsem však odolával i zde, ale na pivo jsme si občas zašel. V učení jsem o chození do kostela už vůbec nepomýšlel. Ale otázky ohledně Boha jsem měl stále. Byly to otázky jako: „Co bude po smrti?“, „Kde je Bůh?“, „Jaký je?“, „Jaký je smysl lidského života?“ a jim podobné.

V učení se v mém životě nic zásadního nepříhodilo. Věděl jsem, že se učím pro jeden konkrétní závod a tedy práci mám jistou. Udělal jsem si řidičák na „pionýra“. Jezdili jsme s kamarády po okolí. O víkendech jsme chodili pravidelně do hospody, na čaje nebo na diskotéky. Nosil jsem riflovou bundu, rifle a delší vlasy – uznával jsem „Heavy – metal“. Po vyučení jsem v mém mateřském závodě pobyl jeden rok. Vážnou známost jsem zatím neměl.

Pak jsem odešel na vojnu k protiraketové obraně do Západních Čech do kasáren hluboko v lese mezi vesnicemi. Za celou doby vojny jsem byl tak sedmkrát na vycházce. Chodit se stejně dalo jen do nejbližší vesnice do hospody. Občas se nám podařilo do kasáren propašovat nějaký ten alkohol. Zvláště já jsem k tomu byl druhými žádán, protože jsem jako jeden z mála jezdil do města pro zásobování. Když přišla sametová revoluce, začal jsem se zajímat o politiku.

V roce 1990 jsem přišel z vojny a nastoupil opět do mého závodu. Za první výplatu jsem si koupil rifle a nějaké to triko. Bydlel jsem s rodiči a s mladší sestrou. Před rodiči jsem se dělal slušným, ale jinak jsem už na vojně začal kouřit a po vojně i docela dost pít. Měli jsme velkou partu. Rádi jsme chodili na čundr – hlavně pěšky.

V zimě, nebo když nebyl společný vandr, tak se šlo o víkendech do hospody, na čaje nebo diskotéku.

Po vojně jsem začínal mít první vztahy. Hledal jsem vážnou známost. Ani v této době jsem nikoho, kdo by mi řekl o Bohu, nepotkal. Už jsem nesportoval - jen samé zábavy, hospody a holky. V roce 1992 jsem se musel po krátké známosti ženit. V této době jsem už měl byt po rodičích, kteří se odstěhovali do rodinného domu. Během manželství jsem přestal pít a kouřit, ale má žena ne. Chodila ráda do společnosti (*hospody*). Já hlídal, mezitím co se bavila, syna. Ona si tam mezitím našla jiného. Hádali jsme se. Nadával jsem jí a ona se mi vysmívala. Jednou jsem to už nevydržel a řekl jí, aby se odstěhovala. A ona odešla ke své matce. Když měl syn dva roky, přišel rozvod.

Po rozvodu jsem měl syna u sebe každý druhý víkend. Když jsem ho vracel domů, velmi plakával a chtěl, abych zůstal s ním. Bylo to těžké, ale s bývalou ženou jsem už bydlet nechtěl. Prožíval jsem traumatizující období, které jsem řešil návštěvami hospod. Vždy jsem si vedle někoho cizího sedl a dal se s ním do řeči. Zaháněl jsem tak smutek a samotu. Praktikoval jsem to každý druhý víkend. Vždy, když jsem neměl syna u sebe. Doma jsem však nepil.

Začínal jsem si rozumět se spolupracovníky v práci. Vytvořili jsme bezvadnou partu. Jezdili jsme hodně na výlety na kolech. Hledal jsem uspokojení ve sportu, který mi dlouho chyběl. Začal jsem také chodit do posilovny, která se stala nejdůležitější součástí mého života a které jsem podřizoval všechno. Takto jsem žil až do roku 2004.

V tuto dobu jsem skrze kamarády v práci poznal rozvedenou paní s šestiletou dcerkou. Přes SMS zprávy jsme se dověděli něco málo ze svého života. Přes „SMS“ jsem si s ní domluvil i první schůzku. Byli jsme na „Den dětí“ v zoologické zahradě. Její dcerka soutěžila a my jsme si zatím povídali.

Otázka 2:

„Proč jste se stal křesťanem? Kdo a co Vás k tomu vedlo“.

Odpověď 2:

Už v této zoologické zahradě mi tato paní řekla, že je křesťanka. Mně to nevadilo. Po půl roce známosti se přestěhovala i s dcerkou ke mně, protože jsme čekali spolu dítě. Já chodil do posilovny, družka zase do evangelického kostela. Poněvadž jsem měl křesťanské kořeny, občas jsem tam zašel i já. Postupně jsem přestal chodit do posilovny a chodil s ní. Do hospody jsem odvahu chodit měl, ale do kostela ne. Možná, kdyby mě tam někdo pozval, tak bych šel, ale nikdo mě tam nepozval. Až nyní má družka. Velmi jsem se na dítě těšil. Družce ale vadilo, že nejsme sezdaní. Přestože jsem tomu nepřikládal důležitost, tak jsem si ji vzal.

Asi rok po narození mého syna jsem chtěl vydělat nějaké peníze. Dostal jsem nabídku ke koupi zboží, které mělo být obratem prodáno mnohem draž. Zaplatil jsem 35000 Kč, ale zboží jsem neviděl a peníze taky ne. Když jsem je chtěl zpět, tak mi řekli, že musím zaplatit 12000 Kč za jeho pojištění a pokud ne, tak přijdu nejenom o zisk z obchodu, ale i o své peníze. Přistoupil jsem na to. Takových „fint“ na mně zkusili víc a já jim na všechny skočil, až jsem do tohoto obchodu vložil 225000 Kč.

Manželce jsem nějakou dobu lhal o plné výši investovaných peněz. Neinvestoval jsem ovšem ze svého - peníze jsem si na tento obchod půjčil od kamarádů a musel jsem je začít splácet. Žena chtěla, abych je dostal nazpět. Když už jsem nevěděl kudy kam, půjčil jsem si ještě v bance abych měl na splacení dluhů od kamarádů a manželce jsem řekl, že jsem je vymohl. Banky však začali chtít splátky i s úroky a já nevěděl, kde na to vzít. Když vyšla pravda najevo, přestala mi manželka věřit a v mém manželství nastala vážná krize. Žena se nahněvala a odešla i s dětmi. Prosil jsem ji, aby se vrátila a snažil se dostat peníze zpět. Manželka se vrátila, ale chtěla abych peníze dostal zpátky. Manželka se za to i modlila. Já se nemodlil.

Otázka 3:

„Popište fenomén Vaší zkušenosti (*Váš prožitek*) kdy jste se stal křesťanem – tzn. zkušenost popisovanou v Bibli jako znovuzrození“ (*či zkušenost kdy jste „znovuodevzdal“ svůj život Bohu*)“.

Odpověď 3:

Ze své situace jsem neviděl žádné východisko a začal jsem se modlit. V listopadu 2006 byl u nás na návštěvě jeden znovuzrozený křesťan z evangelické církve a vykládal mi o Ježíši Kristu, který zemřel i za mé hříchy a že ho (*Krista*) můžu přijmout do svého srdce a cele se mu vydat. Tato slova se dotkla mého srdce natolik, že jsem Bohu odevzdal celý svůj život - řekl jsem Ježíši Kristu, aby přišel do mého srdce. Pak jsme se spolu modlili a já jsem vyznal Bohu své hříchy a poprosil jej, aby mi je všechny odpustil..

Otázka 4:

„Jaký byl a je Váš život jakožto znovuzrozeného křesťana? Co Vám křesťanství přineslo, přináší a co Vám naopak vzalo? Porovnejte svůj život před tím, než jste se znovuzrodil, a a po něm – v čem je stejný a v čem je jiný (*zejména v oblasti chování, názorů a hodnot, pocitů, potřeb a motivů, znalostí, vnímání sebe sama i okolního světa, rodinných poměrů, demografických a v dalších kontextově významných oblastech*)“.

Odpověď 4:

Zpočátku jsem měl strach, co „to se mnou udělá“, ale postupně jsem začal věřit, že se vše spraví a urovná. Vždy když jsem dostával zase strach, tak jsem se modlil

a Bůh mě uklidnil. Začal jsem důvěřovat Bohu. Tento křesťan, který byl u nás na návštěvě, nám pověděl o rodině křesťanů, kteří kdysi prožili něco podobného a Bůh je z toho dostal. Do několika dnů jsme tyto křesťany navštívili a oni nás vřele přijali a vyprávěli nám své svědectví o tom, jak je Bůh vyvedl z ještě mnohem horší situace.

Skrze tuto jejich zkušenost jsem začal ještě více důvěřovat Bohu a do mého života přicházela nová síla a čím dál větší naděje. Začal jsem se také modlit a uklidňovat svou ženu, že dluh pomine a bude zase všechno dobré. Začali jsme s manželkou chodit postupně do třech místních církví a zvažovali a modlili se, ve které zůstat. Nakonec jsme zakotvili v církvi, jejíž vedoucí nám nejvíce pomáhal s řešením naší obtížné finanční situace. Byl ochotný a modlil se s námi za to. Vždy také dokázal poradit a pomoci.

Po různých vyjednáváních s lidmi, kterým jsem zaplatil za zboží, nám konečně začali někteří z nich splácet své dluhy. Nevymohli jsme sice zpět celou částku, ale i za to, co jsme dostali, jsme byli Bohu moc vděční. Část našeho dluhu vůči bance jsme umožili z peněz z penzijního připojištění, které jsem už měl dlouho založené, až jsem na něj docela zapomněl. Zbylou část jsme si půjčili od tchyně, abychom nemuseli platit vysoké úroky bance. V současnosti máme tedy své závazky k bance vyrovnané a tchyni máme splatit už jen 24000 Kč.

Děkuji Bohu, že tuto krizi Bůh použil pro to, abych ho začal hledat a nakonec ho našel a odevzdal mu svůj život. Děkuji také, že nám v této těžké situaci pomáhal a také za to, že už budou mé dluhy splaceny. Přijetí Ježíše Krista mi přineslo do mého života klid a důvěru v Boha a poznání toho, že když Ježíši svěřím jakýkoliv problém, dokáže mi pomoci. S manželkou navštěvujeme bohoslužby, modlitební shromáždění a jiné křesťanské akce místní živé a probuzené církve. Od té doby, co žiji s Bohem, více žiji pro rodinu, nechodím do hospod a nekouřím. I když často v našem manželství řešíme různé problémy a neshody, spoléháme, že nás z nich Bůh vyvede jako z těch předchozích.

10) Rozhovor – úterý 17.2.2009 v 17,00 hod.

Otázka 1:

„Jaký byl Váš život před tím, než jste se stala křesťankou – tzn. před zkušeností, kterou Bible nazývá znovuzrozením (zejména v oblasti: chování, názorů a hodnot, pocitů, potřeb a motivů, znalostí, vnímání sebe sama i okolního světa, rodinných poměrů, demografických a v dalších kontextově významných oblastech)“.

Odpověď 1:

Narodila jsem se v roce 1969 v rodině inženýra a středoškolačky jako mladší ze dvou dětí. Mám o dva roky staršího bratra. Bydleli jsme v rodinném domě spolu s mými prarodiči z matčiny strany. Učilo nás to jednat i se staršími lidmi. Netočilo se všechno kolem nás, ale učilo nás to mezigeneračnímu soužití. Otec byl tradiční katolík a mamka chodila nepravidelně do evangelického sboru. Významnou roli v mé křesťanské výchově sehrála moje babička (*z matčiny strany*), která byla aktivní evangelička.

Výchovnou autoritou v naší rodině byl můj otec. Mamka měla na starosti chod domácnosti a finance. Rodiče nás vychovávali celkem přísně. Snažili se nás naučit slušnému chování a vstřípit nám správné morální hodnoty. Otec nepřipouštěl odpor a diskuzi. Nesnášel vulgární výrazy. Pamatuji se, že když jsem v pěti letech řekla své kamarádce „hovno“, a můj otec, který byl za rohem, to uslyšel, přiskočil a rázně mi vlepil pohlavek. Maminka nás odmala vedla k pořádku a čistotě, ale ne vždy se jí to dařilo. Mnohdy mě to lezlo na nervy. Měli jsme velkou zahradu, kde jsme museli pravidelně pomáhat, což mělo pozitivní vliv na můj vztah k práci a půdě.

Přibližně od jednoho roku jsem chodila do jeslí a pak do školky. Mezi dětmi jsem byla spokojená – měla jsem tam kamarádky. Myslím, že jsem byla bezkonfliktní typ. Komplexy jsem netrpěla. Asi ve čtvrté třídě se nás ve třídě ptali, kdo chodí do náboženství a já se jako jediná přihlásila. Následně byli rodiče kvůli tomu pozvaní k pohovoru. Nejvíce mě bavila matematika, fyzika a výtvarná výchova. Někteří ze spolužáku mě měli za „šprtka“.

Ráda vzpomínám na nedělní školu (*bohoslužby pro děti zábavnou formou*) v našem evangelickém sboru. Chodila jsem tam se svým starším bratrem. Učila nás velmi hodná a obětavá manželka našeho faráře. Velmi poutavě nám vyprávěla biblické příběhy a měla vždy pro nás připraveno mnoho zajímavých činností. Organizovala a režírovala každé vánoční svátky slavnostní vánoční hru (*scénář hry psala také sama*). Vždy jsem byla vděčná, že v ní můžu hrát.

Asi v osmé třídě mě třídní učitel nutil (*nevím z jakého důvodu*), abych se přihlásila na ekonomickou školu. Váhala jsem mezi touto ekonomkou a strojní průmyslovkou. Ale když si mě, kvůli mému konečnému rozhodnutí, pozval do vedlejší třídy a před celou třídou se mě ironicky zeptal, kam tedy chci jít, vzdorovitě jsem mu odpověděla, že na strojní průmyslovku, a tím to bylo rozhodnuté. Základní školu jsem prošla s výborným prospěchem. Se třemi spolužačkami, se kterými jsem se kamarádila nejvíce, se scházíme doposud.

Vzdor mě provázel celou mojí pubertou. Maminka si zakládala na pěkném a upraveném zevnějšku a vystupování a já schválně nosila vytahané svetry a semišové boty „sabatky“. Líbili se mi i kluci stejného ražení. Možná jsem byla v tomto ovlivněna

i spolužáky, kterých bylo v naší třídě třicet. I když nás holek bylo jen pět, držely jsme pospolu. Celá třída jsme byli dobrý kolektiv. Ve škole jsem se cítila spokojená a učení mě docela bavilo, i když jsem už neměla tak výborný prospěch. Když jsem něco věděla, ráda jsem poradila – i při písemce. Bavily mě předměty jako byly technické kreslení či mechanika - „typicky ženské předměty“.

Na střední škole došlo v mém chování ke změně. Doma i na mládeži v našem sboru jsem se snažila chovat slušně, ale mezi vrstevníky mě nedělalo problémy si zapálit a později se i napít. Přesto jsem vulgární výrazy nepoužívala. Nešlo mi to přes pusu – cítila jsem, že to ke mně nepatří. Stejně tak se mi vulgárnost nelíbila ani u kluků. Od patnácti let jsem občas přijala pozvání některého kluka do kina nebo na diskotéku, ale vždy jsem to rázně ukončila. Necítila jsem potřebu mít nějaký vztah. Nechtěla jsem nikomu patřit, aby si na mě nikdo nedělal nárok.

Otázka 2:

„Proč jste se stala křesťankou? Kdo a co Vás k tomu vedlo“.

Odpověď 2:

Během průmyslovky jsme s holkami z našeho sboru jezdily na křesťanské brigády. Nejvíce mě na tom lákalo to, že tyto akce nebyly oficiálně povoleny. Ve svých šestnácti letech jsem zažila o na této brigádě letních prázdninách svou první zkušenost s živým Bohem. Mezi námi byla jedna dívka, která byly znovuzrozená a vedla nás k modlitbám. Byl to pro mě úžasný zážitek, když jsem se odhodlala přede všemi se nahlas modlit. Panovala mezi námi úžasná atmosféra. Ovšem svůj život jsem zde ještě Bohu nevydala. Myslela jsem, že mi tento zážitek zůstane napořád, ale návrat do školy mě vtáhl zase do starých kolejí. Nadále jsem vedla dvojí život. V neděli do kostela a během týdne jsem se snažila zapadnout do kolektivu a moc nevyčnívat.

Poslední rok na střední škole jsem začala chodit s klukem, který se mi moc líbil a myslela jsem si, že je to pro mě ten pravý. Skončila jsem úspěšně střední školu a nastoupila do práce. Na pomaturitním večírku jsem se tak opila, že jsem měla „okno“. Velmi jsem se sama před sebou i Bohem styděla. Po roce známosti jsem se svým klukem začala žít. Cítila jsem, že tento dvojí život, mě ubíjí. Trpěla jsem výčitkami a nechtěla myslet na budoucnost. Žila jsem s klukem a současně jsem chodila do kostela a na pravidelná setkání naší mládeže (*zde jsme četli z Bible, poslouchali něčí výklad biblického poselství, zpívali písničky o Bohu, modlili se, hráli různé hry a povídali si*).

Na jedné schůzce mládeže mi má kamarádka řekla, že si myslí, že Bůh má pro mě připraveného někoho lepšího – jiného manžela (*křesťana*). Tato slova se mi sice nelíbila, ale přesto mě hluboce zasáhla. Asi po dvou letech chození jsem zjistila, že si našel druhou. Chtěl, abych mu odpustila, ale já jsem věděla, že to nemá už smysl. Dostala jsem takovou odvahu, že jsem se s ním rozešla. Myslela jsem si sice, že to

nepřežiji, ale k mému překvapení přišla velká úleva. Jako kdyby ze mě spadl kámen. Potom jsem se dověděla, že se mé tři kamarádky za mě modlily, a to mě překvapilo.

Otázka 3:

„Popište fenomén Vaší zkušenosti (Váš prožitek) kdy jste se stala křesťankou – tzn. zkušenost popisovanou v Bibli jako znovuzrození“ (či zkušenost kdy jste „znovuodevzdala“ svůj život Bohu)“.

Odpověď 3:

Kamarádky z naší církve mě vzaly sebou v létě 1989 na evangelizační kurz do Prahy. Velmi silně mě zde zasáhlo svědectví jedné mladé dívky, která při těžkém úrazu došla o obě ruce. I přestože měla tak těžký život, vystupovala vyrovnaně a ten její pokoj mě přitahoval. Vykládala svůj životní příběh jak přišla k Bohu a jak vydala svůj život Ježíši Kristu. Pak jsem s ní osobně mluvila a během společné modlitby jsem také já otevřela své srdce Ježíši. V té chvíli jsem nic zvláštního necítila – žádné emoce. Pak jsem vyznala Bohu všechny mé hříchy, na které jsem si vzpomněla.

Otázka 4:

„Jaký byl a je Váš život jakožto znovuzrozené křesťanky? Co Vám křesťanství přineslo, přináší a co Vám naopak vzalo? Porovnejte svůj život před tím, než jste se znovuzrodila, a po něm – v čem je stejný a v čem je jiný (zejména v oblasti chování, názorů a hodnot, pocitů, potřeb a motivů, znalostí, vnímání sebe sama i okolního světa, rodinných poměrů, demografických a v dalších kontextově významných oblastech)“.

Odpověď 4:

Do doby než jsem se stala křesťankou – než jsem se odevzdala Ježíši Kristu, mě to táhlo ke špatným věcem jako je kouření, alkohol, nevázané chování, vzdorovitost . . . . Cítila jsem také, že nemám pevnou kontrolu nad svým životem a z toho jsem měla strach.

Po mém znovuzrození jsem po nějaké době na sobě začala pocítovat změnu. Už mě to netáhlo ke zlému, ale k Bohu. Přestala jsem si dělat hlavu co si o mně lidé pomyslí, když chodím do kostela. Začala jsem pocítovat klid a pokoj, který jsem do té doby neznala. Začala jsem si pravidelně číst Bibli a modlit se. Paradoxně od této doby jsem si už tolik nerozuměla s matkou, která mě pokládala za fanatičku. Můj život nebyl i po znovuzrození dokonalý, ale věděla jsem, že můžu kdykoliv přijít k Bohu, poprosit ho a on mi odpustí a dá sílu jít dál. Velkou oporou v mém poznávání Boha byly schůzky naší mládeže, kam jsme původně chodily jen čtyři holky, ale od roku 1989 se rozrostla o další křesťany na cca. deset lidí.

Vždycky jsem si přála mít rodinu a děti. Dokonce jsem uvažovala, kdybych si nikoho nenašla, že bych šla dělat maminku do SOS vesničky. Pořád jsem ale hledala

a modlila se za toho pravého od Boha a v den mých dvacátých druhých narozenin mi kolega v práci řekl: „Hmm, ve dvaadvaceti už bys s tou samotou měla něco udělat!“ Ta věta mě zasáhla a věřím, že slov mého kolegy použil Bůh, aby ke mně promluvil. Doma jsem napsala dopis jednomu klukovi (*křesťanovi z naší mládeže, se kterým jsme se už dva roky znali jako přátelé*), který se mi líbil a cítila jsem, že i já jemu nejsem lhostejná.

Tento dopis jsem napsala naprosto bez přípravy a jakoby jedním dechem (*bez oprav*). Až jsem ho dopsala a přečetla si ho, nechápala jsem, jak jsem to tak mohla napsat (*při psaní mě vedl sám Duch Svätý*). Bylo to sice přání k narozeninám, ale současně v něm bylo mezi řádky řečeno vše. Pokud ten, komu jsem to psala, chtěl pochopit, tak mu to bylo jasné. A on to pochopil správně – po týdnu, který jsme si dali na promyšlenou a hledání Boží vůle (*zda patříme k sobě*), jsme začali spolu chodit.

Do této doby bylo pod mou úroveň dát první podnět ke vztahu. Na to jsem byla příliš hrdá, ale v této situaci jsem jednala navzdory svým zásadám. Po ročním chození, jsme se také s tímto klukem, v roce 1992, vzali. Nyní máme spolu tři úžasné děti. Chodíme do Českobratrské církve evangelické kde vyučujeme děti v nedělní škole. Postupně začali brát Boha vážně i moji rodiče – chodíme spolu pravidelně na bohoslužby a jiná křesťanské shromáždění. Přes prázdniny (*už devátým rokem*) pomáháme jako vedoucí skupinek na letním křesťanském táboře.

I když jsem z lidského hlediska nebyla špatný člověk - většina o mě smýšlela dobře, přesto si dnes říkám, kde bych asi bez Boha byla a co bych si bez něj počala. Bůh je pro mě zdrojem síly, moudrosti a odvahy. Na každý den od něj čerpám sílu. Bůh mi dal vše po čem jsem tak toužila a splnilo se tak slovo, které mi kdysi řekla kamarádka na mládeži.

S manželem nejsme dokonalí – máme své chyby, ale spojuje nás společná víra v Boha a jistota, že nás On spojil dohromady a na tom stavíme když přicházejí problémy nebo krize. Naším veršem ze svatebního oznámení byl Žalm 37,4 kde stojí: „Hledej blaho v Hospodinu a dá ti vše oč požádá tvé srdce“ a to nás provází po celé naše soužití - Bůh je zdrojem naplnění veškerých našich potřeb.

5.6 Dílčí zhodnocení rozhovorů

5.6.1 Dílčí zhodnocení první kategorie respondentů - z 1, 2 a 8 rozhovoru. Tuto kategorii tvoří respondenti, kteří na tom byli morálně (osobnostně) i sociálně nejhůř ze všech.

Pokud hodnotím vliv přijetí křesťanství (*- lépe řečeno Ježíše Krista*) na morální a sociální oblast života této skupiny respondentů, myslím si, že u těchto dotazovaných není potřeba ani moc mluvit, ale jen pozorně prožívat jejich situaci se všemi jejich

morálními a sociálními pády. V těchto vyprávěních si člověk uvědomí obrovské nebezpečí drogové závislosti. Zejména to, jak mohou drogy člověka zotročit a postupně zničit celý jeho život i život jeho blízkých. Kdybych shrnul, co že to bylo za sílu, která zásadním způsobem zachránila tyto tři lidské životy, musím odpovědět s mými respondenty, že to bylo znovuzrození jak o tom píše ve čtvrté kapitole teoretické části mé práce.

5.6.2 Dílčí zhodnocení druhé kategorie respondentů - z 3, 5 a 7 rozhovoru. Tato kategorie je složena z respondentů, kteří neměli žádné závažné problémy v morální oblasti, ale měli velké problémy se svou sociální adaptací.

Pokud hodnotím vliv přijetí křesťanství (*- lépe řečeno Ježíše Krista*) na morální a sociální oblast života této skupiny respondentů, musím konstatovat, že společným znakem všech těchto tří respondentů byly problémy se sociálními interakcemi, což mělo vliv na jejich sociální začlenění. Zejména respondent třetí a pátý nebyli schopni zdravě řešit své sociální interakce. I respondentka sedmá, byť vysokoškolačka, měla v této oblasti ohromné problémy. Všichni toužili lásce a přijetí. Aby je někdo miloval takové, jací jsou. A to je v dnešním zkomercializovaném světě problém. Zadarmo není téměř nic. Vše se musí tvrdými lokty a dřinou vydobýt. V naší globalizující se společnosti se paradoxně vzdalujeme jeden druhému. Každý hraje na své triko, stejně jak tomu bylo i u těchto respondentů, před jejich „znovuzrozením“.

Křesťanským řešením tohoto stavu, jak ukazuje i příklad těchto třech dotazovaných, je návrat k Bohu a jeho lásce. Z těchto třech příběhů lze vyzorovat jeden z křesťanských principů - pokud chce člověk pomáhat druhým, musí mít sám uspokojeny své potřeby (*včetně lásky a přijetí*). Teprve když je člověk sám dostatečně obdarován, má co nabídnout druhým.

5.6.3 Dílčí zhodnocení třetí kategorie respondentů - z 6 a 9 rozhovoru. Tuto kategorii tvoří dva respondenti, kteří měli nezvladatelné finanční problémy. Pro oba dva respondenty to byl (*podle jejich výpovědí*) impulz pro hledání a nalezení Boha. Důležitou roli v jejich oddlužení sehráli křesťané, kteří byli pro ně ochotni obětovat svůj čas, peníze a zájem. Křesťanka z šestého rozhovoru a její manžel, vyvedeni ze své finanční krize, sehráli následně důležitou roli při pomoci devátému respondentu.

Je to jako pozitivní sociální lavina. A to je velmi důležitý sociální rozměr křesťanství. O prvních křesťanech říkali jejich současníci - pohané: „Hleďte, jak se milují.“ To bylo jejich poznávací znamení: jejich láska k Bohu se projevovala v lásce ke všem lidem - i k nepřátelům. A tento princip byl zřejmý na křesťanech i v těchto dvou rozhovorech.

5.6.4 Dílčí zhodnocení čtvrté kategorie respondentů - z 4 a 10 rozhovoru. Tuto kategorii tvoří dva respondenti, kteří, jak se mi zdá, měli nejméně vnějškově viditelných problémů. Zvláště čtvrtý dotazovaný je ukázkou téměř bezproblémového a nezakomplexovaného jedince.

Tyto respondenty jsem schválně zařadil do svého plánu, protože na jejich životním příběhu lze vyvrátit tvrzení, že křesťanství prý zajímá jenom ty kdo jsou na dně. Zde však vidíme i lidi, kteří byli vyrovnaní, morálně na výši a s dobrým rodinným zázemím. Pozitivní vliv křesťanství vidím u těchto respondentů v tom, že hledali a našli něco, co je tou nejvyšší potřebou (*sebetranscendence podle Maslowovi teorie potřeb*), jak jsem o ní píše ve třetí kapitole této diplomové práce. Nespokojili se s kvalitním „přežíváním“. Toto hledání nebylo zase až tak jednoduché. Museli vyvinout určitou aktivitu, připustit si sebereflexi, která vyžaduje upřímnost a pokoru (*což je největší problém pro současné lidi*).

5.7 Diskuse a shrnující závěry

Přestože jsem respondenty rozdělil do čtyř kategorií podle míry, intenzity a charakteru prožívaných problémů, v této podkapitole se chci zaměřit na to, co mají všichni respondenti společné a na zobecnitelné shrnující závěry v kontextu teoretické části mé diplomové práce. Zejména na to, zda mé kvalitativní fenomenologické zkoumání potvrdilo či vyvrátilo hypotézu, kterou jsem předestřel v úvodu diplomové práce a kterou jsem rozvíjel v jejích dalších kapitolách (*zejména v kapitole třetí a čtvrté*).

Má hypotéza tvrdí, že křesťanství má kladný vliv na morální a sociální oblast života lidského jedince a tím potažmo i na celou společnost. Znovu opakuji, že jsem za měřítko toho, co je a co není křesťanské, nepovažoval učení nějaké křesťanské církve, ale pouze Bibli, kterou všichni křesťané považují za Slovo Boží a její výpovědi za neměnné premisy.

I když se mých deset respondentů podstatně lišilo sociálním zázemím i mravní hodnotou, byli různého pohlaví (*5 mužů a 5 žen*), věku (*27- 57 let*), pocházeli z různě situovaných rodin s rozdílnou úrovní výchovy, dosáhli různé úrovně vzdělání (*1 x základní, 4 x učební obor bez maturity, 4 x maturita, 1 x vysokoškolské*), měli mnoho společných charakteristik, které ovlivnily to, že se stali křesťany.

a) Společným prvkem bylo to, že se stali křesťany (*tzn. „znovuzrodili se“, neboli odevzdali svůj život Kristu*) až v dospělém věku (*kromě jednoho mladistvého*) – tento společný znak však vyplynul z mého záměrného výběru dotazovaných.

b) Všichni tito dotazovaní nebyli spokojeni se svým dosavadním životem, protože jinak by nehledali jinou dimenzi svého života. U všech jejich cesta

ke křesťanství (*lépe řečeno Ježíši Kristu*) začala různě dlouhým hledáním této dimenze, stavu kdy jsou si lidé vědomi nejen svého plného potenciálu, ale také něčeho, co je samotné přesahuje. Tento stav, stav sebetranscendence či spirituality, Maslow umístil na samý vrchol své pyramidy potřeb. Za tímto pojmem křesťanství vidí Boha.

c) Nevím zda někdo z respondentů na začátku své cesty hledání věděl, že je zavede k Bohu. Přesto je k Bohu zavedlo. Je však zřejmé, že se každý z dotazovaných dostal k Bohu skrze nějakého jiného člověka – křesťana, který ho k Bohu jistým způsobem směřoval nebo mu aspoň o Bohu řekl. Každý z respondentů také různě dlouhou dobu své možné přistoupení ke křesťanství (*spíše Kristu*) zvažoval. Nikdo z nich (*až na respondenta ze třetího rozhovoru u kterého to není jednoznačné*) tedy nezareagoval na nabídku okamžitě, ukvapeně či zbrkle bez promyšlení možných důsledků.

d) Dalším společným znakem všech je, že po svém „znovuzrození“ (*tj. okamžiku kdy se stali křesťany*) zakotvili v nějaké křesťanské církvi, kde se aktivně zúčastňují života této církve (*pravidelně chodí na bohoslužby, jiná křesťanská setkání, někteří z nich zde zastávají nějakou službu*).

e) Nejdůležitějším společným znakem, který jsem si záměrně nechal na konec, je ta skutečnost, že u všech těchto respondentů lze jasně, zřejmě a průkazně prokázat více než pozitivní vliv „znovuzrození“ na jejich morální i sociální úroveň žití. Tímto tvrzením však nechci říci nic obecného. Některé důvody pro nemožnost automatické zobecnění výsledků získaných při těchto rozhovorech jsem sice již popisoval (*v části 5.4.5.*), ale pro jistotu je uvádím znovu:

- Vybíral jsem také pouze ty respondenty, jichž osobně a dlouhodobě znám a jejichž výpovědi můžu aspoň částečně potvrdit.

- Někteří autoři doporučují rozdělení fenomenologického rozhovoru na tři dílčí rozhovory (*každý se zaměřením na jinou oblast*), mezi kterými má být interval 3 -7 dnů, přičemž jednotlivé rozhovory by měly fungovat jako kontrola interní konzistence. Já jsem však vykonal s každým z respondentů jeden kompletní rozhovor zaměřený na všechny potřebné oblasti. Učinil jsem tak ze dvou důvodů. Prvním důvodem byla časová vytíženost mých respondentů (*a tudíž i nejistá ochota či schopnost podstoupit během tak krátké doby 3 sezení*) a druhým má časová vytíženost. Denně jsem vykonal maximálně jeden rozhovor

- Důležitým faktorem, který mohl ovlivnit můj subjektivní náhled, je skutečnost, že sám jsem aktivní křesťan.

- Při výběru vzorku, i když jsem je vybíral ze třech různých církví, volil jsem pouze ty respondenty, kteří křesťany zůstávají až doposud a ne ty, kteří někdy v minulosti křesťany byli, ale v současnosti už jimi nejsou.

Takže shrnuto: I když o pozitivním vlivu křesťanství na morální a sociální oblast lidského života jsem přesvědčen, výsledky mého zkoumání nejsou automaticky zobecnitelné.

Závěr

Tato práce pojednává, obecně vzato, o křesťanství. Za hlavní měřítko toho, co je a co není křesťanské, jsem používal, pouze Bibli - jediný a nezpochybnitelný zdroj křesťanské víry. Proto jsem uváděl pouze ty názory, které z ní prokazatelně vychází. V mé práci jsem nepreferoval ani nezavrhoval žádnou křesťanskou církev. A protože mne zajímaly etické a sociální aspekty křesťanství, musel jsem se krátce věnovat i křesťanskému pojetí člověka. Na tomto základě jsem pak objasnil křesťanské řešení naplnění základních lidských potřeb jakožto, předpokladu morálně a sociálně zralé osobnosti.

Můj závěr je tento: všechny lidské potřeby jsou naprosto legitimní – podle křesťanství Bůh stvořil člověka i s těmito potřebami. Křesťané však věří, že lidské potřeby nebyly stvořeny proto, aby byly cílem žití, ale prostředkem k plnému žití – tedy prostředkem k hledání a nalezení Boha. Jsou tedy pouhou cestou k potřebě „nejvyšší“ a tou je Bůh sám. Křesťanství proto vidí plný morální a sociální rozměr člověka až na vrcholu pyramidy potřeb, protože teprve člověk, který nalezne Boha, může být jeho láskou obdarováván a proměňován ze své sobeckosti a sebestřednosti k lásce k sobě i k bližním.

O této proměně, tj o pozitivním vlivu na morální a potažmo sociální oblast lidského života pojednává nejdůležitější část tohoto textu. Křesťané věří že jediným řešením dnešního morálního (*osobního*) i sociálního sobectví a sebestřednosti (*hříchu*) je akt „znovuzrození“, ve kterém se člověk cele vydává Ježíši Kristu. Při znovuzrození člověk navazuje vztah s Bohem, který člověka začíná obdarovávat tak silnou a velkou intenzitou své lásky, že dokáže proměnit morální a potažmo sociální kvalitu života každého jedince, což ukazuje na obrovský morální a sociální rozměr křesťanství.

Abych ukázal na význam, který křesťanství v morální a sociální oblasti lidského života sehrává, pokusil jsem se o kvalitativní zkoumání pomocí fenomenologických rozhovorů. Z komparace kvality života u mých dotazovaných v období „předkřesťanském“ a „křesťanském“ je zřetelně patrný pozitivní vliv křesťanství na morální a sociální oblast jejich života.

Závěrem podotýkám, že jsem si dobře vědom skutečnosti, že obecné závěry teoretické části této práce, včetně biblických premis, na kterých byla založena, nemohu vědecky a s objektivní platností dokázat. Vycházím „pouze“ z výroků Bible a z ní vycházející literatury. A své přesvědčení o pozitivním vlivu křesťanství na mravní a sociální jednání lidí osvědčuji „pouze“ subjektivní empirií mnou subjektivně vybraného a omezeného počtu respondentů. Přesto se domnívám, že se mi tímto kvalitativním zkoumáním podařilo tento vliv prokázat. A snad také to že i tak

metodologicky a časově náročné kvalitativní zkoumání jsem schopen úspěšně zvládnout.

Resumé

Tato práce pojednává, obecně vzato, o křesťanství.

V **počáteční kapitole** jsem se věnoval vysvětlení důležitých pojmů a definic. Jednalo se o pojmy „morální“, „sociální“, „křesťanství“ a „křesťan“ a „křesťan“. Při jejich výkladu jsem nečerpal z katechismu žádné církve, ale z Bible jakožto jediného a nezpochybnitelného zdroje křesťanské víry.

Ve **druhé kapitole** jsem předestřel křesťanský pohled na člověka jako celek tří složek (*tělesné, duševní a duchovní*). Každé z těchto složek jsem se věnoval zvlášť i ve vzájemném kontextu. Zde jsem také uvedl křesťanský názor, že každá z těchto tří složek má své specifické potřeby. Křesťanské pojetí člověka mne přivedlo k otázce lidských potřeb.

Ve **třetí kapitole** jsem předložil a objasnil křesťanská řešení naplnění základních potřeb jakožto předpokladu morálně a sociálně zralé osobnosti. Při svém třídění potřeb jsem vycházel z celosvětově známé a uznávané hierarchie potřeb amerického (*sociálního*) psychologa Abrahama Maslowa. Postupně jsem se zabýval křesťanským řešením naplnění a uspokojení potřeb „základních“ (*biologických a fyziologických*), vyšších potřeb (*jistoty a bezpečí, sounáležitosti a lásky, úcty a uznání*), a nakonec naplňováním a uspokojováním potřeb „nejvyšších“, (*sebetranscendence, seberealizace a sebeaktualizace*).

Prezentoval jsem zde křesťanského tvrzení, že Bůh stvořil člověka i s těmito potřebami. Lidské potřeby (*podle tohoto názoru*) však nebyly stvořeny proto, aby byly cílem žití, ale prostředkem k plnému žití – tedy prostředkem k hledání a nalezení Boha. Jsou tedy pouhou cestou k potřebě „nejvyšší“ a tou je Bůh sám. Křesťanství vidí plný morální a sociální rozměr člověka až na vrcholu této pyramidy potřeb, protože teprve člověk, který nalezne Boha, může být jeho láskou obdarováván a proměňován ze své sobeckosti a sebestřednosti k lásce k sobě i k bližním (*tzn k plnému morálnímu a prosociálnímu myšlení, chování a konání*).

Ve **čtvrté nejdůležitější kapitole** jsem pojednával o křesťanském vlivu na morální a sociální oblast lidského žití. Nejdříve jsem poukázal na křesťanský názor o spojitosti morálky s jeho Stvořitelem. Pokračoval jsem podmínkami a způsoby křesťanského řešení morální a sociální oblasti lidského života. Zdůraznil jsem, že jediným křesťanským východiskem z morálního (*osobního*) i sociálního sobectví a sebestřednosti (*hříchu*) je zkušenost „znovuzrození“, při které se člověk stává křesťanem a dochází k vnitřní proměně člověka (*jeho ducha a postupně i duše*), jehož důsledkem je i pozitivní morální a sociální proměna lidského života.

V poslední podkapitole této kapitoly jsem dospěl k názoru, že při „znovuzrození“ člověk navazuje vztah s Bohem, který člověka začíná obdarovávat tak silnou a velkou intenzitou své lásky, že dokáže proměnit morální a potažmo i sociální kvalitu života každého jedince, což ukazuje na obrovský morální a sociální rozměr křesťanství.

V páté kapitole jsem cestou kvalitativního zkoumání za použití fenomenologických rozhovorů ověřoval předpoklad kladného vlivu křesťanství na morální a sociální život člověka.

V diskuzi a shrnujícím závěru jsem uzavřel tuto kapitolu přesvědčením, že se mi podařilo prokázat pozitivní vliv křesťanství na morální a sociální oblast lidského života, i když jen u zkoumaného vzorku respondentů a s vědomím faktu, že tyto výsledky mého zkoumání nejsou automaticky zobecnitelné.

Přesvědčení o potvrzení mého předpokladu zakládám na jednoznačných výsledcích těchto rozhovorů, ze kterých, jak se domnívám je zřejmé, že u všech deseti respondentů nastala od jejich znovuzrození (*zkušenosti při které se stali křesťany*) naprostá a pozitivní proměna jejich morálního i sociálního života. Z komparace morální a sociální kvality života u dotazovaných v období „předkřesťanském“ a „křesťanském“ je, zřetelně patrný pozitivní vliv křesťanství a tím i podepřeny premisy, na kterých byla založena teoretická část práce.

Anotace

Diplomová práce pojednává, obecně vzato, o křesťanství a o jeho morálním a sociálním rozměru. Na příkladu rozhovoru s deseti respondenty, kteří se stali křesťany až v dospělém věku, ukazuje na pozitivní proměnu jejich života, k nimž vedlo jejich rozhodnutí stát se křesťanem.

klíčová slova

Morální a sociální oblast života, křesťanství, Ježíš Kristus, křesťan, Maslowova teorie potřeb, lidské potřeby, sobectví, hřích, láska, Bůh, znovuzrození, proměna, pozitivní vliv křesťanství, kvalitativní zkoumání.

Annotation

Graduation theses, in general terms, deals of Christianity and of its moral and social dimension. On example of interviews with ten informants, who became Christians as late as in adult age, it points to positive transformation of their existence that were caused by their decision to become Christians.

Key words

Moral nad social sphere of existence, Christianity, Jesus Christ, Christian, Maslow's needs theory, human needs, egoism, sin, love, God, rebirth, transformation, positive Christian effect, qualitative research.

Seznam použité literatury

1. Anderson, Neil, Vítězství nad temnotou, Praha: Návrat domů, 2004, ISBN 80-7255-092-6.
2. Bedrnová, Eva, Nový Ivan, a kol., Psychologie a sociologie řízení, Praha: MANAGEMENT PRESS, 2007, ISBN 978-80-7261-169-0.
3. Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2001, ISBN 80-85810-28-X.
4. Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 2006, ISBN 80-85810-41-7.
5. Bible, ekumenický překlad, Praha: ZVON, 1991, ISBN 80-7113-009-5.
6. Biblia, Roháčkov překlad, Svetová biblická spoločnosť, (samizdatové vydání - bez ISBN).
7. Biblí svatá, podle posledního vydání Kralického z roku 1613, Praha: Biblická společnost československá, 1951, (bez ISBN).
8. Cole, Edwin, Louis, Komunikace, sex & peníze, Brno: Postilla, 2001, ISBN 80-86442-04-7.
9. Crabb, Larry, Osobnost člověka (její potřeby a cesty k jejich naplnění), Praha: Návrat domů, 1995, ISBN 80-85495-36-8.
10. Ekman, Ulf, Doktríny, Brno: Postilla, 2000, ISBN 80-902693-8-9.
11. Grenz, Stanley, Úvod do postmodernismu, Praha, 1997, ISBN 80-85495-74-0.
12. Harrison, Roy, Problémy dětí a mládeže, Příbor: Dětská misie, 1997, (bez ISBN).
13. Havránek, Alexandr, Úvahy o pastýřské péči, Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1986, č.j. 18/1986.
14. Hendl, Jan, Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace, Praha: Portál, 2005, ISBN 80-7367-040-2.
15. Horton, Stanley, a kolektiv, Systematická teologie, Albrechtice: Křesťanský život, 2001, ISBN 80-7112-069-3.
16. Hrbata, Josef, Klíč ke starému zákonu, Innsbruck: Osterreichischer Kulterverlag Thaur, 1990, ISBN 3-85395-152-1.
17. Křivohlavý, Jaro, Pastorální péče, Praha: Oliva, 2000, ISBN 80-85942-42-9.
18. Lewis, Clive-Staples, Hovory, Praha: Lidová knihovna Slunce, 1945, (bez ISBN).
19. Lewis, Clive-Staples, K jádru křesťanství, Praha: Návrat domů, 1993, ISBN 80-7198-173-7.
20. Linhart, Jiří, a kolektiv, Slovník cizích slov, Litvínov: Dialog, 2005, (bez ISBN).
21. Lutzer, Erwin, Nepřítel z ráje, Praha: Návrat domů, 1999, ISBN 80-7255-001-2.
22. Margies, Wolfhard, Únik z vězení, Příbram: Křesťanské centrum Příbram, 2006, (bez ISBN).

23. McDowel, Josh, Více než tesař, Praha: Nový život, 2000, ISBN 80-7130-087-X.
24. Meyer, Joyce, Bojisko v mysli, Banská Bystrica: Syloam, 2007, ISBN 80-969473-8.
25. Nakonečný, Milan, Základy psychologie, Praha: ACADEMIA, 1998, ISBN 80-200-0689-3.
26. Novotný, Adolf, Biblický slovník, Praha: Kalich, 1956, (bez ISBN).
27. Popovský, Pavel, Co může křesťanství nabídnout současnému člověku, Brno: Institut mezioborových studií, 2007.
28. Prince, Derek, Otcovství, Praha: Břetislav Šípek, 1996, (bez ISBN).
29. Prince, Derek, Základy křesťanského života, Doubek: Postilla, 2006, ISBN 80-86442-37-3.
30. Radvan, Eduard, Soudobá filosofie, Brno: Institut mezioborových studií, 2006, (bez ISBN).
31. Radvan, Eduard, Úvod do filosofie, Brno: Institut mezioborových studií, 2004, (bez ISBN).
32. Řehoř, Antonín, Metodické pokyny pro vypracování bakalářské a diplomové práce, Brno: Institut mezioborových studií, 2008.
33. Řezáč, Jaroslav, Sociální psychologie, Brno: Paido, 1998, ISBN 80-85931-48-6.
34. Zacharius, Ravi, Skutečná tvář ateismu, Praha: Návrat domů, 1998, ISBN 80-85495-14-7.

Další prameny

Časopisy a jiné zdroje:

35. měsíčník LOGOS, Banská Bystrica: Křesťanské vydavatelství MILOŠŤ, 11/08, ISSN 1336-7331.
36. Prince, Derek, CD obsahující nahrávku z MC kazety č. 4265 – přednáška na téma: Vítězství církve, Banská Bystrica: Křesťanské vydavatelství MILOŠŤ, 2007, čas : 00:22:22.

Informace z Internetu:

37. Internetová adresa, <http://airborn.webz.cz/weber.html>, článek nazvaný: „Max Weber: Protestantská etika a duch kapitalismu“.
38. Internetová adresa, <http://www.artforum.sk/catalog/lorenz-konrad:osm-smrteľnych-hrichu/?mod=catalog&se>, článek nazvaný „osm smrtelných hříchů“.

39. Internetová adresa, http://www.krestanstvi.net/sbory/ks-krupka/acet/200712-tri_zraty.pdf.
40. Internetová adresa, http://www.vedeme.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=85&Itemid=69, článek „Vybrané teorie motivace k vedení lidí“.
41. Internetová adresa, http://cs.wikipedia.org/wiki/Maslowova_pyramida.